

*Проблеми розвитку
гуманітарних наук в
контексті глобальних
трансформацій сучасного
комунікаційного простору*

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**Всеукраїнської науково-практичної конференції
студентів та молодих науковців
ХАРКІВ, 27 жовтня, 2023**

Редакційна колегія

МИГУЩЕНКО Руслан Павлович	- д.т.н., професор, проректор з науково-педагогічної роботи НТУ «ХПІ», заст. голови оргкомітету
КІПЕНСЬКИЙ Андрій Володимирович	- д.т.н., професор, декан факультету соціально-гуманітарних технологій, заст. голови оргкомітету
БАДАН Антоніна Анатоліївна	- к.філол.н., професор, зав. кафедри ділової іноземної мови та перекладу НТУ «ХПІ», заст. голови оргкомітету

Зареєстровано Інститутом модернізації змісту освіти
Лист від 10.01.2023 № 21/08-9

Зміст

БАБИЧ Тетяна Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Екологія комунікації в англomовному діловому дискурсі	6
БАЖЕНОВА Альона Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Лексико-стилістичні особливості перекладу англomовних текстів юридичної спрямованості українською мовою	10
БАШИНСЬКИЙ Владислав Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Переклад біблійних фразеологізмів з німецької мови на українську	15
БУРЛУЦЬКИЙ Данило Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Фреймовий аналіз екологічного дискурсу сучасних британських медіа (на матеріалі документальних фільмів BBC)	20
ВОВЧЕНКО Катерина Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Роль німецьких приказок і прислів'їв у вивченні мови та культури	24
ДМИТРЕНКО Надія Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Фразеологічні одиниці у сучасній англomовній бізнес-комунікації	28
ДУДНИК Таїсія Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Порівняльна характеристика невербальної комунікації українців і австрійців	33
ЗАЛІЗНЯК Дмитро Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Особливості та проблеми перекладу рекламного тексту українською мовою	37
КАМЕНЕЦЬКА К.А. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Особливості перекладу лінгвокраїнознавчих реалій Німеччини	41
КАРЄЄВА Д. А. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Авторські терміни у науково-технічних текстах та способи їх перекладу	46
КОПІЄВСЬКА Ю. І. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Особливості перекладу німецьких фразеологічних одиниць політичного дискурсу	50
КРАВЧЕНКО Вероніка Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради Застосування ігрових технологій у процесі навчання англійської мови в умовах Нової української школи	55
КУСКОВА Софія Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Переклад науково-технічних текстів у сфері ІТ	58
ЛЕСИК Аліна Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Лексико-граматичні особливості перекладу патентів Великої Британії українською мовою	62
МАТВЄЄВА Юлія Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Перекладацькі трансформації при перекладі складних речень	65
МУЗИЧЕНКО Тетяна Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Способи заперечення в німецькій мові та особливості німецько-українського перекладу способів заперечення	71
МУЗИЧЕНКО Т. М. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Англійські скорочення в чатах	76

МУРТАЗАЛІЄВА Ельміра Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Тематичні групи фразеологічних одиниць німецької та української мов	81
МУСТАФАСЬВА Сабіна Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Роль спортивної метафори у медіатекстах	85
НАУМЕНКО Діана Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Проблеми перекладу аббревіатур в текстах медичної галузі	95
НЕДОХОДЮК Катерина Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради Гнучке навчальне середовище для підвищення ефективності індивідуалізації у процесі вивчення англійської мови	98
НЕСМАШНИЙ Микола Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Особливості німецько-українського перекладу політичних промов	101
НЕСМАШНИЙ Микола Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Запозичення як засіб поповнення словника англійської мови	105
ОБОЛЕНСЬКА Світлана, АГБАЛОВА Т. М. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Білінгвізм як ознака сучасного освітнього простору	113
ОВЧАРЕНКО Марія Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради Особливості впровадження Project Based Learning у процесі навчання англійської мови	115
ОМЕЛЬНИК Маріанна Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Гендерна специфіка прояву авторської індивідуальності в сучасній англійській мові: аспекти перекладу	118
ПИРИГ В.В. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Військова лексика як різновид спеціальної лексики	121
САПЕГІНА А.М. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Про деякі аспекти загальних проблем перекладу	124
САПЕГІНА А.М. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Способи вживання мовленнєвої моделі прохання в німецькій мові	125
СІРИК Роман Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Особливості німецько-українського перекладу інфінітивних конструкцій	130
ТЕЛИЦИН Станіслав Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Лексичні труднощі перекладу історичних текстів українською мовою	133
ТОНКА Валерія Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Способи перекладу назв суспільних організацій	137
ТРЕТЯКОВА Юлія Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Трансформації та особливості англо-українського перекладу науково-популярних текстів (на матеріалі журнальних видань)	141
ЧЕПУРНА Валерія Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Англомовні запозичення військової термінології в українській мові	147
ШАНТАРЕНКО В. В., АГБАЛОВА Т. М. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Вплив неологізмів, запозичених із англійської мови, на сучасне фахове середовище	152

ШКУРЧЕНКО Анастасія Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Відтворення інтертекстуальності в англомовних сучасних науково-технічних текстах українською мовою	156
ШОВАК Дар'я Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Інтелектуалізація мовлення англомовних друкованих медіа засобами економічної лексики	161
ЯЦЕНКО Маргарита Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Особливості та способи перекладу політкоректної лексики	168
КОЛЛЕ Е.П. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Загальні принципи англо-українського перекладу технічних текстів у галузі машинобудування	172
СЕРБІНЕНКО Ю.І. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Деякі проблеми англо-українського перекладу науково-технічних текстів	177
ТАРАБУКІНА А.С. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Загальні принципи англо-українського перекладу комп'ютерної термінології	181

Бабич Т. В.

Екологія комунікації в англomовному діловому дискурсі

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,

Харків

Екологічний підхід у науці передбачає дії людини, спрямовані на збереження біологічного та культурного різноманіття [1, с. 65-66]. В екології ми розглядаємо не лише стан навколишнього середовища і взаємовідносини його складових, але також приділяємо увагу чистоті мови, впливу суспільства і глобалізації на мову та мовлення. Еколінгвістика, з усіма її аспектами, є свідченням того, що лінгвістика переходить від науки, що описує проблеми, до науки, яка вирішує проблеми комунікативної сфери.

Мета еколінгвістичного аналізу дискурсу полягає в розкритті культурних впливів на спосіб спілкування у певному суспільстві, визначенні основних рис комунікативного стилю, та встановленні структурних зразків етикету та мовленнєвої поведінки в межах певної етнічної групи.

Об'єктом дослідження є комунікативний контакт у сучасному англomовному діловому дискурсі, а *предметом* – екологічність способів й засобів реалізації комунікативної категорії КОНТАКТ у бізнес сфері.

Комунікація – це процес обміну інформацією, думками, ідеями та емоціями. Австралійський фахівець А. Піз стверджує, що за допомогою слів передається 7% інформації, звукових засобів – 38%, міміки, жестів, пози – 55%. Встановлено також, що у процесі взаємодії людей від 60 до 80% інформації передається за рахунок невербальних засобів і лише 20 – 40% – за допомогою вербальних [2, с. 4].

Завдання комунікації в екологічній сфері включають у себе кілька важливих аспектів. По-перше, це підтримка суспільства в діях влади, яка досягається через збільшення довіри громадян до державних інституцій. По-друге, це реалізація державної політики шляхом впливу на громадську думку. По-третє, це створення можливості для зворотного зв'язку з громадянами для оцінки результатів роботи влади. [3].

Створення ефективної моделі комунікаційного процесу в екологічній сфері, в рамках системи публічного управління, є викликом, але важливим напрямком подальших досліджень. Першим кроком може бути вивчення існуючих моделей комунікаційної взаємодії на рівні місцевого самоврядування.

Важливого значення в дослідженні комунікаційних процесів екологічної сфери набувають стратегічні комунікації. Так, Б. Гамільтон розглядає стратегічні комунікації як «вплив на масову свідомість з використанням слів, зображень, символів та дій для досягнення встановлених цілей і розуміння політичних інтересів» [4].

У роботі І. Сухенка [5] відзначається, що екологічна комунікація зазвичай розглядається як процес спілкування щодо екологічних питань і відзначається особливим акцентом на обговоренні того, що може бути визнано як екологічне. За таким підходом, автор відзначає, що комунікація може бути розглянута як активна діяльність, феномен та предмет дослідження. Основною метою екологічної комунікації є запобігання будь-якій шкоді навколишньому середовищу та сприяння залученню різних видів комунікації для досягнення цієї мети.

Важливо підкреслити, що поширення екологічної культури в суспільстві сильно залежить від сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Ці технології дозволяють не лише ефективно обмінюватися інформацією в режимі реального часу, але й створювати структуровані мережеві відносини та сприяють організації взаємодії.

Таким чином, можна погодитися з авторами, які розглядають екологічну комунікацію як злиття комунікаційної теорії та аспектів навколишнього середовища. В інформаційному суспільстві, без належної комунікаційної взаємодії між всіма учасниками публічного управління в екологічній сфері, неможливо сприяти поширенню екологічної політики та екологічної культури в нашій державі. Тобто реформування одного аспекту (стану екологічної сфери) неможливе без поліпшення іншого аспекту (процесу поширення екологічної культури та взаємодії між суб'єктами екологічної політики). Тому важливо

розвивати співробітництво для спільного вирішення екологічних проблем на основі формування комунікаційної взаємодії між державними органами, місцевими органами влади, підприємствами, громадськими організаціями та громадськими лідерами тощо.

Залежно від того, яку мету ставить перед собою адресант: поінформувати, переконати, створити настрій, вивести з рівноваги адресата чи просто згаяти час – він організовує своє мовлення, добирає відповідні виражальні засоби, способи побудови тексту, дотримується певної стратегії та тактики в комунікативній поведінці. [2, с. 10].

Як правило, мовець виражає свою ввічливість через дотримання певних норм і правил комунікації. Деякі науковці розрізняють позитивну та негативну ввічливість.

Метою позитивної ввічливості є створення екологічного середовища, яке досягається через скорочення комунікативної дистанції та порозуміння між мовцями.

Наприклад: “Have you enjoyed your stay here in France, seniorita” the milice captain asked Lucy in passable Spanish. “Si, sir,” she replied nervously enough so that Alfred could hear it in her voice. Who wouldn’t be? “But I am ready to finally get home.” [6, p. 24].

Як видно з прикладу, співрозмовники не знайомі між собою, але з метою демонстрації поваги один до одного, вживають ввічливі форми звертання (seniorita, sir).

Наступний приклад демонструє спілкування між батьком та донькою, де вживання пестливого звертання (pumpkin), який має позитивно марковану емотивну конотацію, у поєднанні з невербальним компонентом “усмішка” створює затишну й доброзичливу атмосферу спілкування, а отже – є екологічним.

When he finally catches sight of her, her father’s face lights up in a happy smile. “Hey, pumpkin.” “I told you I was coming, Pop.” [6, p. 1].

Аналіз англомовного художнього дискурсу довів, що універсальними засобами створення екологічної комунікації є не лише етикетні фрази на кшталт “Glad to see you”, “Kindly yours”, “Thank you”, “Please” тощо, але й позитивно марковані емотиви такі, як happy, good, best, nice, great тощо. Наприклад: “Immeasurably, it would be fair to say,” the Dane replied affably. “Well, we’re so glad you’re come,” said Oppenheimer. “I think you will find some good friends who are waiting for you.” [6, p. 140].

Отже, можна зробити висновок, екологічність спілкування у сучасному англомовному діловому дискурсі маніфестується унісонним комунікативним контактом, що розвивається у трьох фазах, та де інформаційна складова перевищує обсяг фактичної інформації. Досягнення ефективної взаємодії та співробітництва полягає у використанні такту та ввічливості з боку англомовних учасників та клієнтів, зважання до думки іншої сторони, у ретельному виборі слів та дій при спілкуванні, в дотриманні відстані між комунікантами, готовності до компромісу для досягнення успіху в справі та збереження репутації організації. Світогляд англомовних людей впливає на їх комунікативну поведінку і проявляється у нормах, методах та інструментах їх спілкування.

Екологічність та етичність комунікації залежить від обраних мовцем комунікативних стратегій. Задля реалізації цих стратегій у мовленні існує безліч лексичних емотивно маркованих засобів, вибір яких залежить як від мовної компетенції комунікантів, так і від комунікативної ситуації. Використання мовцями позитивної емотивно маркованої лексики забезпечує досягнення ними комунікативних цілей в рамках емотивного дискурсу.

Література:

1. Бабенко В.М. Порівняльний аналіз оригіналу й перекладу / В.М. Бабенко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України: науково-методичний. – К.: Педагогічна преса. – 2005. № 6. – С. 39-42
2. Діброва В.Д. Мовні та мовленнєві засоби вираження заперечення в англійському й українському офіційно-діловому дискурсі, Автореф. дис. канд.

філол. наук: 10.02.15 – загальне мовознавство / В.Д.Діброва. – К.: НПУ ім. Драгоманова, 2011 – 20с.

3. Зубков М.Г. Сучасна українська ділова мова / М.Г. Зубков. - Харків : Торсінг, 2004. - 446 с.

4. Клименко Ж.В. Порівняння оригіналу й перекладу в процесі вивчення зарубіжної літератури в старших класах/ Ж.В.Клименко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України: Науково-методичний. – К.: Педагогічна преса. – 2004. - №6. – С. 16-20

5. Ковганюк С. Практика перекладу. – К., 1968. – С. 23.

6. Клименко Ж.В. Порівняння оригіналу й перекладу в процесі вивчення зарубіжної літератури в старших класах/ Ж.В. Клименко // Тема: на допомогу вчителю зарубіжної літератури. Громадський науково-методичний журнал. – 2005. - №1. – С. 18-28

Баженова Альона Олександрівна

Лексико-стилістичні особливості перекладу англомовних текстів

юридичної спрямованості українською мовою

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,

Україна

Науковий керівник: Акоп'янц Нуну Михайлівна

кандидат філологічних наук, доцент

Мова права передбачає спеціалізованість лексики, яка охоплює широкий спектр правових галузей та інститутів. При перекладі юридичних документів необхідно враховувати існуючу різницю у законодавствах країн, особливості українського та англійського юридичного дискурсу. Перед перекладачем постає проблема адекватної передачі змісту юридичних документів під час перекладу з однієї мови на іншу. У цій публікації ми розглядаємо лексико-стилістичні особливості та трансформації, що відбуваються під час перекладу англомовних текстів юридичної спрямованості.

Важливим аспектом юридичного перекладу є точність та відповідність між перекладеним текстом та оригіналом. Крім того, перекладач повинен забезпечити відповідність перекладу законодавству та юридичним стандартам країни, до якої буде адресований переклад [2, с. 96].

Особливості юридичного перекладу в англійській мові можуть включати наступне:

1. Використання юридичної термінології.
2. Використання формального стилю.
3. Врахування юридичного контексту.
4. Використання формул та стандартних висловів.
5. Використання точних перекладів.
6. Врахування стилістичних особливостей.
7. Врахування міжкультурних відмінностей.
8. Збереження правової точності.
9. Використання стандартних форматів.
10. Конфіденційність та безпека інформації[1, с.80].

У сфері інтелектуального права дуже важливо дотримуватися вимог до еквівалентності перекладу, щоб уникнути можливих неточностей та помилок. Для досягнення максимальної точності перекладу термінологічних одиниць використовуються такі способи перекладу:

1. Дослівний переклад (literal translation) - відтворення терміна без зміни структури та виразної форми слова [3, с.155]. Приклад:

Оригінал: *The patent is granted for a period of 20 years from the filing date.*

Дослівний переклад: Патент надається на період 20 років з дати подання заявки.

2. Транслітерація (transliteration) - переклад, при якому зберігається орфографія слова з мови джерела, але використовується звуковий еквівалент з мови перекладу. Приклад:

Оригінал: *Trademark* (товарний знак)

Транслітерація: Трейдмарк (trade mark)

3.Переклад неоднозначних слів (вибір варіативного відповідника): вибір відповідного варіанту перекладу для слова або фрази, яке може мати декілька можливих значень.

Оригінал: The contract was not executed properly.

Переклад: Договір не був виконаний належним чином.

4.Контекстуальна заміна: заміна слова чи виразу залежно від контексту речення з метою точнішої передачі сенсу.

Оригінал: She decided to press charges against him.

Переклад: Вона вирішила подати на нього заяву.

5.Описовий переклад: переклад, який використовує описову фразу для передачі сенсу відомого юридичного терміну чи виразу.

Оригінал: The suspect had a very confident demeanor.

Переклад: Підозрюваний виявив впевнену манеру поведінки.

Не рідко можна зустріти і такі лексичні трансформації як:

1.Генералізація значення слова (Generalization): це лексична трансформація, яка полягає в наданні загального, абстрактного значення слову чи виразу, щоб охопити більший діапазон об'єктів, ситуацій або ідей.

Оригінал: The parties hereto hereby agree to abide by the terms and conditions set forth herein.

Переклад: Сторони домовляються дотримуватися умов, визначених у цьому документі.

2.Додавання слова (Addition): введення додаткового слова для надання більш точного вираження.

Оригінал: The agreement is binding.

Переклад: Письмова угода є юридично зобов'язуючою.

3.Вилучення слова (Deletion): вилучення слова для уточнення або спрощення висловлення.

Оригінал: The defendant denied all allegations.

Переклад : Відповідач заперечив звинувачення.

4.Перестановка слова (Word Rearrangement): зміна порядку слів у реченні.

Оригінал: The defendant was found guilty by the jury.

Переклад: Журі визнало відповідача винним.

У даній роботі ми розглянули співвідношення використання різних способів перекладу та лексичних трансформацій, що використовувались при перекладі 300 термінів юридичної спрямованості. В результаті цього дослідження ми можемо надати такі висновки у відсотковому співвідношенні:

Переклад текстів юридичної спрямованості вимагає дотримання певних стилістичних особливостей, які допомагають передати точно і зрозуміле

значення кожного слова, фрази та речення. До особливостей стилю юридичних текстів належать використання формального, стандартизованого мовлення, часто з вживанням архаїчних слів та високорівневих фраз. Крім того, юридичні тексти характеризуються чіткістю та точністю висловлювань, а також використанням спеціальних термінів та скорочень.

У цій роботі ми розглянули 400 сторінок англomовних текстів юридичної спрямованості та дослідили приклади стилістичних особливостей. Найяскравіші з них можна побачити нижче.

Стилістичні особливості	Приклад	Переклад
Точність та вірність	breach of contract affidavit	Порушення договору Депозитний запис
Формальність	We hereby agree to abide by the terms and conditions set forth in this agreement.	Ми надаємо згоду дотримуватися умов та положень, викладених у цьому договорі.
Лаконічність	the undersigned parties the applicant for the job position	Нижченаведені сторони Заявник на посаду
Уникнення зайвих елементів	This agreement, being entered into on the date of September 1, 20XX, by and between the undersigned parties, namely... The property, which is located in close proximity to the city center...	Цей договір, укладений у день першого вересня 20XX року, між сторонами, які нижче підписали, а саме... Власність, розташована у неподалік від центру міста...
Спеціальна термінологія	appellate court lien	апеляційний суд заставне право
Врахування контексту	In this case law, the court established a precedent... Given the specificity of the industry, the insurance contract includes...	У цій практиці суду було встановлено прецедент... З урахуванням специфіки галузі, договір страхування включає...

Отже, лексико-стилістичні особливості перекладу текстів юридичної спрямованості є дуже важливими в процесі перекладу, оскільки вони визначають стиль та точність перекладу. Перекладач повинен вміти правильно використовувати нормативну лексику, термінологію та фразеологію, щоб забезпечити належний рівень точності та зрозумілості тексту. До того ж, перекладач повинен звертати увагу на стилістичні особливості тексту, такі як використання активного та пасивного стилів, дотримання логічної структури тексту та відповідність стилістичних характеристик оригіналу.

Список використаних джерел

1. Мірам, Г.Е., Гон, О.М. Професійний переклад: Навчальний посібник [Текст]/ Г.Е.Мірам О.М.Гон.– К. : Ельга, Ніка–Центр, 2003, с.80
2. Conley J. M., O’Barr W. M., Rules versus Relationships: The Ethnography of Legal Discourse, University of Chicago Press, USA, 1990, с. 96
3. Febrero J. L. S., Legal English and translation: Theory and Practice, Editorial Club Universitario, 2004, с. 155

Башинський В.В

Переклад біблійних фразеологізмів з німецької мови на українську

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,

Харків

Актуальність теми обумовлена значним впливом Біблії та інших священних текстів на розвиток як німецької, так і української мови, а також постійним вживанням біблеїзмів у повсякденному житті і в художніх текстах. Завдяки тому, що Біблія є однією з найбільш розповсюджених книг у світі, біблійні фразеологізми стали невід’ємною частиною мов, якими вона була перекладена. Протягом багатьох століть, різні її частини були перекладені понад трьома тисячами мов та діалектів.

Біблія мала значний вплив на німецьку мову. 1534 року вийшла друком Біблія Лютера (Lutherbibel), перекладена католицьким священником Мартіном

Лютером, що включала Старий і Новий Заповіти. Ще новий на той період винахід, друкарський верстат, став інструментом масового поширення Біблії Лютера, що значно сприяло поширенню немісцевих форм мови, та стало однією з головних передумов розвитку грамотності в Німеччині.. Лютер прагнув зробити точний до оригіналу, але зрозумілий для всіх німців переклад. Його роботу дуже високо оцінили навіть такі письменники, як Ніцше та Гете [4]. Біблеїзмом вважається будь-яке слово, словосполучення або фразеологізм, що бере початок з Біблії або інших священних текстів [1]. В більшій частині випадків – це фразеологізм біблійного походження. Біблеїзм функціонує, як мовно-стилістичний засіб в літературі, та в повсякденному мовленні [5]. Використання біблійних фразеологізмів може надати висловлюванням більш літературного характеру [1]. Однак, в окремих випадках біблеїзм може пройти через процес лексикалізації, та набути розмовного характеру, що робить зв'язок такого виразу із релігійним повідомленням менш відчутним [5].

Попри спільне першоджерело – Біблію, біблеїзми значно відрізняються в різних мовах та мають ряд характерних ознак, що визначається історією перекладу Біблії, особливостями культури носіїв мови. Специфічними особливостями біблеїзмів є структура їхнього змісту, яка характеризується моральними, дидактичними та етичними компонентами, та лінгвостилістичні особливості, які проявляються в конотативному характері їхньої семантичної структури [2].

Біблію перекладено багатьма мовами з давньоєврейської, арамейської та грецької мов. Німецькі переклади Біблії були виконані ще в епоху Середньовіччя. Найвпливовішим є переклад Лютера, який встановив верхньонімецьку мову як літературну по всій Німеччині до середини XVII століття і який і сьогодні продовжує найбільш широко використовуватися в німецькомовному світі.

Визначити точний час появи біблеїзмів у тій чи іншій мові не можливо, але є можливість поділити такі біблеїзми на добіблійні та післябіблійні.

Добіблійні вирази були використані в Біблії як образні, метафоричні

генералізовані звороти. Ця група включає безліч біблійних метафор, що використовуються в притчах та проповідях

Післябіблійні вирази можна умовно розбити на дві підгрупи:

1) біблеїзми, сформовані в результаті реінтерпретації стійких біблійних словосполучень;

2) біблеїзми, які взагалі не фігурують у Біблії ані в прямому, ані в переносному значенні, але з'явилися в мові завдяки певним сюжетам. Зазвичай подібні біблійні вирази не зустрічаються в інших мовах.

Можливі різні варіанти класифікації біблеїзмів:

1) поділ біблеїзмів за відношенням до оригінального тексту Біблії:

- вираз, який зустрічається в біблійному тексті і характеризується цілісністю свого значення;

- біблеїзми, утворені на базі наявних у Біблії вільних сполучень слів;

- слова та фразеологічні звороти, що не зустрічаються в Біблії, однак мають семантичне значення, визначене біблійним текстом.

2) поділ біблеїзмів за семантичним складником, що є частиною фразеологізму:

- вирази, що мають відношення до Бога (Um Himmels Willen – заради Бога);

- назви заповідей (Gedenke des Sabbats: Halte ihn heilig! – Пам'ятай день суботній, щоб святити його!);

- назви окремих територій, локацій (Sodom und Gomorra – Содом і Гоморра);

- слова, що мають відношення до церковних свят та певних дат (Dreifaltigkeitssonntag – День Святої Трійці);

- фрази та слова, що мають в своєму складі назви тварин (Listige Schlange – хитрий змії).

Також за окремий приклад можна взяти «Довідник крилатих висловів біблійного походження» А. Коваль, де біблеїзми розбиті за відповідними розділами Біблії [3].

Фразеологічні звороти переважно включають в себе елементи метафоричності. Дослівно їх перекласти неможливо. Здебільшого вони мають чітко виражений національний відтінок. А тому часто не можна знайти абсолютного відповідника в іншій мові.

Основна проблема перекладу таких зворотів полягає в тому, що потрібно правильно розпізнати їх і знайти український еквівалент. Також, в залежності від читача, на якого орієнтований переклад, потрібно обрати правильний спосіб перекладу.

В деяких випадках, біблійний вираз в одній мові може кардинально відрізнятись від свого відповідника в іншій, що може значно ускладнити пошук відповідного слова чи фразеологізму (наприклад, нім. «Der ungläubige Thomas» в українському перекладі буде «Фома невіруючий»).

Найбільш оптимальним способом перекладу є пошук фразеологічного відповідника, тобто переклад виразу за допомогою відповідного йому фразеологізму в мові перекладу. У випадку відсутності відповідника, перекладач може використати фразеологізм-аналог, іншими словами, використати існуючий в мові перекладу еквівалент з ідентичним значенням, але оснований на альтернативних образах. В такому випадку дуже важливо, щоб образ в мові перекладу залишався нейтральним з боку національного характеру. Вираз «Wer eine Grube gräbt, der kann selbst hineinfallen, und wer eine Mauer einreißt, den kann eine Schlange beißen» перекладаємо, як «Хто яму копає, той в неї впаде, а хто котить каміння – на нього воно повертається». В даному випадку, до зазначеного виразу в Біблії Лютера, існує альтернативний фразеологізм. Перша частина повністю відповідає німецькій, але друга (а хто котить каміння – на нього воно повертається) вже може вважатися альтернативою, адже саме в такій формі вона звична для більшості українців.

Калькування – спосіб перекладу, коли намагаються скопіювати оригінальний образ та створити нову фразеологічну одиницю. При використанні такого методу, перекладачу важливо створити чіткий та зрозумілий образ, образне значення якого впливатиме з прямого значення.

Також можна використати описовий спосіб перекладу у випадку, коли при калькуванні або використанні еквіваленту втрачається сенс речення. Ще такий спосіб підходить, якщо є можливість того, що основний споживач кінцевого продукту не дуже добре ознайомлений із Біблією, та може не зрозуміти посилення на неї.

Важливо також розуміти, що коли йдеться про біблеїзми, то в них зміст та значення фразеологізму дуже часто не співпадає із способом його вираження. Якщо взяти вираз «das Land, darin Milch und Honig fließt», то перекласти його можна різними способами, в залежності від контексту. Іноді дуже складно підібрати еквівалент, адже його або не існує, або є багато існуючих варіантів, залежно від версії перекладу Біблії:

- а) калькування - земля, де тече молоко і мед;
- б) відповідник – земля, що кипить молоком і медом (Острозька Біблія);
- в) описовий переклад – країна достатку та процвітання.

В практичній частині нашого дослідження ми перекладали речення і тексти різних жанрів та напрямків, в яких містилися біблеїзми. В більшості випадків, нам вдалося знайти або ідентичний відповідник, або альтернативу, що вже існує в українському перекладі Біблії. Однак у деяких окремих випадках, для того, щоб вираз був зрозумілим для читача, все ж таки доводилося відмовитись від використання наявного альтернативного біблеїзму, та скористатися описовим перекладом.

Отже, враховуючи результати практичного дослідження, та всі вище наведені приклади, можемо стверджувати, що найбільш підходящим способом перекладу біблійних фразеологізмів є використання існуючого відповідника в мові перекладу.

Література:

1. Wańko M, *Polszczyzna na co dzień*, Wydawnictwo Naukowe PWN, 2006, 75
2. Зорівчак Р. М. Біблеїзми в нашому мовленні // *Кримська Світлиця*, 2006. – № 38, 103 с.

3. Коваль А.П. Спочатку було Слово : крилаті вислови біблійного походження в укр. мові / А. П. Коваль. – Київ: Либідь, 2001. 311 с.
4. Lindberg Carter, The European Reformations (Oxford: Blackwell Publishing, 1996), 92 p.
5. Mistrík, Encyklopédia jazykovedy, wyd. 1, Bratislava: Obzor, 1993.

Бурлуцький Д. Л.

**Фреймовий аналіз екологічного дискурсу сучасних британських
медіа (на матеріалі документальних фільмів BBC)**

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний
інститут», Харків*

Новий погляд на мову як невід'ємну частину людської свідомості призвів до взаємодії лінгвістики з суміжними галузями знань і породив нові наукові дисципліни [4, с. 91]. Наприклад, на початку 21 століття формувалася лінгвокультурологія, завданням якої було визначити, як мова виявляє культуру народу [3, с. 115]. Останніми роками у лінгвістичному просторі з'являється все більше досліджень, які вивчають мовні явища на основі когнітивних методів. Цей підхід збагачує лінгвістичні дослідження новими концептуальними інструментами, різноманітними методами та експериментальними процедурами, надаючи нові погляди на проблему вербалізації інформації в процесі розуміння навколишнього світу, а також репрезентації та участі мовних одиниць у людській свідомості. Одним із основних методів аналізу механізму взаємодії вербальної та когнітивної структур є фреймовий аналіз. Дослідження фреймів дозволяє зрозуміти механізми концептуалізації об'єктивованих понять та об'єктів у реальності та явищ у мові, тому фреймовий аналіз актуальний не лише для лінгвістів, а й для представників інших галузей знань. Саме тому наше

дослідження присвячено проблемі фреймового аналізу концептів екологічного дискурсу на основі документалістики BBC.

На початку XXI століття одним із провідних напрямів наукових досліджень у лінгвістиці був опис різних типів дискурсу на матеріалі різних мов світу [2, с. 277]. Фокус аналізу нашого дослідження зосереджено на екологічному дискурсі в англomовному просторі. Сучасні лінгвістичні дослідження все більше звертаються до вивчення процесу сприйняття, збереження, переробки та передачі інформації про навколишню дійсність за допомогою мовних засобів [1, с. 67]. Тому наше дослідження зосереджується на вивченні та використанні актуальних методів концептуального аналізу.

Актуальність дослідження – використання новітніх методів аналізу (фреймового аналізу) для дослідження екологічного дискурсу сучасних британських медіа на прикладах актуальних серій BBC.

Об'єкт дослідження – фреймовий аналіз екологічного дискурсу сучасних британських медіа на основі документальних фільмів BBC.

Предмет дослідження – фреймова презентація гіперконцепту концепту «Природа» у сучасному британському екологічному дискурсі, мовна об'єктивізація цього гіперконцепту на матеріалах екодокументалістики BBC.

Мета дослідження – провести фреймовий аналіз мовної об'єктивізації гіперконцепту «Природа» на матеріалі британських документальних серіалів BBC з екотематики.

У нашому дослідженні ми визначили, що когнітивні підходи збагачують вивчення мови за допомогою нових концептуальних інструментів, різноманітних методів та експериментальних процедур, надаючи нові погляди на питання вербалізації та репрезентації інформації в розумінні навколишнього світу, мовних одиниць у свідомості людини. Ми використали один із основних методів аналізу механізму взаємодії між структурою мовлення та когнітивною структурою – фреймовий аналіз. Вивчення фреймів дає змогу зрозуміти об'єктивні поняття та об'єкти в реальності та механізми концептуалізації мовних явищ.

Вважаємо, що фреймове моделювання семантики концепту як високоабстрактного явища є доцільним і досить ефективним, оскільки дає змогу представити велику кількість знань про певний концепт у концентрованому вигляді для окреслення основних, додаткових знань та потенційних областей інформації про нього, які могли б залишитися невисвітленими за умов іншого дослідницького підходу. Дослідження гіперконцепту концепту «Природа», на якому було сфокусовано нашу роботу, дозволило встановити його основні фрейми, зокрема: *зелена планета, допомога, кліматична зміна, фатальність, екосистема, катастрофа, співпраця з природою* [5–10], – основні поняття, якими представлено концепт.

Так як різні мови концептуалізують світ по-різному, їх порівняння виявляє різні мовні та концептуальні картини. У результаті порівняння мовної об'єктивізації гіперконтексту «Природа» в англomовному екологічному дискурсі на матеріалі документалістики сучасних медіа (BBC) з запропонованими українськими еквівалентами концептів і фреймів, ми встановили, що:

1. У сучасному екологічному документальному дискурсі все частіше знаходимо засоби вираження негативних відгуків щодо стану природи та невдоволення людиною та її діяльністю, що впливає на природу. Все більше засобів, навіть на рівні мови, спрямовані на засудження людини та її помилок, а також неправильного ставлення до природи в цілому. Це досягається за допомогою спеціальних термінів, теперішнього тривалого часу *present continuous* (який підкреслює актуальність процесу). У реалізації цих засобів також поширені риторичні запитання та антитезові структури типу «людина проти природи».
2. Семантичне поле значно посилює метафоричне навантаження твору. Основною метафорою та її реалізацією є алегорична структура. Серед усіх стилістичних прийомів особливу роль відіграє антропоморфізм, тобто перенесення людських рис на тварин. Для досягнення мети викликання співпереживання живому світу, контекст екодокументальних серій переповнено порівненням або навіть

ототожненням людей з рослинами, тваринами і всім природним світом, при цьому використовуються різні засоби: від спеціально підсилених модальних дієслів до гри слів і еліптичних структур.

3. Також є місце для прийняття позитивних рішень, погляду у світле майбутнє, заради якого треба діяти, «діяти зараз». Увага зосереджена на спадку сучасного середовища, а також на пошуку позитивних шляхів його подолання. Основним питанням є абстрактна категорія «здоров'я» землі та океанів. Основними засобами є порівняння, вставні та вставні конструкції.

Література:

1. Голубенко Н. І. Засади концептуального аналізу в перекладознавстві. Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. № 3, 2015. С. 67–71.
2. Лінгвістика тексту: хрестоматія / Упорядники : А. Загнітко, Г. Монастирецька. Донецьк : ДонНУ. 2009. 164 с.
3. Пліс. В. П. Типологія концептів у сучасній когнітивній лінгвістиці. Закарпатські філологічні студії. Випуск 9. Том 1. 2019. С.115–119.
4. Плотнікова Н. В. Поняття «концептосфера» та «концепт» у сучасній лінгвістиці. Вчені записки ТНУ імені ВІ Вернадського. Серія : Філологія. Соціальні комунікації. Том 31. Вип. 14. 2020. С. 91–96.
5. David Attenborough: A Life on Our Planet on Netflix [Electronic resource]. – URL : <https://www.netflix.com/gb/title/80216393>.
6. Series 1 : 1. Tropical Worlds from the Green Planet by BBC [Electronic resource]. – URL : <https://www.bbc.co.uk/iplayer/episode/m0013cl5/the-green-planet-series-1-1-tropical-worlds>.
7. Series 1 : 2. Water Worlds from the Green Planet by BBC [Electronic resource]. – URL : <https://www.bbc.co.uk/iplayer/episode/m0013mlj/the-green-planet-series-1-2-water-worlds>.

8. Series 1 : 3. Seasonal Worlds from the Green Planet by BBC [Electronic resource]. – URL : <https://www.bbc.co.uk/iplayer/episode/m0013vsm/the-green-planet-series-1-3-seasonal-worlds>.
9. The Blue Planet II series by BBC : 1. One Ocean [Electronic resource]. – URL : <https://www.bbc.co.uk/iplayer/episode/p04thmv7/blue-planet-ii-series-1-1-one-ocean>.

Вовченко К.Є

Роль німецьких приказок і прислів'їв у вивченні мови та культури

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
Харків*

Вивчення іноземних мов, зокрема німецької, стає все більше важливим завданням у зв'язку з глобалізацією та зростаючою потребою в міжнародній комунікації. Знання мови, безсумнівно, сприяє зростанню культурного обміну та розширює можливості спілкування з людьми з інших країн. У цьому контексті, використання німецьких приказок і прислів'їв стає неабияким інструментом для поглиблення мовної компетенції та покращення навичок монологічного мовлення.

Ці короткі влучні вислови відображають дух нації, відбивають її традиції, спостереження та мудрість поколінь. Вони є важливою складовою культурної спадщини та можуть глибоко впливати на розуміння мови та її контексту. Використовуючи приказки та прислів'я, вивчаючи їх і засвоюючи, ми здатні не лише підвищити рівень нашого мовлення, а й глибше зрозуміти німецьку культуру та ідентичність.

Ні для кого не секрет, що приказки та прислів'я займають важливе місце в німецькій народній творчості та є невід'ємною частиною фольклору. Німецький поет і письменник Фрідріх Шлегель вважав, що «приказки є маленькими скарбами мовної мудрості». Німецький класик Йоганн Вольфганг фон Гете

використовував приказки та прислів'я в своїх творах і відзначав їхню роль у вираженні життєвих істин.

За думкою В. Бобкової, «немає такої людини, яка б у своєму житті не користувалася цими образними поетичними шедеврами, створеними народом, перевіреними життєвим досвідом багатьох поколінь і відшліфованими протягом віків. Джерелами багатьох прислів'їв і приказок стали відомі народні пісні, казки, байки, анекдоти і т. і.» [6, с.3].

Слід зауважити, що іноді виникає плутанина між цими двома концепціями через декілька чинників. По-перше, приказки та прислів'я можуть мати схожість у формі та змісті. Вони нерідко виражають загальні істини та життєві моральні норми, і тому їх може бути важко відрізнити одне від одного. По-друге, використання приказок та прислів'їв може різнитися в різних контекстах і серед різних груп людей. Тобто, певний вислів може вважатися приказкою в одному регіоні або серед певної культурної групи, а в іншому контексті цей же вислів може розглядатися як прислів'я, що призводить до плутанини. Також, в різних мовах і культурах можуть існувати різні терміни для опису схожих мовних конструкцій і це може призвести до змішування понять.

За словами С. Єрмоленка, «приказка – це близький до прислів'я влучний, афористичний, іноді розмовний вислів» [5, с.137].

Використання приказок і прислів'їв у німецькій мові має багатовікову історію та глибокі корені в культурному та мовному фольклорі цієї країни.

У середньовіччі німецькі приказки та прислів'я стали поширюватися як засіб вираження мудрості та важливих життєвих істин. Вони використовувалися для навчання, порад і морального виховання. Багато з них мали корені в народному фольклорі та легендах, і вони передавалися з покоління в покоління.

Як зазначає В. Гаврись, «походження багатьох прислів'їв пов'язане з різними аспектами людської діяльності. Вони виникли переважно на основі вільних словосполучень, які відображали різні професійні або суспільні ситуації. Перші такі прислів'я з'являлися в обмеженому колі фахівців і були зрозумілими всім членам цієї групи, оскільки вони використовувалися для позначення

спільних практик і звичаїв, характерних для цього оточення. З часом ці прислів'я вийшли за межі конкретного фахового середовища та стали користуватися загальним визнанням. Вони набули переносного значення та стали сприйматися як образні вирази, оскільки легко асоціювалися з реальними суспільними явищами. Однак згодом ці явища втратили свою актуальність для даного колективу, і зв'язок між прямим і переносним значеннями цих прислів'їв почав послаблюватися і, нарешті, зник» [4, с.20].

Як вже було зазначено вище, саме праця послужила основою для багатьох відомих нам німецьких прислів'їв: *Arbeit gibt Brot, Faulheit bringt Not* [3, с.18] – *Трудова копійка годує до віку / Праця чоловіка годує, а лінь марнує; Erst die Arbeit, dann das Vergnügen/ Erst die Arbeit, dann das Spiel, nach der Reise kommt das Ziel* [3, с.18] – *Зробив діло – гуляй сміло;*

Дуже багато прислів'їв було присвячено саме сімейній тематиці: *Der Apfel fällt nicht weit vom Stamm / Art lässt nicht von Art/ Wie die Katze, so das Kätzlein* [3, с.170] – *Яблуко від яблуні недалеко падає / не впаде грушка далі від листя.*

І звичайно, деякі прислів'я та приказки не відносяться до фахової діяльності людини, вони виникли в результаті різних спостережень і життєвого досвіду. Саме такі вислови несуть найбільш повчальний зміст і мудрість: *Verbotenes Obst ist süß* [3, с.207] – *Заборонений плід солодкий; Keine Regel ohne Ausnahme* [3, с.207] – *Немає правила без винятку.*

Відмінність між приказками та прислів'ями полягає у питанні, чи виражають ці мовні одиниці завершену або незавершену думку. Приказки виконують функцію номінації, тоді як прислів'я - функцію комунікації. На відміну від прислів'їв, приказки не завжди мають повчальний зміст і не завжди виражають завершені думки.

Трохи детальніше розглянемо найцікавішу, на нашу думку, функцію прислів'їв і приказок – прогностичну. Спостереження німців за погодою та пов'язані з цим паремії є цікавим аспектом фольклору та культурної спадщини Німеччини. Ці спостереження та народні мудрослови допомагали селянам та

іншим людям розв'язувати питання, пов'язані з сільським господарством і сільським життям, враховуючи погодні умови.

Am Neujahrstage Sonnenschein lässt das Jahr uns fruchtbar sein [1] – Сонце в перший день Нового року робить наш рік урожайним. Ця приказка є прикладом традиційної німецької народної мудрості, яка відображає бажання успішного та врожайного року.

Morgenrot, schlecht Wetter droht [2] – Рожевий світанок – ознака поганих погодних умов.

Fällt kein Tau im Julius, Regen man erwarten muss [1] – Якщо в липні не буває ранкової роси, то очікуйте дощу. Ця німецька приказка вказує на погодні признаки, які можуть передбачати надходження дощу.

Отже, актуальність даної теми полягає в її незаперечній корисності для навчання іноземної мови, підвищення мовленнєвих навичок і збагачення культурного багажу, що є актуальним завданням у сучасному світі, де комунікація та розуміння інших культур стають все більше важливими аспектами життя.

Література:

1. <https://stuecken.de/bauernregeln/>
2. https://www.dwd.de/DE/wetter/thema_des_tages/2022/10/20.html
3. Бойко Н. Deutsche Sprichwörter und sprichwörtliche Redensarten / Н. Бойко. - Кам'янець-Подільський : Зволейко Д. Г., 2008. – 304 с.
4. Гаврись В. І. Сталі сполучення слів у сучасній німецькій мові / В. І. Гаврись. – К. : Рад. школа, 1971
5. Єрмоленко С. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / С. Єрмоленко, С. Бабик, О. Тодор / за ред. С. Єрмоленко. – К. : Либідь, 2001. – 223 с.
6. Українські народні прислів'я та приказки / [Упор. В. Бобкова та ін]. - К.: Держ. вид-во художньої літератури, 1963. 789 с.

Дмитренко Н. Є.

**Складнощі перекладу фразеологічних одиниць у сучасній
англомовній бізнес-комунікації**

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний
інститут», Харків*

Фразеологізми відіграють важливу роль в житті суспільства. Фразеологічні одиниці доволі часто зустрічаються не лише в усному мовленні, але також і в писемному. Фразеологізми надають стилістичну забарвленість та неповторну образність. Навіть бізнес-комунікація, що характеризується здебільшого нейтральним стилем, має на меті зацікавити та привернути увагу читача або слухача, і саме в цьому допомагають фразеологізми. Проте через унікальність фразеологізмів виникають труднощі під час їх перекладу.

Актуальність статті зумовлена високим рівнем зацікавленості з боку перекладознавців та лінгвістів до вивчення фразеологічних одиниць, зокрема складнощів перекладу фразеологізмів з англійської мови українською.

Об'єктом дослідження є англомовні фразеологічні одиниці, предметом – особливості функціонування фразеологізмів у бізнес-комунікації та способи їх адекватної передачі засобами української мови.

Мета роботи полягає у виявленні складнощів перекладу фразеологічних одиниць у бізнес-комунікації з англійської мови українською, а також встановленні шляхів подолання цих труднощів.

Комунікація – це процес обміну інформацією (фактами, ідеями, поглядами, емоціями тощо) між двома або більшою кількістю осіб, спілкування за допомогою вербальних і невербальних засобів із метою передавання та одержання інформації [3, с. 4].

Бізнес-комунікація – міжгрупова або міжособистісна комунікація, специфіка, структура та функції якої зумовлені сферою ділових відносин, у якій вони використовуються [3, с. 4].

Ефективна бізнес-комунікація англійською мовою є ключовою, оскільки англійська мова стала мовою міжнародного спілкування. Англійськомовний бізнес-дискурс виступає міжособистісною комунікацією, специфіка, структура та функції якої зумовлені діловими стосунками людини. Характерною ознакою такої бізнес-комунікації є чіткість побудови текстів, точність вживання термінів та термінологічних сполучень [4, URL]. Функціонування фразеологізмів у бізнес-комунікації відіграє роль смислових маркерів сучасних процесів суспільно-економічного та політично-ділового життя [4, URL].

Фразеологія – це розділ мовознавства, в якому вивчають фразеологічний склад мови: фразеологічні одиниці, їхні ознаки, закономірності функціонування в мовленні та процес утворення [1, с. 49]. Не варто забувати, що фразеологія постійно перебуває у процесі розвитку, тому потребує безперервного дослідження.

Стійке сполучення двох і більше слів, яке в процесі мовлення відтворюється як готова словесна формула і звичайно являє собою семантичну цілісність, називають фразеологічною одиницею, чи фразеологізмом [1, с. 49]. Мовознавці не можуть дати єдиного визначення поняття, оскільки виокремлюють різні основні та другорядні ознаки фразеологізма. Але думка більшості науковців збігається в тому, що до основних ознак відносять семантичну цілісність або семантичну нерозкладність, метафоричність, нарізнооформленість, відтворюваність, наявність не менше двох повнозначних слів, неперекладність іншими мовами [5, с. 7].

Фразеологічний фонд мови є одним із основних лінгвокультурологічних питань. Звертаючись до проблеми дослідження фразеологізмів у руслі лінгвокультурологічного напрямку, основне завдання вбачаємо у виявленні механізмів поєднання у фразеологічному знакові власне мовної та культурної семантики, адже фразеологізми як мовні знаки зароджуються на перетині мови і культури [2, URL].

Труднощі перекладу англійськомовних фразеологічних одиниць українською мовою пов'язані з розбіжностями будови англійської та української мов, а також

через особливості фразеологізмів. Це, насамперед, семантична цілісність, відносна сталість фразеологічних одиниць, відтворюваність та образний характер. Важливо пам'ятати про національно-культурне забарвлення фразеологізмів, оскільки під час перекладу саме через це може не збігатися лексичний склад, структура та образи фразеологічних одиниць.

Це підтверджує уривок із статті «Too Many Chiefs; Not Enough Indians» [6, URL]:

«The problem described here, often referred to as «too many chiefs; too few (American) Indians», doesn't constrain itself to companies. Government institutions and universities often are even worse offenders of the principle. Returning to academia after having worked in industry for a decade hammered home that point quite nicely.»
 – «Описану тут проблему часто називають «купа начальників; а працювати нікому», не обмежується компаніями. Державні установи та університети часто ще гірше порушують цей принцип. Повернення до академічних кіл після десятиліття роботи в промисловості доволі добре підкреслило це.»

Якщо англomовний фразеологізм «too many chiefs; too few (American) Indians» відтворити засобами української мови буквально як «забагато керівників; занадто мало (американських) індіанців», значення цієї фразеологічної одиниці не буде зрозуміле українськомовному народу, оскільки він не знає, що для англomовних людей «індіанці» – це не люди з Індії, зараз «індіанців» з Північної Америки зазвичай називають корінними американцями. Ми маємо зрозуміти, що цей вислів базується на тому, що існує велика кількість топ-менеджерів, які віддають накази, але недостатньо людей, які можуть безпосередньо їх виконувати. Отже, ми не можемо перекласти цей фразеологізм дослівно, ми повинні адаптувати цей вираз до культури мови перекладу, і тільки в цьому випадку можливо отримати адекватний переклад фразеологічної одиниці.

Інший приклад зі статті «Sell, sell, sell as monetary policy is a dead duck: Bond analyst», яка носить економічний характер [7, URL]:

*«I think monetary policy is a **dead duck** and I think bond yields at this level for investors represent absolutely no value and a huge amount of risk. What I would like to focus on is the coming fiscal reflationary trade because I think that is creeping out of the woodwork in many places,» he told CNBC Wednesday.* – «Я вважаю, що монетарна політика — це **провал**, і я гадаю, що дохідність облігацій на такому рівні для інвесторів не представляє абсолютно ніякої цінності та величезного ризику. Те, на чому я хотів би зосередитися, це майбутня фіскальна рефляційна торгівля, тому що я думаю, що в багатьох місцях це виповзає з дерева», – розповів він CNBC у середу.

Фразеологізм «*dead duck*» не має еквіваленту в українській мові, тому ми перекладаємо його як «*провал*». Цей фразеологізм можна застосовувати як до людини, так і до події, що відбулася, відбувається або відбудеться.

Для того щоб обрати адекватний спосіб перекладу фразеологічної одиниці слід звернути увагу на складність її семантичної структури, образного характеру та національно-культурної специфіки її значення.

Основними способами перекладу фразеологічних одиниць є аналоговий, описовий, еквівалентний та калькування. Щоб обрати один із способів перекладу фразеологізмів, слід брати до уваги всі особливості фразеологічних одиниць. Звичайно, найбільш вдалим способом перекладу є еквівалент, він забезпечує найбільш адекватний переклад. Для перекладу фразеологізму, який є компонентом статті, тексту або будь-якої бізнес-комунікації, необхідно враховувати контекст тексту, цільову аудиторію та які емоції повинен викликати текст, який перекладається, оскільки фразеологічні одиниці відповідають за емоційність та стилістичну забарвленість тексту.

Висновки. Фразеологічні одиниці відіграють важливу роль у спілкуванні людей, у письмовому та усному. Фразеологізми роблять мову більш яскравою, цікавою та викликають певні емоції у реципієнта. Використання фразеологізмів у бізнес-комунікації робить її більш привабливою, експресивною, такою, що привертає увагу адресата до ключових моментів. При перекладі фразеологічних одиниць виникають певні складнощі, тому потрібно знаходити ефективні

способи вирішення цих проблем. Задля цього потрібно звертати увагу на контекст бізнес-комунікації, в якому автор висвітлює свої думки та ставлення до певної події.

Перспективи дослідження вбачаємо в більш детальному дослідженні семантичних, лексичних та національно-культурних характеристик фразеологічних одиниць, а також в способах подолання труднощів під час перекладу англомовних фразеологізмів українською мовою.

Література:

1. Ковальов Б. Л., Павлик А. В., Федина С. М. Бізнес-комунікації: конспект лекцій. Суми: Сумський державний університет, 2020. 113 с.
2. Ріба-Гринишин О. М., Кривда С. Р. Функціонально-семантичний аспект дослідження фразеології в англійському діловому дискурсі. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2019. Т. 30 (69) № 4 Ч. 2. 118-121 с.
3. Бодик О. П., Рудакова Т. М. Сучасна українська мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 416 с.
4. Соболевська О. Українські фраземи та особливості їх творення. Львів, 2018. 45 с.
5. Галинська О. М. Теоретичні засади вивчення інтертекстуальних фразеологізмів у зіставній лінгвокультурології. Лінгвокультурна інформація англійських та українських інтертекстуальних фразеологізмів: монографія. Кіровоград: Видавець Лисенко В. Ф., 2013. 276 с.
6. Jahn Bosch. Too Many Chiefs; Not Enough Indians. *Software Driven World*. 4 May, 2018.
7. Matt Clinch. Sell, sell, sell as monetary policy is a dead duck: Bond analyst. *CNBC*. 10 August, 2016.

Дудник Т. О.

Порівняльна характеристика невербальної комунікації українців і австрійців

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
Харків*

Ефективне міжкультурне спілкування має важливе значення для успішних міжособистісних і професійних стосунків у сучасному глобалізованому суспільстві. Однак розпізнавання та розшифровка невербальних знаків є однією з головних труднощів у міжкультурній комунікації. Людські взаємодії значною мірою залежать від невербальних сигналів, таких як мова тіла, жести, міміка, зоровий контакт і тон голосу. На ці невербальні ознаки значною мірою впливають культурні відмінності, які можуть викликати непорозуміння та неправильне тлумачення між людьми з різного культурного середовища.

Складна взаємодія культурного розмаїття, невербальної комунікації та її впливу на успішні міжкультурні зустрічі є головною темою цього дослідження.

Важливість розуміння нюансів міжкультурної комунікації зростає в міру розвитку нашого глобально пов'язаного суспільства. [2, с. 114] Ми розпочинаємо дослідження глобалізації та її глибокого впливу на динаміку комунікацій, досліджуючи злиття кількох глобальних культур та їхню складну взаємодію. У ході цього дослідження ми дослідили багате історичне та культурне розмаїття Австрії та України, двох країн, захоплюючи історії яких мали великий вплив на спосіб спілкування та організацію їхніх суспільств.

Паралінгвістика – це частина спілкування поза самими словами, як-от гучність, швидкість, інтонація голосу разом із жестами та іншими невербальними сигналами, які можна далі розбити на такі категорії як жести, міміка, зоровий контакт, кінетика або мова тіла та проксеміка.[5, с. 284]

Невербальна комунікація глибоко переплетена з культурою, відображаючи цінності та норми суспільства. Культурні впливи формують вираз обличчя, жести та мову тіла, причому кожна культура має унікальні ознаки. Те, що означає

схвалення в одній культурі, може передавати інакше значення в іншій культурі, наприклад, різні інтерпретації зорового контакту. [1, с. 36] Успішне міжкультурне спілкування вимагає розуміння культурних відмінностей, прийняття різноманітних стилів спілкування та вивчення навичок міжкультурного спілкування. У нашому глобалізованому світі усвідомлення та повага до цих відмінностей є важливими для сприяння ефективним і мирним стосункам.

Поняття «глобалізація» стосується зростання зв'язків і взаємозалежності, які спричинили торгівля та технології у глобальному масштабі. Наступні суспільні та економічні зміни також охоплюються визначенням глобалізації. Згідно з Ван дер Марелем [6, с. 392], глобалізація зазвичай використовується як синоніми з модернізацією або вестернізацією. Враховуючи величезний вплив Сполучених Штатів на решту світу в останні десятиліття, культури не «заморожені», а скоріше корелюють одна з одною, що стає більш помітним у міру того, як зменшуються витрати часу та простору.

Але коли ми заглиблюємося у світ глобальних культур, ми виявляємо, що, незважаючи на те, що глобалізація зближує нас, вона також підкреслює, наскільки важливо зберігати та шанувати самобутність і звичаї, які може запропонувати кожна культура.

У контексті розуміння цих культурних відмінностей надзвичайно важливо враховувати теорію Ліптротта [4, с. 98], яка класифікує глобальні культури на трайбалістичні, колективістські та плюралістичні/індивідуалістські глобальні культури.

Культурні відмінності, такі як акцент на родинні зв'язки в трайбалістичних суспільствах, як от в Іспанії, Італії, Південній Америці, Африці, Ірландії та Україні, порівняно з широкими груповими приналежностями в колективістських культурах Азії, демонструють складний взаємозв'язок між індивідуальним та колективним ідентифікаційним процесами. Плюралістичні культури, які можна спостерігати у Сполучених Штатах, Німеччині та скандинавських країнах,

дозволяють особистості взаємодіяти з різними соціальними структурами, підкреслюючи незалежність і особистий вибір.

На основі вищезазначеного, стає очевидним, що країни, такі як Австрія та Україна, зіштовхуються з різноманітними соціальними динаміками, кожна з яких відображає унікальну взаємодію історичних спадкоємців, політичних змін та культурних ідентичностей.

У Австрії, подібно до Німеччини, подолані історичні виклики призвели до її перетворення в процвітаючу демократію, яку відзначає вражаючий економічний розвиток. У той час як українська соціальна структура відзначається багатогранною трансформацією після епохи радянського владарювання, сприяючи особистій активності та самовираженню. [3, с. 32] Обидві країни ілюструють складнощі, пов'язані з просуванням демократичних цінностей, враховуючи культурну різноманітність. Ці приклади підкреслюють важливість збереження прав людини та демонструють можливості демократії у сприянні розумінню та вдячності за різноманіття міжнародних культур.

Досліджуючи невербальну комунікацію в австрійській та українській культурах, було проведено інтерв'ю у корінних австрійців та українців, які успішно інтегрувалися в австрійське середовище.

Як було зазначено учасниками інтерв'ю, австрійці віддають перевагу пунктуальності та довірливості, що проявляється в їхніх міцних рукоштовнаннях, зоровому контакті та дружніх посмішках, що відображає їхній акцент на доброзичливості та теплоті у спілкуванні. Гумор виражається через жарти та сміх, а мовчання, особливо з незнайомими людьми, спочатку може бути незручним, але нормалізується, коли стосунки поглиблюються.

На відміну від цього, українці надають велике значення зоровому контакту, але уникають тривалого витріщання, демонструють стриману мову тіла та не гучне висловлення у громадському просторі. Вони прагнуть стояти ближче до співрозмовників, відображаючи більш інтимний стиль спілкування.

У той час як австрійці зберігають доброзичливу поведінку через часті посмішки, українці, хоч і менше посміхаються, сприймаються як щирі та

автентичні, що підкреслює культурні відмінності у вираженні тепла та відкритості.

Австрійські вітання є гендерно-нейтральними: як чоловіки, так і жінки потискають один одному руки, що демонструє наголос культури на гендерній рівності. В Україні зберігаються традиційні гендерні вітання, коли жінки кивають, посміхаються, а чоловіки зазвичай потискають руки іншим чоловікам.

Незважаючи на ці культурні відмінності, респонденти повідомили про безпроблемний досвід інтеграції, що свідчить про успішну взаємодію, незважаючи на різноманітні норми невербального спілкування. Ці спостереження підкреслюють багатство культурного розмаїття та важливість розуміння нюансів спілкування для ефективної міжкультурної взаємодії.

Підсумовуючи, ефективне міжкультурне спілкування є надзвичайно важливою навичкою у нашому взаємопов'язаному світі. Нюанси невербальної комунікації, такі як жести та вирази обличчя, мають значний вплив на сприйняття повідомлень у різних культурах. Важливо вивчити правильне тлумачення невербальних сигналів, враховуючи постійні та змінні фактори, які можуть впливати на їхнє сприйняття.

Література:

1. Bowman, J. M. *Nonverbal Communication: An Applied Approach*. Thousand Oaks, 2021. 36 p.
2. Jandt, F. E. *An Introduction to Intercultural Communication: Identities in the Global Community*. Thousand Oaks, 2021. 114 p.
3. Kasianov, G. *Past Continuous: Historical Politics 1980s - 2000s. Ukraine and Its Neighbors*. Kyiv: Laurus, Anthropos-Logos-Film, 2018. 32 p.
4. Leaptrott, N. *Rules of The Game: Global Business Protocol*. Thomson Executive Press, a Division of South-Western College Publishing, 1996. 98 p.
5. Sternberg, R. J., & Kostic, A. (Eds.). *Social Intelligence and Nonverbal Communication*. Palgrave Macmillan, 2020. 284 p.

6. Van der Marel, E. Globalization Isn't in Decline: It's Changing. European Centre for International Political Economy Policy Brief No. 6, 1-10, 2020. 392 p.

Залізник Д. К.

Особливості та проблеми перекладу рекламного тексту українською мовою

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
Харків*

Реклама – це потужний інструмент для просування продуктів і послуг на ринку, і вона зазвичай супроводжується різноманітними текстами, що мають за мету переконати аудиторію в перевагах пропонованого продукту або послуги. Однак, коли реклама має бути представлена українською мовою, виникають численні особливості і виклики, які необхідно враховувати. У цій статті ми розглянемо деякі із цих особливостей і проблем, з якими можуть зіткнутися фахівці у галузі перекладу рекламних текстів.

Мета дослідження полягає в виявленні та дослідженні основних проблем та особливостей перекладу рекламних текстів.

Теоретичне значення полягає в подальшому дослідженні лексичних, стилістичних, культурних особливостей і проблем під час перекладу рекламного тексту українською..

Актуальність дослідження. Наразі кожен з світових виробників продукції має спроможність продавати будь-який товар власного виробництва у будь-якому куточку світу. Але без правильного перекладу та коректно сформованої рекламної програми навіть найдосконаліший з товарів програє в продажах гіршому, але розрекламованому товару. І часто компанії стикаються з нерозумінням місцевого ринку, культури та мови.

Одна з основних особливостей перекладу рекламних текстів полягає в змістовному співвідношенні між оригіналом і перекладом, а також у передачі соціолінгвістичних аспектів перекладного тексту. Для досягнення адекватності

нерідко буває необхідно адаптувати як змістовну частину тексту, так і його форму, що часто стає компромісним рішенням.

З такою проблемою стикнулася компанія “Марс” під час виведення на ринок нового бренду у Франції. Тоді перекладачами разом з рекламниками було вирішено розгорнути масовану рекламну кампанію з метою "навчити" французького споживача вимовляти ім'я продукту, тобто передавати звуками рідної мови звучання M&M's англійською [1, 47]. Це був саме той випадок, коли перекладачеві довелося відкинути володіння мовою оригіналу і створити нову концепцію.

Спираючись на проведений аналіз англійських рекламних повідомлень та слоганів та їх переклад українською мовою можна виділити кілька стратегій, які застосовуються при перекладі [5; 2]. При цьому слід зауважити, що такий поділ є досить умовним, проте дозволяє глибше розглянути поставлену проблему. Тому перекладачеві необхідно шукати специфічні засоби для передачі змістових і стилістичних складових оригіналу. Тільки у такому випадку досягається еквівалентність між оригіналом і перекладом, що і визначає комунікативний ефект реклами. Необхідно також пам'ятати, що англійська мова – аналітична, а українська – синтетична, тому зміст фрази, який англійською передається змінами формальних характеристик слів, українською передається сполученням змістів декількох слів. От чому часто рекламні тексти не перекладають, а знаходять їх «семантичний еквівалент» [5, с. 24].

Тож виділяють наступні стратегії перекладу рекламних текстів та слоганів: 1) відсутність перекладу; 2) прямий переклад; 3) адаптація; 4) ревізія.

Відсутність перекладу в свою чергу є прямим цитуванням оригінального тексту рекламного першоджерела, наприклад: Head & Shoulders - You Never Get a Second Chance to Make a First Impression

Прямий переклад слід використовувати обережно, тому що він менш за все враховує особливості культури мови-перекладу [2; 5]. Його застосовують, коли необхідно передати велику кількість інформації, наприклад, у рекламі технічної продукції: Office Standard 2007. Providing homes and small businesses

with the software essentials they need to get tasks done quickly and easily. Download the 2007 Microsoft Office release, test it in your browser or buy it today. Office Standard 2007. Надання домашнім користувачам і власникам дрібних підприємств найнеобхідніших засобів офісного програмного забезпечення, потрібного для швидкого та легкого виконання різних справ. Завантажте випуск Microsoft Office 2007 або випробуйте його у своєму браузері [7].

Слід зауважити, що прямому перекладу піддаються не тільки великі за обсягом рекламні тексти, але й рекламні слогани. Наприклад: Carlsberg. Probably the best beer in the world. Carlsberg. Мабуть, найкраще пиво в світі.

Адаптація використовується у випадках, коли вихідну рекламну фразу неможливо просто перекласти українською мовою в силу різноманітних причин. Тоді перед перекладачем постає завдання перекласти вихідний текст, адаптуючи його до норм мови перекладу.

Суть цього підходу полягає в тому, що фотоматеріал може зберігатись, але текст адаптується відповідно до особливостей мови-перекладу. Причина тут у типологічних розходженнях української й англійської мов. Тому що зміст фрази, яка в англійській мові виражається через зміни формальних характеристик слів, в українській передається через сполучення змісту декількох слів [4; 7]. У досліджуваних рекламних текстах були знайдені такі приклади адаптації:

Same space outside, more space inside. - Менший ззовні, більший всередині.

Relax. You wear Braska. - Релакс. Ти в Braska.

Geox. Respire. - Geox. Взуття, що дихає [3].

Ревізія передбачає формулювання зовсім нового рекламного тексту. Фото чи відео матеріали можуть зберігатися, але це ризиковано, оскільки фото-відеоматеріал і текст мають відтворювати єдиний рекламний концепт. Наприклад:

Mazda CX-9. Big Yet Agile - Mazda CX-9. Перевищуючи Сподівання [6]

Polo. Small but tough - Моя друга Роловина.[8]

Отже, переклад рекламних текстів досі викликає багато труднощів і проблем у перекладацькій діяльності. Проблеми викликає не тільки переклад

рекламних матеріалів з мови оригіналу українською але і правильне позиціонування продукту, що може бути унеможливлене через необізнаність перекладача у даній сфері.

Варто звертати увагу на основні складнощі перекладу такої літератури. Тож не дивлячись на вагомі внески вітчизняних науковців в дослідженні цієї теми, все ж існують деякі складнощі перекладу, які потребують подальшого глибокого вивчення.

Література:

1. Євсамі М. LOGO. Створення логотипів. Найсучасніші розробки / М. Євсамі. : Київ, 2009. – 352 с.
2. Кирмач У. К. Особливості національних, культурних, ментальних та гендерних характеристик при перекладі іншомовних рекламних текстів / У.К. Кирмач, М. М. Літвінова // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2011. – № 9(220). – С. 161.
3. Корреспондент // КП-Паблицейшнс. – 2008. – №49. – 86 с.
4. Малишенко А. О. Переклад слоганів в англomовному рекламному дискурсі / А. О. Малишенко // Вісник ХНУ. – 2011. – № 793. – С. 188 192.
5. Солошенко А. Д. Комунікативно-прагматичні аспекти рекламного слогану в межах моделі рекламного впливу (на матеріалах американської побутової реклами) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / А. Д. Солошенко. – Львів, 1990. – 43 с.
6. Mazda [Електронний ресурс] – <https://mazda.ua/cars/mazda-cx-9/>
7. Microsoft [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://office.microsoft.com/ua-ua/>
8. Volkswagen [Електронний ресурс] – <https://www.volkswagen.ua>

Каменецька К.А

Особливості перекладу лінгвокраїнознавчих реалій Німеччини

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,

Харків

Останнім часом у лінгвістиці можна спостерігати поживлений інтерес до вивчення національних особливостей мови, що представлені так званими словами-реаліями. Оскільки мова є складовою людського спілкування та еволюціонує разом із розвитком суспільства, то і реалії мають свій шлях розвитку та становлення у мовознавстві. Кожній мові притаманні свої слова-реалії, які можуть звісно і співпадати у різних мовах, а можуть і бути тією неповторною особливістю.

Варто зазначити, що реалії – це ті слова, що відображають культурне життя народу, це можуть бути назви став та елементів одягу, назви свят чи адміністративних установ, політичних партій тощо. Саме тому, під час перекладу слова-реалії мають свої особливості, що потрібно враховувати перекладачеві.

Транскрипція та транслітерація відноситься до основних способів перекладу мовних реалій. Шляхом використання транслітерації перекладач може досить чітко передати звучання слова, а також зберегти морфемну будову слова та графічні особливості. Також варто зазначити, що деякі слова можуть бути підібраними до буквенного написання в мові-оригіналі, а деякі можуть наближуватись до звучання слів, тобто зближуватись з практичною транскрипцією.

Транслітерація застосовується, насамперед, для відтворення в тексті перекладу імен і прізвищ осіб, більшості географічних назв, зокрема вулиць, площ, готелів, театрів, газет, журналів, видавництв, інформаційних агентств, підприємств, суден, марок автомобілів тощо.

У тих випадках, коли передбачуваний читач (слухач) не має у своєму розпорядженні достатньої інформації про дану реалію, у переклад зазвичай вводять пояснювальні слова, які найчастіше вказують на рід або клас об'єкта.

Звісно, перекладач повинен мати у своєму розпорядженні відповідні знання або вміння витягувати їх із допоміжних джерел.

У даному варіанті шляхом транслітерації можна перекласти наступні слова-реалії, що виражаються у німецьких назв міст таких як «*Frankfurt am Main*» – «Франкфурт-на- Майні», «*der Stadt Soma*» – «місто Сома», «*Damaskus*» – «Дамаск», «*Syrien*» – «Сирія», «*Kobani*» – «Кобані», «*Türkei*» – «Іран», «*Ankara*» – «Анкара».

Також потрібно зазначити, переклад власних назв також може здійснюватися шляхом використання таких способі перекладу як транслітерація та транскрипція. Використання подібних варіантів перекладу можна простежити під час роботи із іменами та прізвищами посадових осіб, котрі можна побачити на шпальтах німецькомовної преси чи сюжету по телевізору. До таких прикладів можна віднести наступні імена та прізвища, як: «*Karl Lauterbach*» - «Карл Лаутербах», «*Olaf Scholz*» – «Олаф Шольц», «*Petra Grimm-Benne*» – «Петра Грім-Бенне»[2].

Цей спосіб перекладу дає змогу максимально стисло й точно передати смисловий зміст безеквівалентної одиниці, але предмет чи явище можуть залишитися незрозумілими читачеві, тому виникає необхідність додаткового звернення до тлумачного словника й описового перекладу.

Потрібно також зазначити і про описовий переклад, який є дуже важливим під час перекладу реалій. Крім того, німецька мова є багатою на такі реалії, що мають певне специфічне значення. До таких реалій варто віднести реалії, що позначають традиції та соціальний устрій. До таких можна віднести:

- *Bewährungshelfer* – лексема, що вживається під час назви працівника соціального відомства, який допомагає звільненим із місць позбавлення волі;
- *Fasching* – лексема що використовується на позначення свята, коли люди прощаються із зимою та чекають весни;
- *Polterabend* – назва вечору на передодні весілля, коли за старовинним звичаєм на порозі будинку прийнято бити посуд на щастя;

– *Kerwe – die Kirchweih (e)* – назва святкувань, що влаштовувались щороку із ярмарками та каруселями під час освячення церков. А потім вона перетворилась у традицію.

До описового перекладу реалій, що вживаються на позначення назв одягу, взуття, головних уборів відносяться наступні приклади:

– *Ulster* – «зимове (демісезонне) чоловіче пальто, двохбортне, вільного крою з поясом»;

– *Knickerbocker* – «короткі штани з напуском (на вузькому манжеті під коліном); брюки-гольф»;

– *die Glocke* – «капелюх-котелок; цей чоловічий головний убір майже завжди чорного кольору, має вузькі чорні поля і жорстку куполоподібну тулію»;

– *Schute* – «дамський і дівочий капелюх, подібне очіпку в стилі бідермейер; часто-солом'яний з широкими полями, що обрамляють обличчя»;

– *Bundschuh* – «селянські черевики типу постолів»[2].

Під час застосування описового перекладу перекладач має підбирати такі варіанти, що мають чітко передати зміст реалії, що перекладається та її особливості на мові оригіналу.

В лінгвістиці до реалій відносять також стійкі вислови, що можуть зустрічатись у складі фразеологічних одиниць. В деяких випадках використання фразеологізму у тексті оригіналу обґрунтовується використанням національно-культурного колориту, наприклад для створення певного образу, який притаманний тому чи іншому виду тексту.

В цьому випадку проблема вибору перекладу реалії постає найбільш гостро, оскільки зазвичай такі фразеологічні одиниці можуть символізувати певну національну забарвленість. До таких фразеологічних одиниць наприклад можна віднести:

- *sich beim Salzamt klagen* – «даремно скаржитись» (*Salzamt* – «легендарна вигадана державна установа»);

- *nicht ganz katholisch aussehen* – «виглядати ненадійно, підозріло»;

- *Ich werde dich katholisch machen* – «я навчу тебе пристойно поводитись» (символічне значення лексеми *katholisch* зумовлене пануванням католицизму в Австрії на відміну від протестантської півночі Німеччини).

Звертаючи увагу на присутність біблеїзмів у складі деяких фразеологічних одиниць можна виявити, що назви біблійного походження використовуються у більшості європейських мов, де переважає християнське віросповідання.

Така тенденція зумовлена тим, що досить тривалий час християнство та християнська культура були джерелом формування національних культур, що межували одна біля одної. У зв'язку з чим, сьогодні можна простежити наявність однакових біблійних імен у різних мовах.

Також варто звернути увагу на те, що зазвичай біблійні антропоніми мають однакову структуру та зберігають первісний зміст у всіх мовах. До таких фразем в першу чергу можна віднести вислови з біблійними антропонімами, найпопулярнішими з яких є імена «*Abraham*» - «Аврам», «*Joseph*» - «Йосип», «*Adam*» - «Адам», «*Eva*» - «Єва», «*Noah*» - «Ной», «*Methusalem*» - «Мафусаїл», «*Kain*» - «Каїн», «*Abel*» - «Авель», «*Lazarus*» - «Лазар», «*Salomon*» - «Соломон», «*Pontius*» - «Пондій».

Наприклад: «*wie in Abrahams Schoß sitzen (sein)*» – «жити як у раю, як у Бога за пазухою», «*so sicher wie in Abrahams Schoß*» – «почувати себе в цілковитій безпеці», «*Den alten Adam ausziehen*» – «позбутися застарілих звичок, поглядів».

Як видно із перекладу фразеологічних одиниць, біблійні антропоніми мають такий самий вигляд та перекладаються шляхом транскрипції та транслітерації. Крім того, в більшості фразеологічних одиниць ім'я може зберігати та асоціації, що закріплено за ним. На приклад, Соломон означає мудрість, а Юда – символізує зрадника чи зраду.

У мовах подібні асоціації можуть як співпадати, так і різнитись, що зумовлено особливістю ментальності кожного народу. Щодо повного збігу, то тут варто навести як приклад *weise wie Salomon* / мудрий як Соломон. Так, ім'я Соломона, що попросив один раз у Бога розумне серце, для справедливого суду

над своїм народом і розрізняти добро й зло, асоціюється в німецькій мові (як і в українській) винятково з мудрістю[1, с. 30].

Варто зазначити і про назви одягу, що в німецькій мові можуть використовуватись у складі фразеологічних одиниць. Так, лексема *карман* – «*die Mütze*» представлена в наступних фразеологізмах: «*Wieseine Taschekennen*» – «знати як своїх п'ять пальців», «*Die Hand auf der Tasche halten*» – «бути економним», «*j-maufder Tascheliegen*» – «сидити в когось на шиї», «*ausdereigenen Taschebezahlen*» – «платити за щось із свого карману», «*j-m das Geld aus der Tasche ziehen*» – «тягнути гроші з когось», «*die Faust in der Tasche ballen*» – «зжимати кулаки від гніву». Працюючи із фразеологізмами, де присутні слова-реалії перекладач має обирати той спосіб перекладу, що підходить йому у відповідності до мови оригіналу із збереженням контексту перекладених слів.

Дослідивши питання особливості перекладу лінгвокраїнознавчих реалій Німеччини українською мовою можна зробити висновки, що слова-реалії наявні у мовному лексиконі кожної країни, оскільки вони формувались разом із розвитком суспільства, а також їх поява була зумовлена суспільною необхідністю. Такі слова у мові мають свій особливий національний колорит, яким різниться один етнос від іншого. Зазвичай, прийнято вважати, що кожна мова має як свої особливості так і відмінності від інших мов. Слова-реалії в даному контексті виступають як індивідуальні, оскільки не всім мовам можуть відповідати ті чи інші реалії, до яких відносимо назви міст, назви національних свят чи певні політичні події.

Література:

1. Хорошун О.О. Мовна та концептуальна картини світу в дослідженнях сучасної лінгвістичної науки. *Глухівські читання : матеріали міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів*. Глухів, 2011. С. 241-246.
2. Henk M., Sussebach H. Der Exodus von TelGoran // DIE ZEIT Nr. 52/2015, 23. Dezember 2015. S. 17-19.

Карсєва Д. А.

Авторські терміни у науково-технічних текстах та способи їх перекладу

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
Харків*

Актуальність. Стрімкий розвиток технологій і поширення науково-технічної інформації призвели до зростання інтересу до науково-технічного перекладу. Науково-технічні книги рясніють спеціалізованою термінологією латинського та грецького походження. Спеціалізована термінологія є основною мовною базою для усного спілкування в колі людей певної сфери діяльності та для написання наукових робіт. Розвиток сучасного науково-технічного прогресу зумовлює кількісні та якісні зміни мовних основ комунікативної діяльності носіїв мови. Це вимагає посилення інтересу до питань появи, структури та функції термінологічних одиниць у наукових або науково-технічних текстах як з боку мовців-практиків, так і з боку науковців. Оскільки терміни вживаються у всіх стилях англійської мови, детальне вивчення даної теми є необхідним для перекладачів англійської мови.

Метою роботи є визначення, чим відрізняється науково-технічний стиль написання текстів від інших стилів. Які види термінів зустрічаються найчастіше в науково-технічних текстах, їх переклад та граматичні й лексичні відмінності.

Виклад основного матеріалу. Сучасна епоха розвинення мови відзначається збільшенням кількості термінів у різноманітних галузях науки і техніки, постійним впливом на загальноприйнятну розмовну мову, за допомогою її інтелектуалізації та поповнення лексики новими елементами. Поняття «наукова термінологія» можна трактувати як номінативну групу (іменник або словосполучення), пов'язану з окремим науково-технічним поняттям, яке має стійкий комплекс ознак:

- 1) системність;
- 2) наявність визначень;
- 3) тенденція до моносемі в іншому терміні;

4) відсутність виразності;

5) нейтральність стилю.

Термін закріплює знання щодо певного предмету, явища чи процесу наукової галузі чи професійної діяльності та уточнює його зміст шляхом визначень, підкреслюючи необхідні та достатні характеристики поняття.

Для тих, хто не є експертом в області перекладу, переклад термінів нерідко вбачається елементарним для перекладачів. Безсумнівно, можна підкреслити, що таке мислення є хибним. Звісно, не всі терміни складно перекласти. Певні з них очевидні і не є багатозначними в інших галузях. Це пов'язано з використанням термінології. Відомо, що це може створити тяжкі проблеми для перекладачів. Головною умовою подолання цих труднощів є детальний аналіз згадуваного явища та його передача в уже усталених у науці термінах.

Для наукових текстів характерним є повторення окремих термінів. Тобто, щоб правильно передати визначення невідомого терміна або термінологічного поєднання, якого немає в словнику, треба розглянути і порівняти всі приклади використання в певному тексті, і тільки потім уточнювати значення. Знайомство зі спеціальною літературою стосовно цього питання сприяє кращому розумінню термінології. Існуючі перекладені документи можуть бути дуже корисними для перекладачів, особливо коли вони мають можливість порівняти оригінал і переклад.

У словниках спеціальних термінів визначення терміна містить багато інших семантичних ознак, ніж визначення цього ж терміна в словниках загальнолітературних мов. Для прикладу, терміни «bank», «investment», «irony», «donor» у визначеннях словника термінів містять дві-три відмінні семантичні ознаки, а в тлумачному словнику загальнолітературної мови — одну. Очевидно, що словники спеціальних термінів призначені для професіоналів, тому спеціально-наукові поняття подано більш детально[1].

Основною умовою правильного перекладу науково-технічних термінів, тобто вибору серед термінів відповідних слів, які допомагають передати зміст

поняття в багатоманітних його значеннях, є сприймання того, про що говориться в тексті, тобто розуміння явищ дійсності і їх назв[2, с. 54].

Основною складністю перекладу науково-технічних термінів є наявність синонімів, багатозначних слів, нових слів без синонімів. Таким чином, багато термінів описують ту саму концепцію чи явище реального світу. Це так звані синоніми. Наприклад, «disease – illness → хвороба», «moving staircase – escalator → ескалатор», «business – company → компанія», «durable goods – durables – remote goods – hard goods → товари довготривалого вжитку» і т.ін. Щоб уникнути небажаних синонімів у межах одного терміна, необхідно користуватися певними критеріями, наприклад, необхідна кількісна оцінка мотивації терміна, отримана на основі порівняння внутрішньої форми терміна (прямого значення) і лексичних термінів[3].

Найбільшу складність при перекладі науково-технічних документів, тобто перекладі термінології, становить розкриття та передача реалій іноземної мови за допомогою української мови. Суцільне усвідомленн тексту є обов'язковою вимогою досконалого перекладу спеціалізованого тексту, насамперед науково-технічного. Машинальне запам'ятовування термінів без усвідомлення їхньої суті, без обізнаності з явищами, процесами і механізмами, описаних у вихідному тексті, може спричинити серйозні помилки у перекладі. Перекладачі повинні в подробицях вивчати свою сферу науки і техніки. І лише після цього вони зможуть мати у своєму розпорядженні відповідний технічний словник.

Однак спеціалізовані тексти часто мають елемент новизни, пов'язаний з використанням нових, ще не зафіксованих у словниках термінів, які представляють особливий інтерес для читача. У таких випадках це, очевидно, становить серйозну проблему для перекладача. Головною умовою подолання цієї складності є детальний аналіз описуваного явища і вираження його в термінах, вже ustalених в науковому світі. Новітні наукові проблеми, останні технічні винаходи і відкриття публікуються в друкованих засобах масової інформації, особливо в періодичних виданнях, і перекладачеві слід консультиватися з ними. Велику допомогу можуть надати поради фахівців у цій

галузі. По-перше, необхідно точно встановити, які саме проблеми описані в іншомовному перекладі, і в чому полягають проблеми з передачею їх у перекладі. Як уже згадувалося, проблеми можуть виникнути при описі нових процесів і сучасного обладнання. Перекладачі повинні ретельно порівнювати і зіставляти всі нові терміни і місця, які важко передати українською мовою, із загальним змістом тексту, щоб отримати чітке уявлення про проблеми, які описуються.

Передумова правильного перекладу це здатність адекватно аналізувати граматичну структуру іншомовного речення, вірно розпізнавати граматичні складнощі при перекладі та будувати речення згідно з нормами мови та жанром перекладу. Безумовно, перекладачеві потрібно знати граматичні ознаки мови оригіналу та мови перекладу, основи теорії перекладу в цілому та науково-технічного перекладу зокрема, перекладацькі відповідності в сфері граматики та лексики, перекладацькі трансформації та способи перекладу різноманітних мовних та фонетичних явищ. Все це є частиною загальної компетенції перекладача, що охоплює набагато ширший діапазон, ніж той, який надано тут[3].

Для наукової літератури характерне повторення певних термінів. Тому для того, щоб правильно передати значення термінів, яких немає у словниках, дуже важливо розглянути і порівняти всі приклади вживання в тексті, а потім ознайомитися зі спеціальною літературою в цій галузі для уточнення значення термінів. Існуюча перекладена література на цю тему повинна надати перекладачеві велику допомогу, особливо якщо є можливість порівняти оригінальний і перекладений текст.

Крім того, для науково-технічної літератури характерне використання великої кількості термінів, що відображають специфіку понять. Однак жоден з чинних словників не може вмістити як усі наявні в певній галузі науки терміни, так і новоутворені. Оскільки термінологічна система мови постійно поповнюється, слід засвоїти деякі головні принципи утворення термінів, що об'єктивно існують у системі кожної розвиненої мови.

Висновки. Отже головна складність перекладу науково-технічних текстів, а точніше переклад будь-яких термінів, полягає у розкритті та передачі за допомогою української мови іншомовних реалій для подальшого розуміння тексту.

Література:

1. Кияк Т.Р., Науменко А.М., Огуй О.Д. Теорія і практика перекладу (німецька мова): підручник. Вінниця: Нова книга, 2006. – 592 с. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=xzUBCgAAQBAJ&printsec=copyright&hl=uk#v=onepage&q&f=false>
2. Переклад науково-технічних текстів. Терміни та їх особливості. URL: https://studopedia.com.ua/1_363823_tema--pereklad-naukovo-tehnichnih-tekstiv-termini-ta-ih-osoblivosti.html
3. Лексичні, стилістичні й граматичні проблеми перекладу. URL: <https://lektsii.org/14-20250.html>

Копієвська Ю. І.

Особливості перекладу німецьких фразеологічних одиниць політичного дискурсу

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
Харків*

У сучасному світі, де політичний дискурс відіграє ключову роль у формуванні суспільних та міжнародних відносин, проблема перекладу політичних фразеологічних одиниць має особливий важливий статус. Німецька мова, як одна з впливових у світі, багата на фразеологічні конструкції, і їх переклад на українську вимагає уважності, точності та збереження політичного контексту. Особливості перекладу німецьких фразеологічних одиниць політичного дискурсу вимагають від перекладача не лише майстерності в мовних навичках, але й глибокого розуміння політичного контексту та вміння

точно відтворювати вислови з урахуванням їхнього значення і емоційного забарвлення.

Актуальність теми дослідження полягає у тому, що політичний дискурс є однією з ключових складових сучасного суспільства, а його переклад важливий для розуміння та комунікації між різними культурами та мовами. Оскільки німецька мова має вагому роль у політичних процесах в Європі, дослідження особливостей перекладу німецьких фразеологічних одиниць у політичному контексті стає актуальним завданням. Політичний дискурс також характеризується специфічними мовними обертами, які потребують адекватного перекладу для збереження точності та стильової адекватності.

Мета роботи – дослідження та аналіз особливостей перекладу німецьких фразеологічних одиниць у політичному дискурсі, спрямовані на виявлення та розуміння складнощів, які виникають при перекладі політичних фразеологізмів з німецької мови на українську, а також розробка рекомендацій щодо їх ефективного перекладу. Для досягнення цієї мети виконанню підлягають такі **завдання**: провести аналіз літературних джерел та наукових праць, що стосуються перекладу фразеологічних одиниць та політичного дискурсу; описати складнощі роботи перекладача з фразеологізмами й з'ясувати особливості перекладу фразеологічних одиниць; провести аналіз прикладів перекладу політичних фразеологізмів з німецької мови на українську та оцінити їх ступінь адекватності та стильової відповідності.

Об'єктом дослідження є німецькі фразеологічні одиниці, вживані в політичному дискурсі. **Предметом** дослідження є переклад німецьких фразеологічних одиниць політичного змісту на українську мову.

Питання вивчення фразеологічних одиниць у мовознавстві залишається наразі доволі актуальним, оскільки в сучасному інформаційному суспільстві, де комунікація є ключовою, вміння ефективно використовувати фразеологічні вирази стає все більш важливим.

Фразеологія як наука вивчалася багатьма вченими, такими як М.В. Ломоносов, Ф.І. Буслаєв, О.О. Потебня, І.І. Срезневський, П.Ф. Фортунатов, О.О.

Шахматов, Л.А. Булаховський, Л.С. Паламарчук, Г.М. Удовиченко, П.Й. Горещкий, М.М Сидоренко, Н.А. Москаленко, О.С. Юрченко, які провели детальні дослідження синтаксичної природи словосполучень та висвітлили стилістично-семантичні особливості стійких мовних виразів.

Майбутньому фахівцю перекладачу для успішної роботи необхідні не тільки відмінні знання граматики, фонетики, стилістики, лексики іноземної мови, але й фонові знання про культуру та історію іноземної мови [2, с. 28-29]. Інакше кажучи, в перекладі необхідно зберегти смисловий, емоційно-експресивний і функціонально-стилістичний зміст, що передається відповідним стійким словосполученням в контексті оригіналу [3, с. 203].

У політичних промовах досить часто використовуються фразеологізми з метою більш ефективною, виразною та впливовою комунікації, а також для легшого розуміння та запам'ятовування важливих політичних повідомлень. Політичний дискурс являє собою сукупність мовних актів, спрямованих на завоювання і утримання політичної влади [1].

Розглянемо фразеологічні вирази, що вживаються в політичних промовах деяких німецьких політиків. До об'єкта нашого дослідження включаються фразеологічні одиниці, які використовуються у виступах таких постатей, як федеральний канцлер Німеччини Ангела Меркель, колишній федеральний президент Німеччини Роман Херцог та німецький політик Фрідріх Мерц.

Наведемо кілька прикладів таких фразеологічних виразів:

1) «Der liegt auf der Hand, denn der Fall Westergaard berührt die Frage, ob ein Zeichner in Europa satirisch zeichnen darf» – невмотивований ідіоматичний вираз у промові Ангели Меркель «In Toleranz und Respekt miteinander Leben», що означає очевидно, зрозуміло [4];

2) Роман Херцог в промові «Über Stiftungsarbeit» висловився наступним чином: «Wir brauchen nicht alles Bewährte über Bord zu werfen. Aber Erneuerung tut Not, schon um das Bewährte für die Zukunft zu sichern» – вмотивований ідіоматичний вираз, що означає викидати за борт, позбуватися [6];

3) Фрідріх Мерц під час виступу «letzten suizidalen Phase ihrer Existenz als Volkspartei», висловився так: «Oder lassen die sich von einem Dauerstudenten, der noch nie in seinem Leben Geld verdient hat, auf der Nase herumtanzen?» – аналогічно, невмотивований ідіоматичний вираз, що означає сукати мотузки з кого-небудь [5].

Розглянемо способи перекладу фразеологічних одиниць на основі промов Ангели Меркель:

Повний еквівалентний переклад (використовуються для передачі інтернаціональних фразеологізмів, які мають своє походження з легенд, міфів, історичних подій, літературних або біблійних сюжетів): Das heißt also: Das, was man heute zum Beispiel mit Geo-Engineering macht – man muss gar nicht so viel sparen, man kann das CO₂ irgendwie in geologische Formationen einbringen –, wäre ein Weg, der uns *vom Regen in die Traufe bringen* kann (vom Regen in die Traufe bringen – «з дощу та під ринву», що означає від однієї небезпеки або біди, до ще гіршої).

Неповний-еквівалентний переклад (перекладач обирає оптимальний варіант, який найкраще відображає зміст та емоційний вираз оригіналу): Wir *sitzen* ja, was die Herausforderungen des Meeres-, Küsten- und Klimaschutzes anbelangt, alle *in einem Boot* (in einem Boot sitzen – «одним миром мазані», бути в однаковому положенні, з однаковими проблемами).

Лексичний переклад (використовується тоді, коли в одній мові поняття виражається одним словом, а в іншій – фразеологізмом): Auch *das traurige Kapitel* der Zwangsadoptionen und andere Dinge müssen immer wieder in den Blick genommen werden, da sie Lebensmöglichkeiten zerstört haben (das traurige Kapitel – сумна історія).

Калькування або дослівний переклад (використовується при безеквівалентному перекладі з метою збереження семантики мови-оригіналу): Gut, ich möchte nicht weiter *ins Detail gehen* (ins Detail gehen – удаватися в подробиці, в деталі).

Описовий переклад (передає значення фразеологізму за допомогою вільних словосполучень, що робить поняття більш зрозумілим): Es gibt noch Diskussionsbedarf, aber dass es die Grundrente geben wird, ist unbestritten. Wir *sind über den Berg*; das darf ich sagen (über den Berg sein – подолати труднощі, викрутитися із складного становища або видужати.)

Результати аналізу фразеологічних одиниць у політичному дискурсі та їхній переклад вказують на важливість глибокого вивчення цього питання для якісного перекладу політичних текстів між німецькою та українською мовами. Дані висновки становлять важливу основу для подальшого дослідження та розвитку перекладознавства та мовознавства в цьому контексті.

Література

1. Марченко, Т. В. Манипулятивний потенціал інтертекстуальних включень в сучасному політичному дискурсі: дис. ... канд. філол. наук / Т. В. Марченко. С., 2007. 255 с.
2. Порожнюк А. Червона барва в мовній палітрі. Урок української. 2000. №1. С. 28-29.
3. Фразеологія: знакові величини / Я. А. Баран, М. І. Зимомря, О. М. Білоус, І. М. Зимомря. – Вінниця: Нова книга, 2008. 256 с. (ISBN 978-966-382-142-9).
4. Merkel A. Der liegt auf der Hand [Електронний ресурс] / Angela Merkel. 2010. Режим доступу до ресурсу: <https://www.bundeskanzlerin.de/bkinde/aktuelles/intoleranz-und-respekt-miteinander-leben-9263>.
5. Oh Mensch [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bundeskanzlerin.de/bkin-de/aktuelles/rede-von>.
6. Roman Herzog – Режим доступу до ресурсу: https://www.gutzitiert.de/zitat_autor_roman_herzog_thema_wandel_zitat_39133.htm
1.

Кравченко В.В.

**Застосування ігрових технологій у процесі навчання
англійської мови в умовах Нової української школи**

*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна
академія» Харківської обласної ради*

На сьогодні українська освіта постійно підлягає модернізації, але удосконалення не можливе без інноваційних технологій, а саме ігрової технології.

Ігрова діяльність відіграє життєво важливу роль у класах з вивчення іноземної мови. Ігри пропонують багато потенційних переваг для процесу навчання учнів. Вони не дозволяють уроку бути звичайним і нудним, тим самим вони створюють успішну та позитивну атмосферу в класі, в якому учні та їхнє навчання займають центральне місце.

Також гра являє собою основне джерело знань дитини, вона створює різноманітні ситуації, де активізується активна мисленнєва робота учнів. Ігри завжди приносять учням задоволення, тому і викликають у школярів зацікавленість у навчанні. Навіть сором'язливі та неохочі до навчання діти часто реагують на них позитивно. Це підвищує мотивацію учнів і спонукає їх долучитися до уроку і продовжити роботу.

У наукову розробку проблеми формування ігрової технології навчання молодших школярів вагомий внесок зробили такі вчені: Р. Гуревич, Г. Сковорода, В. Терський. К. Ушинський та інші науковці. Однак питання використання ігор у Новій українській школі потребує детального вивчення.

Ігрові технології навчання – це особливий метод навчання, який передбачає засвоєння навчального матеріалу та змісту освіти, а також допомагає знайти та отримати бажану ціль, тобто досягти певного результату [1, с. 229].

Навчання, яке включає в себе ігри як засіб, забезпечує оновлення освіти, тому що за допомогою ігор традиційні методи можна змінити на більш значущі. Якщо навчання проходить у приємній формі, учні утримуватимуть увагу на

уроці. Граючи в гру, школярі не будуть нудьгувати, оскільки гра передбачає багато аспектів, таких, як виклик, винагорода, анімація тощо, що підвищує бажання вчитися.

В Інтернеті представлено багато ігор, вчитель може вибрати, яка гра буде відповідати потребам учнів. Також гру можна розробити на основі навчального плану, враховуючи потреби учнів. У цьому випадку, щоб розробити гру, особливо для навчальних цілей, є багато аспектів, які слід враховувати, і таким чином можна створити чудову гру для використання в процесі навчання. Важливо враховувати дизайн гри, він повинен приділяти увагу наявним викликам, щоб мотивувати учнів продовжувати навчання, чітким цілям, для чого розробляється гра, а також зворотньому зв'язку, щоб учні могли автоматично отримувати відгук про результати своїх ігор, щоб вони могли вчитися безпосередньо на своїх помилках, не чекаючи відгуку вчителя [2, с. 318].

Однією з популярних ігрових навчальних платформ або ігрової системи відповіді учнів є Kahoot! Платформа Kahoot! перейшла від дослідницького проекту в 2006 році до використання в класах у понад 180 країнах [3]. Як і інші ігри, вона має потенціал для підвищення досягнень у вивченні іноземної мови, мотивації та динаміки в класі серед учнів у навчальних закладах. Там, де він використовується, головними цілями залишаються мотивація та динаміка класу.

З точки зору дизайну Kahoot надає учням обмежені можливості для вивчення навичок читання та письма. Аналіз структури веб-сайту свідчить про домінування вертикальних зв'язків на платформі. Це означає, що веб-сайт надає першому користувачеві (вчителю) певну свободу вибору з трьох варіантів (вікторина, опитування та обговорення), але ця свобода навігації не передається другим користувачам (учням). Коли розпочинається тест Kahoot, учні повинні завершити його, і не мають права повертатися назад і перевіряти свої відповіді перед тим, як їх надіслати. Kahoot є чудовим прискорювачем мотивації в багатьох класах [3].

Не тільки дітям ігри покращать навчання, а й сконцентрують увагу дітей на уроці та допоможуть краще засвоїти тему, що значно полегшить роботу

педагогам. Можна узагальнити декілька методичних порад, які допоможуть педагогам зробити взаємодію з дітьми більш успішною, цікавою та мотивуючою:

- надавати дітям можливість виконувати завдання самостійно, щоб вони могли контролювати процес. Якщо у дитини виникли труднощі у виконанні завдання, підбадьорить її та допомогти корисною порадою;

- ставити відкриті питання, бути допитливим. Спонукати дітей створювати власні історії;

- заохочувати, схвалювати спроби кожної дитини проявляти оригінальність, гнучкість мислення;

- пам'ятати, що в більшості завдань немає єдиної правильної відповіді.

Переконалися, що кожна дитина бере активну участь у виконанні завдання;

- заохочувати, схвалювати спроби кожної дитини проявляти оригінальність [4, с.7].

Отже, впровадження ігрових технологій в освітній процес Нової української школи є важливим для кращого засвоєння знань та актуальним у наш час. Застосування ігрових технологій допоможе зробити уроки не примусовими, а цікавими для усіх учнів. Також використання ігрових технологій потребує від педагога володіння відповідними методами, засобами і прийомами.

Література:

1. Мачинська Н.І., Оприск М.А. наук. *Молодий вчений*. № 10(74) Львівський національний університет імені Івана Франка, 2019. С. 229-232

2. Pratami S., Nitiasih P., L. Budiarta Development of educational games as learning media for English learning for primary students : Language Circle: Journal of Language and Literature 17(2) April 2023, p. 317-324.

3. Language on the move, Gaming language learning 2019. URL: <https://www.languageonthemove.com/gaming-language-learning/>

4. Рома О. Гра по-новому, навчання по-іншому: метод. посібник : The LEGO Foundation, 2018. 44 с

Кускова С.С

Переклад науково-технічних текстів у сфері ІТ

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
Харків*

За переконанням Й.В. Гете, переклад вважався «одним із найважливіших та найсуттєвіших засобів спілкування між людьми». Важко уявити, наскільки багато інформації, культурного багатства та духовних цінностей втрачалася б світова цивілізація, якщо б не існувало перекладу як такого. У контексті глобалізації, де спостерігається зростання міжнародного обміну і співпраці, великим натхненням стає роль перекладачів. В сучасному світі інформаційних технологій навколишнє середовище надзвичайно динамічне та змінюється з кожним днем. Інформаційна революція, яка спостерігається в цій галузі, робить актуальним завдання адаптації науково-технічних текстів із різних мов національного простору. Однією з ключових галузей, де це стає найбільш важливим, є сфера інформаційних технологій (ІТ). Ця галузь в сучасному світі проникла практично в усі сфери людського життя, і практично кожен вид обладнання, за винятком рідкісних випадків, може бути інтегрованим в систему управління через комп'ютер. Документація для такого обладнання включає в себе специфічну професійну термінологію, які зрозумілі лише фахівцям в галузі інформаційних технологій. С.В. Єлісеєва стверджує, що саме це створює реальні труднощі для звичайних технічних перекладачів. У зв'язку з цим виникає потреба в розгляді ІТ-перекладів як окремого типу письмового перекладу. [2, с.32] Саме тому дослідження процесу перекладу в ІТ-галузі сприяє розвитку професійних навичок перекладачів та їх здатності адаптуватися до постійно еволюціонуючого інформаційного середовища. Крім того, окрім професійних функцій, існують два різних типи перекладу: усний і письмовий, і кожен з них може бути розділений на різні підкатегорії. Наприклад, усний переклад може бути синхронним або перекладом з письмового тексту.

У цьому відношенні Т.Р. Кияк розрізняє такі види робіт:

- 1) переклад науково-технічної літератури й документів у письмовому виді з іноземних мов українською;
- 2) переклад науково-технічної літератури й документів у письмовому виді з української мови основними західноєвропейськими мовами;
- 3) усний переклад «з аркуша» для спеціалістів;
- 4) усний переклад на семінарах, конференціях, симпозіумах;
- 5) усний переклад на переговорах, у наукових залах, у роботі комісій.

Якість та обсяг перекладу можуть варіюватися в залежності від потреб споживачів. Залежно їх від вимог, переклад може бути ретельним і точним чи з особливим акцентом на термінологічні терміни і т.д. При цьому повний переклад повинен відповідати текстові оригіналу в цілому, а адекватний науково-технічний переклад повинен точно відтворювати зміст оригіналу, користуватися загальноприйнятою термінологією в мові перекладу та відповідати стандартам науково-технічної літератури, з якої здійснюється переклад. [3, с.72-73]

Специфіка науково-технічних текстів у сфері інформаційних технологій (ІТ) полягає в особливостях їх структури, мови та термінології. Такі тексти мають наступні особливості:

- Термінологія та аббревіатури: ІТ-тексти використовують велику кількість спеціалізованих термінів та аббревіатур, які вимагають глибокого розуміння інформаційних технологій.

Наприклад: *IT - Informations-technologie (інформаційні технології)*.

CPU - zentrale Verarbeitungseinheit (центральний обчислювальний блок).[6]

- Структура тексту: Науково-технічні тексти в ІТ зазвичай мають чітку структуру, включаючи вступ, огляд літератури, методи дослідження, результати та висновки.

- Використання графіки та схем: В ІТ-текстах часто використовуються графіки, схеми та таблиці для ілюстрації складних концепцій та зручної подачі інформації.

Ці аспекти полегшують розуміння та сприяють кращому сприйняттю складної інформації в науково-технічних текстах ІТ.

Зауважимо, що термінологія є необхідною складовою професійної мови. За визначенням А.Я. Коваленка, термінологія в будь-якій галузі знань – це не просто довільна сукупність окремих слів, словосполучень та символів, а визначена сім'я, оскільки, незалежно від її структури, термін має свій визначений зміст як частина певної термінологічної системи. [4, с.58]

Особливо важливою є уважність у роботі з аббревіатурами та акронімами, які часто вживаються в ІТ-текстах. Наприклад, «API» може мати декілька розшифрувань, і вибір правильного перекладу важливий для збереження змісту тексту. Розглянемо цей приклад детальніше:

1) *«Diese Software bietet eine benutzerfreundliche API für Entwickler.»* - *«Це програмне забезпечення надає зручний інтерфейс для розробників.»* У цьому контексті «API» означає інтерфейс для розробників, який надається програмним забезпеченням для спрощення розробки додатків.

2) *«Die API-Dokumentation enthält alle erforderlichen Informationen für die Integration.»* - *«Документація API містить всю необхідну інформацію для інтеграції.»* Тут «API» посилається на інтерфейс програмування застосунків, але у контексті документації, яка містить інформацію для успішної інтеграції цього інтерфейсу.

Обидва переклади правильно передають значення «API» у відповідних контекстах, звертаючи увагу на його конкретне використання. Таким чином, переклад подібних фраз або аббревіатур вимагає глибокого розуміння не лише обох мов, але і галузі, до якої вони відносяться, щоб забезпечити точний та зрозумілий переклад, що відтворює всі нюанси оригінального тексту.

Один із ключових аспектів співпраці між науковцями та перекладачами з різних країн є можливість зрозуміти та коректно використовувати специфічну термінологію у науково-технічній галузі. Зауважимо, що німецька мова характеризується складанням довгих і складних слів з декількох коренів або префіксів, що ускладнює їх читання і переклад. Українська мова ж має багатше

словотворення і використовує різноманітні суфікси і закінчення для утворення нових слів. Тому при перекладі слід розбивати складні німецькі слова на окремі частини і шукати відповідники для кожної з них українською мовою. [5, с.352]

Нижче наведені деякі приклади специфічної термінології та виразів:

1) Термін: «Forschung und Entwicklung» - «Науково-дослідна та розробницька робота»

«*Forschung und Entwicklung sind Schlüsselphasen im Prozess der Schaffung innovativer Produkte.*» - «Науково-дослідна та розробницька робота є ключовими етапами в процесі створення інноваційних продуктів.» Цей термін об'єднує наукові дослідження та розробку. Український переклад відображає цю двоетапну процедуру.

2) Термін: «Netzwerksicherheit» - «Безпека мережі»

«*Die Netzwerksicherheit ist entscheidend, um sensible Daten vor unbefugtem Zugriff zu schützen.*» - «Безпека мережі має вирішальне значення для захисту конфіденційних даних від несанкціонованого доступу.» «Netzwerksicherheit» вказує на заходи та технології для захисту мережі від загроз, і в українському перекладі використовується термін «безпека мережі». [1]

Переклад науково-технічних текстів вимагає відтворення та передачі термінів та понять, що існують у інших мовах. Важливо пам'ятати, що переклад термінології – це не самоціль, а важлива складова повноцінного перекладу спеціалізованого тексту, особливо науково-технічного характеру. Для забезпечення якісного перекладу необхідно, щоб перекладач мав повне розуміння змісту тексту, який він перекладає.

Література:

1. Словник німецька - українська | Glosbe [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.glosbe.com/de/uk>
2. Єлісеєва С.В. Переклад і локалізація у сфері інформаційних технологій. Наукові праці. Філологія. Мовознавство. Випуск 243. Том 255. Миколаїв, 2015. – 32 с.

3. Кияк Т.Р., Науменко А.М, Огуй О.Д. Перекладознавство (німецько-український напрям): підручник для студентів вищ. навч. закл. Чернівці: Видавничий дім «Букрек», 2014. – 72-73 с.
4. Коваленко А.Я. Загальний курс науково-технічного перекладу. Київ, 2002. – с. 58
5. Шевченко О. В. Німецька мова: граматики, лексика, стилістика: навч. посіб. / О. В. Швченко. – К.: Либідь, 2003. – с. 352
6. Duden Das Wörterbuch der Abkürzungen – 5., vollständig bearbeitete und erweiterte Auflage von Dr. Anja Steinhauer. – Mannheim : Dudenverlag, 2005.

Лесик А.В.

Лексико-граматичні особливості перекладу патентів Великої

Британії українською мовою

Національно технічний університет

«Харківський політехнічний інститут», Харків

Науковий керівник: Царьова Світлана Олексіївна

Переклад патентних документів – це завдання, яке вимагає надзвичайної точності, термінологічної ретельності та дотримання вимог щодо граматичної структури та стилю. У цій статті ми розглянемо ключові аспекти граматичних особливостей, які важливі при перекладі патентів Великої Британії.

Актуальність перекладу патентів Великої Британії стає дедалі важливішою в умовах глобалізації та розвитку технологій. Інноваційні компанії, що базуються в різних країнах, нерідко подають заявки на патенти в Великій Британії для захисту своїх інтелектуальних прав на цьому важливому ринку. Правильний переклад патенту відіграє важливу роль у забезпеченні юридичної вірності та зрозуміння всіма зацікавленими сторонами.

Мета цієї статті розглянути граматичні особливості перекладу патентів Великої Британії та висвітлити важливість цього процесу для захисту інтелектуальних прав інноваторів. Стаття також спробує відповісти на питання,

які виникають при перекладі патентів і як вони впливають на розвиток технологій та міжнародні відносини.

Об'єктом нашої роботи стала патентна документація Великої Британії.

Предметом служать патенти на винаходи, патенти на промисловий зразок, патенти на корисну модель та торговельні марки.

Для перекладу патентів Великої Британії можуть бути використані послуги професійних перекладачів, які спеціалізуються на юридичних та технічних перекладах, і також знайомі з термінологією інтелектуальної власності.

Переклад патенту може бути доволі складним завданням. Важливо забезпечити, щоб переклад відображав усі технічні та юридичні аспекти оригінального документа.

Перекладачу слід знати відповідну спеціалізовану термінологію, тобто це слова та вирази, що використовуються в галузі інтелектуальної власності. Також важливо дотримуватися відповідності оригіналу, максимально відтворюючи синтаксичну структуру тексту та уникаючи, наприклад, неадекватності перекладу [2].

Переклад патентів Великої Британії має деякі лексико-граматичні особливості, оскільки це юридичні документи, і точність та чіткість мовлення в них дуже важливі. Ось деякі загальні особливості, які характерні для перекладу патентів:

1. Термінологія та однозначність: Патенти містять велику кількість термінів, які мають точно та однозначно перекладатися. Важливо використовувати терміни, які вже є усталеними відповідно до правил патентної термінології. Будь-яка неоднозначність в перекладі може призвести до неправильного розуміння обсягу формули винаходу і прав винахідника на отримання патенту.

2. Структура та логічність: Патенти мають чітку структуру, яка включає в себе вступ, опис і претензії. Переклад повинен дотримувати цю структуру та зберігати логічний порядок викладу інформації. Зміна структури чи порядку слів може вплинути на зміст патенту.

Структура опису винаходу зазвичай включає наступні елементи: перехресне посилання на споріднені заявки; передумови до створення винаходу, галузь техніки, огляд відомого рівня техніки; критика прототипу; стислий опис винаходу, цілі винаходу; стислий опис окремих проекцій креслень; повний опис винаходу; опис найкращих варіантів здійснення винаходу; техніко-економічні результати; параграф, що розширює права винахідника; формула винаходу.

3. Однозначність та чіткість: Патенти повинні бути чіткими і однозначними. Перекладач повинен уникати подвійних значень та невизначеностей в перекладі. Кожне слово повинно нести точне значення.

4. Граматичні особливості: В перекладі патентів важливо дотримуватися граматичних правил англійської мови. Це включає правильне вживання часів, розділових знаків, артиклів та інших граматичних аспектів. Навіть найменша граматична помилка може призвести до неправильного розуміння тексту.

Ось деякі граматичні теми, які можуть викликати труднощі: часи (наприклад, вживання Present Simple чи Present Continuous для точного відтворення дій чи подій); артиклі; розділові знаки; сполучники (наприклад, "and," "but," "or"); активний та пасивний стан речень; однорідні члени речення; синтаксис.

5. Оформлення: Переклад патентів повинен дотримуватися правил оформлення документів. Це включає вигляд тексту, використання шрифтів, вирівнювання тексту, розмір шрифту та інші стилістичні вимоги. Зовнішнє оформлення перекладу патенту.

6. Відповідність законодавству: Переклад патенту має бути відповідним законодавству Великої Британії та міжнародним стандартам щодо патентів. Дотримання юридичних вимог - це важлива складова лексико-граматичних особливостей перекладу патентів.

7. Спеціалізовані знання: Перекладачі, які займаються патентами, повинні мати спеціалізовані знання в галузі, на яку стосується патент. Це допомагає розуміти та правильно перекладати технічну інформацію, яка може бути важливою для перекладу англомовного патенту українською мовою.

Отже, лексико-граматичні особливості перекладу патентів Великої Британії є ключовими для забезпечення точності та юридичної вірності перекладу. Правильний переклад допомагає захистити інтелектуальні права інноваторів та сприяє розвитку технологій. Можна зробити висновок про важливості щодо розуміння лексико-граматичних аспектів у цьому складному процесі та підкреслити необхідність високоякісних перекладів патентів для розвитку інтелектуальної власності в Україні і її конкурентоздатності на світовому ринку.

Література:

1. Черноватий Л.М., Царьова С.О. Переклад текстів англомовних засобів захисту інтелектуальної властивості: патенти, знаки для товарів та послуг: Навчальний посібник. Вінниця: Нова книга, 2011. 304 с.
2. Переклад патентів: особливості й підготовка. URL: <https://profperekklad.ua/pereklad-patentiv-osoblivosti-j-pidgotovka/>. Останній перегляд 15 жовт. 2023.
3. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми./В.І. Карабан. Вінниця, 2002. 472 с.
4. . Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури./ В.І. Карабан, Вінниця: «Нова книга», 2004. 576 с.
5. Царьова С.О. Переклад патентної документації США: Навч.-метод. посібник. Харків: НТУ “ХПІ”, 2006. 208 с.

Матвєєва Ю.О.

Перекладацькі трансформації при перекладі складних речень

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків

Науковий стиль мовлення характеризується своїм складним і чітким висловом думок автора, а також насичений значною кількістю термінів, непростю інформацією та конструкцією. Тому в більшості випадків, науково-

технічні твори містять складну організацію речень і означає, що базуються на більшій кількості класифікації синтаксичних трансформацій та змін при перекладі, ніж у простих реченнях.

У результаті дослідження текстів науково-технічного збірника англійської мови, можна виділити такі причини синтаксичних трансформацій, як розходження в системах вихідної і цільової мов, розходження норм двох мов, розбіжності узусу двох мов. В ході аналізу виявлено види синтаксичних трансформацій: [4, с. 1]

1. Нульова трансформація – це повне збереження мовних елементів та їх місця в реченні мовою оригіналу під час перекладу:

Simultaneous range observations from several laser stations fix the position of a satellite, and radar altimeters measure directly its height over the oceans. [3, с. 3] – Одночасні спостереження дальності з кількох лазерних станцій фіксують положення супутника, а радіолокаційні висотомери безпосередньо вимірюють його висоту над океанами.

У даному випадку всі структури оригіналу збігаються зі структурами перекладу, синтаксичні конструкції незмінні, тому завдяки нульовій трансформації можна помітити зберігання як стилістичної характеристики, так і контексту.

2. Перестановка – являє собою зміну порядку складових компонентів речення під час перекладу з англійської мови українською:

There is a representation of land measurement on the wall of a tomb at Thebes (1400 BC) showing head and rear chainmen measuring a grainfield with what appears to be a rope with knots or marks at uniform intervals [3, с. 3] – На стіні гробниці у Фівах (1400 р. до н.е.) є зображення вимірювання землі, на якому зображено головних і задніх ланцюгів, які вимірюють зерно за допомогою того, що схоже на мотузку з вузлами або мітками через однакові інтервали.

Під час перестановки в наведеному прикладі в реченні українського перекладу обставина займає першу позицію, а присудок стає після неї. Таке

переміщення відбувається через розбіжності традицій актуального членування речення в англійській та українській мовах.

3. Заміна – заміна лексико-граматичних елементів речення й синтаксичних зв'язків у реченні в процесі перекладу.

Нагадаємо, що Т. Журавель формулює твердження щодо заміни, як найбільш поширений вид перекладацьких трансформацій. Крім того, у процесі перекладу заміні можуть піддаватися форми слів, частини мови, члени речення, типи синтаксичного зв'язку. Крім того, заміні підлягають не лише окремі одиниці, а й цілі конструкції.

Однією з трансформацій синтаксичних конструкцій є заміна простого речення складним, яка зазвичай спричинюється граматичними факторами, а саме структурними розбіжностями між реченнями мови перекладу і оригіналу. Ця трансформація часто є необхідною для передачі англійських предикативних або напівпредикативних конструкцій з безособовими формами дієслова, які не мають прямих відповідників в українській мові [2]. Наприклад:

The danger of flooding is believed to be over. – Є підстави вважати, що небезпека повені минула [5].

Т. Журавель так само виділяє переклад трансформації складного речення в просте, яке зумовлено здебільшого нормативно-стилістичними причинами. У результаті такої трансформації відбувається «згортання» підрядних речень у дієприкметникові, дієприслівникові звороти, а також у віддієслівні іменники з прийменниками [2]. Наприклад:

It was Prof. N., who was elected chairman of the session. – Головою зборів було обрано професора Н [3, с. 97].

Дана конструкція «it was...who» виконує функцію підсилювання мови, а також служить для виділення будь-якого члена речення (крім присудка). Тобто ці два додаткових елементи it is та who можуть як би обрамляти виділене слово. Крім того, В.

Карабан окремо виділяє три синтаксичні конструкції для комунікативно-логічного виділення певного члена речення [1, с. 207]. Звідси маємо четвертий вид синтаксичних трансформацій:

4. Конструкції логічної емпізи

Значення емпізи конструкції «it is... that (this, here, just such) ...» передається за допомогою таких слів, як «саме... (й/і)», «якраз (і)», тощо:

It is this principle that will be the focus of our discussion. – Саме цей принцип буде в центрі нашого обговорення.

And it is here that Fromm has exercised an unprecedented influence on all activities in the field – І саме тут Фромм здійснив безпрецедентний вплив на всі види діяльності у цій галузі.

It is just such an order that we have observed. – Саме такий порядок ми й спостерігали [1, с. 207].

З іншого боку, емпітичне значення конструкції «This is what (where when why how тощо)» передається в перекладі такими лексичними засобами як «ось», «саме (й/і)» тощо:

This is why the results may be quite different. – Ось чому ці результати можуть бути зовсім іншими.

This is where I find the first problem with this approach. – Саме в цьому, мені здається, і полягає перша проблема з цим підходом [1, с. 207].

На додачу до всього вищезгаданого, залишається виділення конструкції «It was / did not... until... that» передається у перекладі за допомогою слів «(і) лише», «(й) тільки» та ін.:

It was not until 1960 that their suggestion has been substantiated. – Лише в 1960 році було обґрунтовано їхню ідею.

It was not until very recently that the basic assumptions of this theory have been seriously called into question. – Й тільки нещодавно основні постулати теорії було піддано серйозному сумніву [1, с. 208].

5. Порівняльні та псевдопорівняльні конструкції

Порівняльна конструкція позитивного ступеня «as + Adjective + as» перекладається як «такий же + прикметник + як» або «настільки ... настільки»:

In other words, an analysis done within a particular framework is only as good as the fact it accounts for. – Іншими словами, проведений на конкретних теоретичних засадах аналіз настільки вдатний, настільки такими є факти, що він їх описує.

Of course, we don't need quite as strong a hypothesis to get the same results. Звичайно, нам не потрібно такої ж сильної гіпотези, аби отримати ті ж результати [1, с. 213].

За словами Пільгуй: «псевдопорівняльні конструкції – це конструкції, формально подібні до порівняльних, хоч вони не є такими і мають інше граматичне значення» [6, с. 95]. Наприклад:

This element was discovered as the recently as 1978. – Цей елемент було відкрито ще в 1978 році [1, с. 214].

6. Каузативні конструкції

Казуативна конструкція – це трикомпонентне словосполучення зі спонукальною семантикою, що утворює складний додаток [1, с. 216]. У зв'язку з цим, В. Карабан характеризує та виділяє три види каузативних конструкцій, які вживаються в англійських науково-технічних текстах:

1) Дієслово із каузативною семантикою (force, make, cause, lead, compel, allow, permit, enable тощо) + іменникове словосполучення + інфінітив. Наприклад:

In surveying, however, greater accuracy is required, and this is attainable because the observer and the instrument are stationary on the ground instead of in a ship or aircraft that is not only moving but also subject to accelerations, which make it impossible to use a spirit level for accurate measurements of star elevations [23, с. 10]. – Однак, під час зйомки потрібна більша точність, і це досягається, оскільки спостерігач і прилад нерухомо стоять на землі, а не на кораблі чи літаку, який не тільки рухається, але й піддається прискоренню, що робить неможливим використання рівня для точних вимірювань висоти зірок.

2) Дієслово have/get + іменникове словосполучення + інфінітив:

Ground service providers called “teleports” have the capability to receive and transmit signals from satellites and also provide connectivity with other terrestrial networks [23, с. 49]. – Провайдери наземних послуг, які називаються «телепортами», мають можливість приймати і передавати сигнали від супутників, а також забезпечувати підключення до інших наземних мереж.

3) Дієслово have/get + іменникове словосполучення + Participle I/II:

It is difficult to have this message transmitted [1, с. 217]. – Передати це повідомлення важко.

7. Герундіальна конструкція

Використання герундія та герундіальних конструкцій в англійській мові чимало поширене завдяки іменниковим та дієслівним властивостям. Однак, в свою чергу, виникають труднощі при перекладі на українську мову через відсутність відповідника або ймовірність подвійного тлумачення. У результаті, герундій перекладається на українську іменником, дієсловом, інфінітивом, дієприслівниковим зворотом та підрядним реченням. При цьому, з наведених слів виходить, що ця граматична й синтаксична трансформація відбувається як у простих реченнях, так і в складних.

Щодо герундіальної конструкції, то як правило, вона перетворюється на підрядне обставинне речення при перекладі з англійської мови на українську. Зазвичай, для логічного перекладу вводиться сполучна фраза «те, що». Наприклад:

In complicated terrain this operation can be slow and inaccurate, as can be seen by comparing maps made on the ground with these made subsequently from aerial photographs [3, с. 15]. – У складній місцевості ця операція може бути повільною і неточною, що можна побачити, порівнявши карти, зроблені на землі, з картами, зробленими згодом з аерофотознімків.

Отже, переклад складних речень у науково-технічних текстах має значні властивості, від яких залежить логічність та правильність перекладу. Зі сказаного раніше випливає, що зміни схожі із трансформаціями простих речень, але все

таки деяка різниця існує. Більш складні синтаксичні конструкції передають так само граматичні та лексичні зміни в структурі мови. Тому перекладі обов'язково повинні ознайомитися з характеристиками перетворень у науково-технічній літературі.

Література:

1. Карабан В.І. Переклад англійської науково-технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми: навч. Посібник. Вінниця : Нова Книга. 2002.
2. Журавель Т.В. Особливості застосування синтаксичних перекладацьких трансформацій. Національний авіаційний університет. Київ, 2016.
3. Кузьміна М.О. Англійська мова. Збірник науково-технічних текстів. М, 2017.
4. Олександра Івашкова, Тетяна Крилова. Синтаксичні трансформації на рівні речення в англо-українському перекладі роману С. Моема «Theatre». Київ, 2005.
5. Типи перекладацьких трансформацій. Граматичні трансформації. Хмельницький національний університет, 2011.
6. Пільгуй Н. М. Граматичні проблеми перекладу науково-технічної літератури: навч. посібник. Харків : редакційно-видавнича рада НТУ «ХП», 2018.

Музиченко Т. М.

Способи заперечення в німецькій мові та особливості німецько-українського перекладу способів заперечення

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
Харків*

Німецька мова відзначається високим рівнем логічності. Зокрема, з точки зору німецькомовної людини, використання двох заперечень в межах одного речення є несистемним. У логіці німецької мови два заперечення нейтралізують

один одного, подібно до математичної операції, коли мінус помножено на мінус дає плюс. Отже, речення не лише втрачає негативний сенс, але також набуває позитивного звучання.

Актуальність дослідження способів висловлювання заперечення німецькою полягає у тому, що чітке розуміння функцій і правильне вживання форм заперечення важливі для ефективної мовної комунікації. Для тих, хто вивчає німецьку мову, категорія заперечення є однією з найскладніших у процесі мовної взаємодії. Крім того, важливо навчитися знаходити негативні форми в тексті та вміти формулювати заперечні речення з урахуванням граматичних та лексичних особливостей мови, що вивчається.

Мета: багатостороннє вивчення та комплексний опис способів вираження заперечення з урахуванням його лексико-граматичної структури та прагматичної спрямованості.

Об'єктом цього дослідження є особливості німецько-українського перекладу способів заперечення. **Предмет дослідження** представлений специфікою німецько-українського перекладу способів заперечення.

Заперечення - це вираження за допомогою різних мовних засобів відсутності, протилежності. Заперечення, на відміну твердження, яке характеризується нульовим показником у мові, отримує своє вираження з допомогою лексичних, синтаксичних і граматичних засобів мови.

Крім того, заперечення може бути виражене експліцитно (на лексичному рівні - за допомогою негативних афіксів, часток і граматичних засобів) і імпліцитно (словами з негативною семантикою і різними синтаксичними конструкціями).

Заперечення є семантичною категорією та реалізується лише в акті комунікації. Вибір негативного слова обумовлений насамперед емоційною реакцією на невідповідність тій точці зору, якої дотримується мовець, а як і залежно від вікових, особистісних, професійних характеристик комунікантів та характеру їхніх взаємин.

Розглядаючи семантику заперечення у системі мовних актів, ми встановили, що найбільш уживаними є такі негативні слова: *nicht, kein, nichts, niemand, nie*.

Усі заперечення мають загальну семантику, яка змінюється залежно від типу мовного акта. У репрезентативних мовних актах, в основному, це категорична незгода з думкою адресанта, помилковість припущень, протилежність точок зору, вказівка на неспроможність прохання, пропозиції, а також у неправильності своїх припущень щодо подальшого розвитку подій. У директивних мовних актах заперечення найчастіше висловлює розбіжність поглядів і думок, неприпустиме поведінка адресата, незгоду з діями того, хто говорить.

Розглянемо особливості перекладу категорії заперечення з німецької мови та їх приклади.

Оскільки обсяги значення слів немає і *kein* не збігаються, переклад німецькою мовою залежить від семантики та синтаксичної функції слова немає.

1. Ні як відповідь на запитання. У разі еквівалентом служить негативне слово *kein* чи (рідше) частка *nicht*.
2. Немає як присудка (заперечення наявності, існування).

Перекладач використовує різні варіанти навіть для передачі одного словосполучення з *ni* (ні можливості): *Поїзди то не ходять зовсім, то проходять настільки переповнені, що сісти на них немає можливості* [1] - *Es gehen keine Züge, und wenn doch, sind sie so überfüllt, dass es unmöglich ist, einen Platz zu ergattern* [3]; «Не кричи, Храпугіна. Просто працювати немає можливості», — казала жінка за столом, представниця райради, обрана на зборах головою [1] - «*Schrei hier nicht herum, Chrapugina. So kann man nicht arbeiten*», sagte die Frau am Tisch, die Vertreterin des Stadtbezirkssowjets, von der *Versammlung zur Vorsitzenden gewählt* [3].

Були виявлені такі варіанти передачі:

- 1) за допомогою модального дієслова *können* із запереченням (*nicht, niemals*): *Нічого не буде. Ви перебільшуєте. Та я й їду. Але ж не можна так: шик-*

брук — і будьте здорові [1] - *Gar nichts wird sein. Sie übertreiben. Im übrigen reise ich ja ab, aber schließlich kann ich nicht Knall i Fall verschwinden* [3];

2) модальне дієслово dürfen з негативною часткою nicht: *Були неприємності, є наслідки. Наприклад, довго не можна на державну службу* [1] - *Es gab Unannehmlichkeiten, die Folgen haben. So darf ich zum Beispiel für lange Zeit nicht in den Staatsdienst treten* [3];

3) дієслова sich lassen з негативною часткою nicht: *Вони рухалися з ранку до вечора в обох напрямках, з війни і на війну, і не можна було до пуття сказати, чи триває вона, чи вже скінчилася* [1] - *Sie marschierten von früh bis spät in beiden Richtungen, aus dem Krieg und in den Krieg, und es ließ sich nicht genau sagen, ob der Krieg weiterging oder schon zu Ende war* [3];

4) інфінітивної конструкції sein+zu+Infinitiv з негативною часткою nicht: *Десь відчинили двері, і хвилию розлилися два голоси, знеформлені гулкістю до того, що не можна було сказати, які вони, чоловічі чи жіночі* [1] - *Irgendwo wurde eine Tür geöffnet, und wie eine Welle drangen zwei Stimmen herunter, durch den Hall so verzerrt, dass nicht zu unterscheiden war, ob es Manner-oder Frauenstimmen waren* [2].

5) unmöglich / keine Möglichkeit: *Стовпотвор не вміщався в сінях і на дворі і займав пів-вулиці перед вікнами присутності. До столів не можна було протиснутися* [1] - *Die vielen Besucher fanden in der Diele und auf dem Hof Keinen Platz und standen die halbe Straße entlang vor den Fenstern des Amtsgebäudes. Es war unmöglich, zu den Schreibtischen vorzudringen* [3];

6) вирази es geht nicht: *Я вам сказав мовою, не можна, не можу* [1] - *Ich habe Ihnen doch deutlich gesagt, kann nicht, es geht nicht* [3];

7) антонімічний переклад: *Син батькові теж не відкривається, і той приймає це як належне, не ображається. Якщо син зашифрований, значить, не можна* [1] - *Der Sohn має sich dem Vater auch nicht entdeckt, und der findet das selbstverständlich und nimmt es nicht übel. Wenn der Sohn sich tarnt, muss es so sein* [3];

8) перенесення заперечення: *Кажуть, Сіма трохи того, не в собі. Дійсно, її не можна визнати жінкою цілком нормальною* [1] - *Serafima soll ja nicht ganz bei sich sein. Wirklich, eine ganz normale Frau ist sie nicht* [3].

Спираючись на вищевикладене, відзначимо, що при передачі значення слова не можна перекладач змушений вдаватися до перекладацьких трансформацій, щоб зберегти обидва семантичні компоненти даного слова (заперечення і модальність), при цьому значення заперечення в більшості випадків передається частинкою *nicht*.

Поняття граматичної категорії заперечення можна розглядати як заперечення, виражене різними граматичними засобами, коли можуть вживатися форми минулого, теперішнього та майбутнього часів, і найчастіше вживаною є негативна частка, вживання якої залежить від того, чи виступає вона при предикативній формі дієслова або за інших словах і формах слів.

Таким чином, при перекладі слова немає німецькою мовою в першу чергу враховується його синтаксична функція, у разі відсутності лексичного еквівалента перекладач вдається до трансформацій, передаючи значення заперечення через частинки *kein* та *nicht*.

Оскільки в семантиці слова не можна поєднуються значення заперечення та модальності, воно повинно перекладатися німецькою мовою конструкціями, що відображають обидва ці компоненти.

Література:

1. Daniela Niebisch, Sylvette Penning-Hiemstra, Franz Specht. Schritte 1 International. Kursbuch+Arbeitsbuch. Max Hueber Verlag, Würzburg, 2006. 35-36, 45-46 s.
2. Hartmut Aufderstraße, Jutta Müller, Thomas Storz. Delfin. Lehrwerk für Deutsch als Fremdsprache. Niveaustufe B1. Das Glossar. Max Hueber Verlag, Ismaning, 2003
3. Євгененко Д.А. Практична граматики німецької мови: Навчальний посібник. Вінниця: Нова книга, 2002. 456 с.

Музиченко Т. М.

(науковий керівник – канд. філол. наук, доц. Мирошниченко В.М.)

Англійські скорочення в чатах

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків

Відвідуючи різні сайти, чати, спілкуючись електронною поштою, ми помічаємо, що у віртуальному просторі слова часто вживають не за правилами. У чатах, форумах, повідомленнях електронної пошти тексти пишуться «на бігу» і виглядають приблизно однаково – без розділових знаків, часто без великих літер, з численними скороченнями і друкарськими помилками. Віртуальне спілкування є новий вид комунікації в сучасній мові.

Досліджуючи використання скорочень у соціальних мережах учнями, ми з'ясували, що вживаючи їх, підлітки не завжди точно знають їхнє значення та призначення, але відчувають бажання бути компетентними у цьому питанні. У зв'язку з цим звернення до скорочень у повідомленнях соціальних мереж, SMS-повідомленнях та електронних листах з метою вивчення їх особливостей є актуальним.

Над темою скорочень у соціальних мережах працювали такі дослідники: Дзюбіна О. І., Єнікеева С. М., Чемеркін С. Г., Шапіро О. О.

Мета: проаналізувати скорочення як типову рису онлайн спілкування та встановити закономірності в утворенні скорочень, що використовуються носіями англійської мови.

Предмет дослідження: скорочення у соціальних мережах.

Об'єкт: закономірності утворення скорочень англійської та української мови при віртуальному спілкуванні.

Скорочення в писемному мовленні є дуже популярним явищем і в наші дні. Спілкуючись у соціальних мережах, ми часто використовуємо форми коротких слів. "Абревіатурний вибух" настав під впливом екстралінгвістичних факторів, таких як прискорений ритм життя та його наслідки - економії мовних зусиль. В

даний час внаслідок прискорення темпу життя стає важливою передачею максимального обсягу інформації в одиницю часу. Внаслідок цього однією з найбільш характерних рис розвитку мови на сучасному етапі стало бурхливе зростання кількості скорочень.

Найбільш наочними прикладами застосування принципу економії мовних зусиль є мова Інтернету, чатів, форумів, конференцій, блогів та електронної пошти, де необхідно швидко фіксувати потрібну інформацію, цінуючи при цьому час інших людей. Основною причиною виникнення скорочень є специфіка спілкування в Інтернеті та необхідність економити свій та чужий час. Скорочення у соціальних мережах так само ідентифікують людей з тими групами людей, які поділяють спільні інтереси та відсівають тих, хто не вписується в коло їхнього спілкування.

Яскраво виражена тенденція до утворення та використання аббревіатур та скорочень є однією з головних особливостей розвитку сучасної англійської мови. Загальна потреба в їх використанні обумовлена зростанням потоку інформації, прагненням до мовної компресії та виникненням нових понять та термінів, що переходять з наукової та публіцистичної сфери у розмовну та письмову мову широких мас. Оскільки англійська є мовою міжнародних відносин та науки, вона найбільш активно поповнюється новими словами, у тому числі аббревіатурами.

Винятково важливою є необхідність звернути увагу на джерела, що мотивують аббревіатури, а також різні типи самих аббревіатур з погляду відображення у їх структурі різних компонентів вихідних одиниць. Належачи до класу повноправних слів мови, аббревіатури самі можуть бути базою для нових слів, освічених від них. У цілому нині, процес аббревіації - це окремий спосіб словотвори, з допомогою якого створюються нові слова особливої структури, причому сама структура становить чималий інтерес дослідників.

Так, наприклад, А. А. Антипов вважає, що в англійській мові скорочення за звуковим та графічним оформленням прийнято ділити на аббревіатури та акроніми. Аббревіатури (abbreviations), на його думку, утворюються від початкових букв знаменних слів словосполучення: AA - antenna array - антенна

решітка, AC - alternating current - змінний струм, CB - circuit breaker - автомат захисту мережі (АЗС), FCC - flight control computer - комп'ютер керування польотом, OXY - oxygen - кисень та інші. При їх виголошенні за назвами букв наголос падає на останній склад.

Скорочення можуть складатися з літер і точок після кожної літери, але в сучасній англійській точці, як правило, не використовуються. Акроніми (acronyms), на думку автора, є скороченнями, які, на відміну від абревіатур (читаних, вимовних і сприйманих за назвами букв), читаються і сприймаються як звичайні слова [2]. До них відносяться наведені вище терміни скорочення radar, laser, maser. Зазначимо, що перекладацькими відповідностями цих одиниць, є саме ці акроніми, а не багатослівні терміни: radar — Radio Detection and Ranging — радіовиявлення та визначення відстані, laser — Оптичний квантовий генератор, maser — Microwave Amplification by Stimulated Emission of Radiation - мікрохвильове посилення за допомогою індукованого випромінювання.

Абревіатури, що набувають статусу самостійних лексичних одиниць, з точки зору лінгвостеміотики розглядаються як автономні конвенційні знаки. З погляду їхнього власне лінгвістичного статусу феноменологія виникнення та реального функціонування абревіатур демонструє виключно складний характер відносин між словотворчим та лексичним значенням. З часом у процесі свого мовного функціонування абревіатура може набувати різних коннотативних значень, піддаватися трансформаціям лексико-фразеологічного та морфосинтаксичного характеру [1], набуваючи таким чином нових властивостей на лінгвістичному та екстралінгвістичному рівнях своєї реалізації.

Іншими словами, процес аналізу абревіатур однаковою мірою передбачає облік специфіки змісту та форми даних утворень, що виступають як мовні знаки особливої структури. Слід також наголосити на тому факті, що слова, утворені за допомогою абревіації, не створюються самі собою. Вони походять від існуючих слів відповідно до певних закономірностей, властивих словотворчим

процесам. Крім того, абрєвіація взаємодіє з іншими способами словотвору, такими як словоскладання, конверсія та ін.

Для прикладу хочемо виділити наступні види буквено-цифрових скорочень.

1. Одна буква (цифра) замінює слово. Наведемо приклади, виявлені в популярній соціальній мережі «Facebook»: to – 2 (к); for – 4 (для); you too – U2 (ти теж); too much information – 2MI (занадто багато інформації); face to face – F2F (віч-на-віч, тет-а-тет), me too – ME2 (я теж), any one – ANY1 (кожен), why – у (чому), you – u (ти).

Цей спосіб є кращим для заміни службових слів: прийменників for, to, частинки too, та деяких односкладових знаменних частин мови: займенника you, чисельного one.

2. Одна буква (цифра) замінює частину слова. Ці скорочення були помічені в найбільшій соціальній мережі Facebook: mate - M8 (товариш), wait - W8 (почекай); threesome - 3SUM (трійка); hate - H8 (ненавидіти); , forget – 4GET (забудь), before – BE4 (перед); great – GR8 (чудово); ввечері), later – L8R (пізніше) [3].

3. Видалення голосних букв.: B (be) – бути, MSG (message) – повідомлення, PLS, PLZ (please) – будь ласка, PPL (people) – люди; speak) – говори, TXT (text) – текст, WKND (weekend) – вихідні, FRND (friend) – друг, HWRK (homework) – домашнє завдання, XLNT (excellent) – чудово [4].

Незважаючи на те, що ці слова усикаються, втрачаючи голосні, вони зберігають значення повного слова. Цей прийом широко відомий перекладачам синхроністам, які використовують скоропис у своїй професійній діяльності. Деякі абрєвіатури, створені у такий спосіб, широко використовуються у певній сфері, наприклад txt – формат розширення документа у програмуванні.

Таким чином, буквено-цифрові скорочення – поширений спосіб спілкування у соціальних мережах, форумах, чатах.

У роботі ми проаналізували скорочення як типову рису онлайн спілкування і виявили, що словниковий склад мови, її лексико-семантична

система перебувають у стані постійної зміни. Постійне збагачення словникового складу мови, її лексико-семантичної системи є одним із законів історичного розвитку мови як суспільного явища. У лінгвістиці виділяють чотири способи словотвору: морфологічний, лексико-семантичний, лексико-синтаксичний та морфолого-синтактичний.

До основних способів словотвору відносяться афіксація, конверсія, реверсія, словоскладання та скорочення/аббревіатури. Встановлено, що основними особливостями перекладу англомовних скорочень є переклад відповідним скороченням, переклад відповідною повною формою, транскрибування або транслітерування аббревіатур, переклад ініціалів імен людей тощо.

І так як скорочення в чатах часто мають насамперед соціальний контекст, основна задача перекладача при роботі – це як зберегти при перекладі особливий колорит, сенс та розуміння, яке автор вкладав у свою працю, так і створити адекватний та доступний читачеві переклад.

Список використаних джерел:

1. Борисов В. В. Аббревіація і акроніми. Військові та науково-технічні скорочення в іноземних мовах / В. В. Борисов ; под ред. А. Д. Швейцера. М., 2004. С. 132–135.
2. Дзюбіна О. І. Скорочення як спосіб утворення неологізмів в сучасній англійській мові (на матеріалі англомовних Інтернет-видань та форумів в молодіжних соціальних мережах) / О. І. Дзюбіна // *Вісник ЖДУ ім. І. Франка*. 2014. № 3 (75). С. 309–312.
3. Словник Інтернет-термінів, жаргону і скорочень. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.internetslovar.ru/dictionary/1189/>
4. Шадських Ю. Г. Еволюція смислового значення поняття «віртуальна реальність» / Ю. Г. Шадських // *Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка»*. Філософ. науки. 2012. № 723. С. 73–78.

Муртазалієва Ельміра

Тематичні групи фразеологічних одиниць німецької та української

МОВ

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний
інститут»*

У сфері лінгвістики вивчення фразеологічних одиниць, також відомих як ідіоматичні вирази, є свідченням складного мовного полотна. Ці одиниці, глибоко вкорінені в культурному та історичному контексті суспільства, пропонують глибоке розуміння того, як люди спілкуються та інтерпретують навколишній світ [1]. У цій статті розглядаються тематичні групи фразеологізмів у німецькій та українській мовах, досліджуються їхні основні поняття, компоненти та проблеми, з якими стикаються при перекладі між мовами.

За своєю суттю фразеологізм - це мовна конструкція, поєднання слів, яке передає значення, відмінне від суми його частин. Ці вирази не тільки граматично та семантично стійкі, але й часто несуть у собі метафоричне або переносне значення. Розуміння тонкощів фразеологізмів вимагає вивчення їхньої тематичної класифікації [1].

Однією з важливих тематичних груп фразеологізмів є фразеологізми з колоративним компонентом [2]. І в німецькій, і в українській мовах кольори метафорично використовуються для позначення емоцій, якостей або станів. Наприклад, німецький фразеологізм "*grüne Wiese*" (зелений луг) змальовує безтурботну ідилічну картину, в якій закладено відчуття миру та спокою.

Іншу тематичну категорію складають фразеологізми з топонімічним компонентом. Топоніми, такі як міста чи країни, що входять до складу цих виразів, відкривають вікно в культурну та географічну спадщину мови [2]. Німецький вираз "*das ist ein spanisches Dorf für mich*" (для мене це грецька мова) інкапсулює чужість, пов'язану з грецькою мовою, підкреслюючи її незрозумілість.

Зоонімічні компоненти, що включають назви тварин у словосполученнях, утворюють ще одну інтригуючу тематичну групу. І в німецькій, і в українській

мовах тварини використовуються метафорично, щоб передати риси, поведінку або характеристики [1]. Німецька фраза "*sich wie ein Fisch im Wasser fühlen*" (почуватися як риба у воді) означає цілковиту невимушеність у певній ситуації, передаючи відчуття комфорту, подібне до відчуття риби в її природному середовищі існування.

Однак проблема виникає, коли ці фразеологізми потрібно перекласти з однієї мови на іншу. Концепція міжмовної еквівалентності, або знаходження виразів у мові перекладу, які мають подібні значення та конотації, є першочерговою. Перекладачі часто стикаються із завданням зберегти метафоричну або образну суть фразеологічної одиниці, адаптуючи її до нюансів мови перекладу [4, с. 321-324; с. 336-343; с. 355-357].

У контексті перекладу фразеологізмів з німецької на українську мову застосовуються різні стратегії. Перекладачі можуть обрати культурну адаптацію, коли вираз модифікується відповідно до культурного контексту мови перекладу. Дослівний переклад, хоча й складний, є ще одним підходом, який намагається якомога точніше зберегти оригінальне формулювання. Перефразування, або вираження тієї ж думки іншими словами, є ще однією стратегією, яку використовують перекладачі для ефективноної передачі суті фразеологічної одиниці.

Заглиблення в тематичні групи фразеологізмів у німецькій та українській мовах відкриває захоплюючу взаємодію між мовою та культурою. Ці вирази, занурені в історичний контекст, пропонують лінгвістам і науковцям скарбницю знань про колективну психіку суспільства. Метафоричне використання кольорів, географічних назв і назв тварин у цих ідіоматичних виразах відображає не лише лінгвістичну творчість, а й культурний символізм, пов'язаний з цими елементами.

У сфері колоративних компонентів німецька фраза "*blau sein*" (бути п'яним) використовує синій колір для метафоричного позначення стану сп'яніння [3, с. 18]. Аналогічно, в українській мові фраза "*бити в бубни*" не передбачає

жодного бубна, а означає когось, хто говорить нісенітницю, що є яскравим метафоричним висловом.

Топонімічні компоненти додають ще один рівень складності. Німецька фраза "*Hinter den sieben Bergen*" (за сімома горами) означає місце, що знаходиться далеко або десь у глушині, спираючись на образи казок. В українській мові "*за тридев'ять земель*" (за дев'ять земель) має схожу конотацію, підкреслюючи віддаленість, недосяжність місця.

Фразеологізми, пов'язані з тваринами, також демонструють цікаві культурні варіації. Німецький вираз "*den Löffel abgeben*" (відмовитися від ложки) евфемістично позначає людину, яка помирає, використовуючи ложку як символ смерті. В українській мові "*взяти за живе*" (вдарити когось живцем) означає сувору критику або догану, використовуючи яскраву метафору зі сфери тваринництва.

Таблиця 1: Фразеологічні одиниці в німецькій та українській мовах

Тематична група	Німецький фразеологізм	Українськи й еквівалент	Труднощі перекладу
Колоративні компоненти	"rosa Brille tragen"	"жити у рожевих окулярах"	Переносне значення, пов'язане з кольором, складне для дослівного перекладу.
Топонімічні компоненти	"hinterm Mond leben"	"жити за тридев'ятьми землями"	Культурна референція може не мати прямого еквівалента, потребує адаптації.

<p>Зоонімні компоненти</p>	<p>"den Esel am Schwanz aufhängen"</p>	<p>"повісити віслюка за хвіст"</p>	<p>Ідіоматични й вираз, пов'язаний з тваринами, потребує точного перекладу для передачі значення.</p>
--------------------------------	--	--	---

У цій таблиці представлені фразеологічні одиниці в німецькій та українській мовах, згруповані за тематичними компонентами. Кожна фраза має своє унікальне культурне та образне значення. Колоративні компоненти, з їх метафоричним використанням кольору, створюють труднощі при дослівному перекладі [3, с. 18]. Топонімічні компоненти, вкорінені в певному культурному контексті, потребують адаптації для передачі потрібного значення. Зоонімічні компоненти, що використовують символіку тварин, вимагають точного перекладу для збереження образної суті.

Дослідження цих тематичних груп не лише збагачує наше розуміння мови, але й висвітлює тонкощі, пов'язані з перекладом ідіоматичних виразів між різними мовними та культурними контекстами. Ці виклики підкреслюють важливість культурної чутливості та лінгвістичної експертизи в мистецтві перекладу.

Отже, тематичні групи фразеологізмів у німецькій та українській мовах пропонують захоплюючу можливість зазирнути в тонкощі мови та культури. Ці вирази, багаті на метафоричні та образні відтінки, слугують мостами між різними культурами, дозволяючи глибше зрозуміти складнощі людського спілкування. Оскільки мова продовжує розвиватися, дослідження цих тематичних груп залишається життєво важливою справою, проливаючи світло на постійно мінливий ландшафт мовного вираження.

Література:

1. Капітан Т. До питання про порівняння фразеологічних одиниць сучасної німецької та українських мов. Кіровоград, 2014. URL: <http://dspace.cuspu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2116/1/До%20питання%20про%20порівняння%20фразеологічних%20одиниць%20сучасної%20німецької%20та%20української%20мов.pdf> (дата звернення: 22.10.2023).
2. Гаврилова І. Фразеологізми німецької мови з національно-культурним компонентом. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип 32, том 1, 2020. URL: http://www.apfn-journal.in.ua/archive/32_2020/part_1/16.pdf (дата звернення: 22.10.2023).
3. Козак Т. Б. Лексико-семантична група слів, які позначають колір у німецькій мові : автореф. дис. канд. філол. наук: спец. 10.02.04. «Германські мови». Одеса, 2002. 18 с.
4. Карабан В.І. Теорія і практика перекладу. Вінниця: Нова кн., 2003. С. 321-324, 336-343, 355-357

Муштафаєва С. Ф.

Роль спортивної метафори у медіатекстах

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
Харків*

Нами була здійснена вибірка зі 100 спортивних метафор, які зустрічаються у медіатекстах англомовних видань.

Аналіз метафор показав, що за поширеністю в мові спортивні метафори можна поділити на:

- загальномовні, наприклад:

- *With the first votes in the marathon contest due to be cast on Monday, Mr Corbyn led a Survation poll on which of the four contenders was the best choice for Labour leader;*

- *Bevan (Aneurin Bevan), politician, according to one of his close friends, was not a team player;*

- *He (David Cameron) also hit back at Labour jibes that the government needed lessons on team discipline from the England football team;*

- *Four ways for women to kickstart their academic careers.*

Такі метафори є загальновідомими і часто навіть не сприймаються як метафори. Їхнє уведення у медійний контекст допомагає образно показати події і явища, привернути увагу читача та розбавити публіцистичне мовлення;

- індивідуально-авторські, наприклад:

- *If Edwards can climb to 50 percent in the Nov. 21 runoff, and if Kentucky Attorney General Jack Conway can win that state's gubernatorial race – both outcomes that would reflect current polling – Democrats will have waged strange comebacks in states that loudly rejected Barack Obama for president;*

- *Jeremy Corbyn is heading for a “knockout victory” in the Labour leadership race after almost doubling his lead over rival candidates, according to a new poll;*

- *Boehner's departure was the third, and hardest, in a series of establishment body blows. The first was former Texas governor Rick Perry's departure from the presidential race. Never a front-runner, Perry had studied hard after his 2012 implosion, and he had called Trump a “cancer on conservatism”. Voters didn't heed him;*

- *Heavyweight Republicans lined up in Iowa on Saturday claiming to be the leader who could retake the White House for conservatives, as the long race to become the party's nominee for US president in 2016 began in earnest;*

- *Obama and Netanyahu play hardball over Israeli settlement plan.*

Такі метафори зазвичай використовуються з виразною стилістичною та прагматичною метою – виразити експресію, викликати певні почуття (зазвичай негативні) у читача, продемонструвати ставлення автора до описуваних подій і явищ.

За нашими підрахунками, переважають серед спортивних метафор загальномовні (62 одиниці загальномовних і 38 одиниць авторських). Все ж,

кількість авторських метафор досить висока, що засвідчує продуктивність цього мовного явища в англомовних медіатекстах.

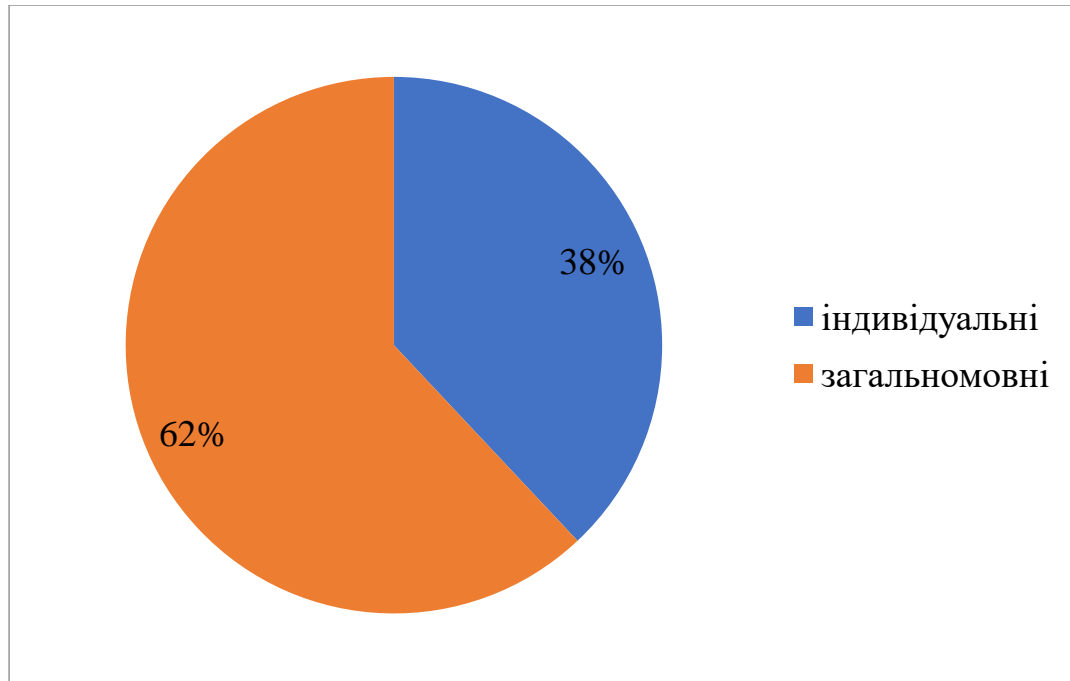

Рис. 2.1. Кількісне співвідношення мільярних метафор за поширеністю в мові

Спортивні метафори, зафіксовані у медіатекстах, групуються навколо певних універсалій, серед яких можна виділити такі найбільш частотні тематичні групи:

1. Метафори, в основі яких – терміни, пов'язані з видами спорту:

а) баскетбол: *While the law provides protections that no other industry has, courts have been reluctant to impose liability on manufacturers for third-party misuse of the product, said John Goldberg, Harvard Law School professor who specializes in product liability. So the types of lawsuits that Sanders mentioned (for hammers or guns) didn't have a slam-dunk chance in court before this law came about. Instead, this law ensures that those types of lawsuits can't be brought against gun manufacturers.*

У баскетболі "a slam-dunk" означає кидок м'яча в кошик у стрибку зі становища, коли рука знаходиться на рівні кільця. Метафора "a slam-dunk" допомагає передати несподівано великий успіх, досягнутий за короткий час.

б) бокс:

- In the lone televised debate, she sought to forcefully parry Mr. McMahon's arguments, point by point, as the former congressman reeled off a string of barbed one-liners.

У термінах боксу можна метафорично переосмислюватись суперництво, протистояння. Боксери під час поєдинку обмінюються ударами, відбивають удари один одного. "Parry" – загальна назва прийомів відображення удару в різних поєдинках, захист.

- Trump responded with a jab – one of many he's used on Walker – about his record in Wisconsin and his decline in polls in Iowa; Europe's refugee crisis can only be solved "step by step" with EU nations and Turkey working together, German Chancellor Angela Merkel said Tuesday, dismissing the latest jab from a prominent domestic critic; All 33 times Donald Trump jabbed the Bushes in one 35-minute interview.

"Jab" – це обмін ударами, прямий удар по корпусу у боксі. Метафора з використанням цього терміна допомагає виразити словесні сутички, найчастіше між політиками.

- Businessman Donald Trump lived up to his sharp-edged reputation during the first Republican debate of the 2016 presidential campaign, sparring with moderators and other candidates as everyone else on a 10-person stage struggled to stand out; Sen. Ted Cruz (R-Tex.) declared people of faith under assault Friday, rallying evangelical voters at an hours-long event and sparring with an Academy-Award nominated actress over gay rights at the Iowa state fair.

Спортивний термін "sparring", який означає тренувальний бій, зіткнення в боксі може метафорично передавати протистояння політиків.

- Jeremy Corbyn is heading for a "knockout victory" in the Labour leadership race after almost doubling his lead over rival candidates, according to a new poll; Obamacare faces two separate court challenges on Tuesday, but only one could deliver a major knockout blow to the law.

У боксі поєдинок закінчується перемогою одного з суперників та поразкою іншого. У боксі термінами "knockout" ("нокаут") або "knockoutblow" позначає

положення, коли збитий ударом суперник не може піднятися через 10 секунд, у цьому випадку він вважається переможеним. Дані спортивні терміни використовуються, коли мова йде про поразку, наприклад політичного суперника (кандидата або цілої партії на виборах).

Крім того, перемогти суперника можливо також за допомогою "body blow" (нищівний удар), вживається як самостійна метафора і в таких метафоричних поєднаннях, як "to deal a body blow" або "to deliver a body blow" (завдати нищівного удару): *Corporation tax receipts from North Sea oil slumped by almost a fifth last year, it emerged yesterday, in a development that the government said was a "body blow" to Alex Salmond's bid for Scottish independence.*

Залежно від ваги в боксі виділяється кілька типів спортсменів Терміни, що позначають спортсменів різних вагових категорій, використовуються для метафоричного уявлення політичних діячів, ступеня їхнього впливу на країну. Наприклад, політика або партію, що володіють підтримкою більшої кількості громадян, називають "heavyweight" (важковаговиком): *Mhairi Black: the 20-year-old who beat a Labour heavyweight; Heavyweight Republicans lined up in Iowa on Saturday claiming to be the leader who could retake the White House for conservatives, as the long race to become the party's nominee for US president in 2016 began in earnest.*

Мало значущі події, об'єкти, організації, громадські та політичні діячі метафорично позначаються "lightweight" (легковаговики): *In a dimly lit hotel ballroom on Staten Island, former Mayor Rudolph W. Giuliani, a Republican, appeared at a recent fund-raising event for Ms. Illuzzi, leaning over a lectern to attack Mr. McMahon as a legal lightweight aligned with liberal Democrats like Mayor Bill de Blasio.*

в) шахмати:

- *Russia's Syria gambit could be a game changer –but only if it hastens transition.*

У шахах термін "gambit" позначає «виверт, перший крок», у медіатекстах може мати метафоричне значення «поступка з метою вигоди надалі».

- *Russia is using jailed Ukrainian pilot as a pawn in its game with the west.*

Назва фігури в шахах "pawn" (пішака) має метафоричні значення "слабкий", "що займає підлегле положення", "не має права голосу", "об'єкт маніпуляцій".

- *The first military talks between North and South Korea in more than three years have ended in stalemate, with the rivals failing to narrow their differences on how to ease animosity after two shooting incidents last week; Will the Queen 'take control' if election creates a stalemate?*

Поняття "stalemate" (пат) – положення в шахах, при якому сторона, що має право ходу, не може ним скористатися, так як всі її фігури і пішаки позбавлені можливості зробити хід за правилами, має метафоричне значення «глухий кут».

- *Ukraine claims conflict with pro-Russia rebels entering endgame.*

Фінальна сцена в змаганнях або конфлікті називається «endgame» (кінець, результат гри), особливо коли результат гри не зрозумілий.

г) бейсбол:

- *Obama and Netanyahu play hardball over Israeli settlement plan; Playing hardball with the first minister over the referendum choices failed to account for the Scots' dislike of the Tories..*

"Hardball" (бейсбол) має значення «грубі методи політиків». Дана метафора служить хорошим засобом характеристики методів боротьби різних політичних діячів.

- *Reynolds, a wedding photographer, made a vow by her bedside to fight to protect other families from violent crime. Articulate and impassioned, he touched a public nerve on talk radio and became the driving force for a proposed law dubbed "three strikes and you're out", which mandated a de facto life sentence after a third conviction.*

Вираз "three strikes and you are out" («три удари і ти поза грою») зазвичай використовується в мові преси, щоб вказати на той факт, що, вчинивши три серйозні злочини, злочинець може залишитися у в'язниці на все життя.

д) футбол:

- *Four ways for women to kickstart their academic careers.*

- *United States will hold joint naval exercises each year, Indian government sources said on Monday, as the three countries kicked off the first such drills in the Bay of Bengal in eight years, a move likely to concern China.*

Футбольні терміни "to kick start", "to kick off" (ввести м'яч у гру ударом з центру) та ін. часто допомагають описати початок нового виду діяльності.

в) біг:

- *But he (Jeb Bush) has relied on his family's fund-raising network to outpace the rest of the Republican field and delivered perhaps his most forceful moment of the debate last month when he defended his brother's record on terrorism after Donald J. Trump ridiculed the former president;*

- *Wage growth has finally started to outpace inflation after years of falling real earnings, and unemployment has fallen to its lowest level in five years, figures released on Wednesday show.*

Подібно до того, як спортсмени обганяють один одного на біговій доріжці, так і політики або навіть партії обганяють у передвиборних перегонях один одного, і тут використовується метафора «outpace» (випереджати, обганяти)

Отже, метафори, в основі яких – терміни, пов'язані з видами спорту, мають різні значення та допомагають образно виразити думку.

2. Метафори, в основі яких терміни, пов'язані зі спортсменами. У спорті існує поняття "favorites" (фаворити), яке позначає найсильніших учасників змагань, які заздалегідь визначають такі фахівці. "Leaders, front-runners" (лідери) – учасники змагань, які на якомусь етапі змагань випереджають своїх суперників, йдуть попереду, а "winners, champions" (переможці, чемпіони) – ті учасники змагань, які опиняються першими на фініші. Далеко не завжди фаворит і навіть лідер виявляється переможцем, іноді трапляється, що аутсайдер, який до змагань чи навіть на якомусь етапі змагань оцінювався як найслабший учасник, досягає хороших результатів. Дані терміни досить природно функціонують у медіа текстах, а саме у політичному дискурсі. Так політик, який користується на

певному етапі виборів найбільшою підтримкою виборців, часто метафорично позначається концептом "front-runner" (дослівно: біжить попереду). Наприклад:

- *The first Democratic debate provided a marked contrast to those held so far for the Republican candidates. The GOP events have been dominated by personal attacks, one-liners and sniping over what front-runner Donald Trump has said about many of his rivals;*

- *Most of the Tea Party favourites deny the existence of man-made climate change, and some Democrats, like Joe Manchin who is running for the Senate from West Virginia, are doing all they can to distance themselves from Democratic environmental policies;*

- *The Republican presidential candidate Carly Fiorina on Sunday continued the criticism of Hillary Clinton that has been a hallmark of her campaign, while insisting that her outsider status was both an advantage and a qualification in an increasingly crowded Republican field;*

- *The Republican debate Wednesday night – a three-hour affair that veered from sophomoric insults to policy to late-night silliness – ended with an outsider candidate, former tech executive Carly Fiorina, challenging front-runner Donald Trump in a way few rivals have.*

Політики, які є найімовірнішими переможцями на виборах і користуються великою підтримкою електорату, уподібнюються провідним гравцям на полі або лідируючим суперникам у гонці ("leading the field", "key player", "central player"). Наприклад:

- *Gordon Brown praised Kevin Rudd for his work for the G20 during the global financial crisis. Both were central players in different political soap operas in their home countries;*

- *This shift has been reflected in national polls as well. In its most recent national poll, Fox News had Trump leading the field with 18% of the vote. This was a dramatic improvement for the candidate over a poll conducted at the end of May, in which Trump was at an anemic 4% – which left him as the 10th-place candidate in the GOP field;*

- *G.O.P. Senator, Bob Corker, Is Key Player in Iran Accord.*

Структурованість спортивних досягнень завжди метафорично використовується у медіатексті. Наприклад, політик, який має певні переваги перед іншими кандидатами на виборах, отримує переконливу перемогу, позначається метафорою "winner" (переможець). Політика, позбавленого переваг, що отримав меншу кількість голосів виборців, ніж інші, зазвичай називають «loser»:

- *Greek conservative leader could be surprise election winner as polls point to knife-edge vote;*

- *Peer quits Labour whip after claiming Corbyn is vote-loser.*

3. Метафори, в основі яких терміни, пов'язані зі спортивним інвентарем:

а) події чи явища, які допомагають кандидату швидко досягти високого політичного посту, можуть передаватися спортивною метафорою springboard:

In terms of clean-energy investments, Romney sent mixed messages as governor of Massachusetts. He touted the state's clean-energy investment programs and even delivered remarks that would give listeners the impression he was responsible for a decision to "refocus its assets in such a manner that it can become a major economic springboard";

б) На шляху до бажаної мети виникають перешкоди, як і у спорті, цим пояснюється функціонування наступної метафори "hurdles" (бар'єри):

he Bernie Sanders phenomenon has been driven almost entirely by white supporters. Now the Vermont senator is out to overcome hurdles with prospective black voters who are still learning about him and could shape whether his underdog campaign for the 2016 Democratic nomination can last;

в) Політична арена як майданчик для спортивних ігор (наприклад, для хокею) представлена метафорою "pitch" (майданчик):

Like Bush, Kasich's pitch to voters rests squarely on his record as a center-right conservative governor of a large battleground state.

Лексична метафора як стилістичний засіб у медіатекстах— явище поліфункціональне, але, безперечно, будь-яка метафора є експресивним засобом.

Вона використовується у новинах залежно від конкретних завдань, що їх ставить перед собою автор, залежно від мети, якої він прагне досягнути, вживаючи метафори. Основною функцією метафори у текстах новин є функція називна, адже завдяки метафорі можливе називання певних процесів і явищ, хоч і в перефразованому вигляді.

Важливою є також функція образотворча, яка допомагає влучно і точно передати певне явище, уникнути мовних повторів.

Звичайно, виконує метафора у текстах новин і загальностилістичні функції: експресивну, що полягає в цільовій спрямованості мовного знака на інтенсифікацію виразності висловлювання, збільшення його впливаючої сили та замішувальну, тобто виступає засобом уникнення небажаного повтору тієї самої назви.

Крім цих призначень, у медіатекстах метафора виконує і ряд інших ролей, які можна розглядати як похідні:

- вона тією або іншою мірою передає авторську оцінку подій, учасників подій (оцінна функція);
- служить своєрідним посиленням, натяком на факти, суспільні та історичні події (алюзійна функція);
- є засобом характеристики героїв медіатекстів, їх психології (характерологічна функція).

Вживання спортивних метафор у медіатекстах, на нашу думку, є доцільним, оскільки сила впливу тексту ЗМІ на реципієнта значною мірою залежить від особливостей його мови і майстерності її використання. А метафора якраз і допомагає краще передати ту чи іншу інформацію, семантично більш значиму, ніж це можуть зробити експресивно нейтральні слова.

Отже, багатство спортивних метафор свідчить про те, що зарубіжні ЗМІ прагнуть максимально захопити реципієнта, використовуючи для цього різноманітні експресивні засоби. Вживання метафор ґрунтується на загальномовних системних закономірностях їх функціонування. Такі одиниці органічно входять до публіцистичного тексту, забезпечуючи його самобутність.

Окрім того, спортивні метафори виконують важливу стилетвірну роль, відбивають специфіку суб'єктивного сприйняття фрагментів картини світу.

Література:

1. Лакофф, Джордж. (2008). Метафори, які ми живемо. Москва: Кучково поле.
2. Ліндсей, С. (2010). Мова спорту: огляд літератури і дослідження. Психолінгвістика, 24(1), 92-102.
3. Гінтер, Г. (2015). Спортивні метафори в політичному дискурсі: аналіз англomовних медіатекстів. Мовознавство, 3(18), 50-62.
4. Сміт, Джон. (2009). Метафори і політична комунікація. Лінгвістичний журнал, 6(2), 1-15.
5. Діксон, П. (2012). Метафоричний аналіз у політичному дискурсі. Мовознавство та лінгводидактика, 1(10), 92-101.

Науменко Д.Д

Проблеми перекладу абревіатур в текстах медичної галузі

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,

Харків

Актуальність. Актуальність проблеми перекладу абревіатур у медичних текстах полягає в тому, що вона має безпосередній вплив на якість медичної практики, безпеку пацієнтів, якість освіти в галузі медицини та науковий обмін інформацією в цій галузі. Неправильний переклад абревіатур у медичних документах може призвести до серйозних помилок у діагностиці та лікуванні пацієнтів. Переклад у медичних текстах вимагає особливої уваги та точності через важливість правильного розуміння і використання термінів та концепцій у цій сфері. Медична галузь має велику кількість спеціалізованих термінів і абревіатур, які повинні бути вірно визначені та відтворені у перекладі. Перекладач повинен розуміти медичні концепції та процеси, щоб передати їхнє значення точно.

Мета дослідження: Вивчення впливу неправильного перекладу абревіатур на безпеку пацієнтів та висвітлення важливості цього процесу.

Предметом дослідження є аналіз і розуміння труднощів, які виникають під час перекладу скорочень та абревіатур

Медичний переклад – це адаптація іншою мовою вузькоспеціалізованих текстів, пов'язаних із медициною, охороною здоров'я і фармацевтикою. Ця галузь є однією з найбільш складних і важких, оскільки потребує достовірності, точності, дотримання мовних норм і повноти. [4] Переклад медичних документів потребує високого рівня професіоналізму, адже будь-яка розбіжність або помилка при перекладі може призвести до серйозних наслідків для пацієнта або лікаря. Переклад абревіатур у текстах медичної галузі може бути досить складним завданням, оскільки вірне розуміння та використання абревіатур є важливим для точності та ясності медичних текстів. Неправильний переклад може вплинути на здоров'я та навіть життя пацієнта. [1, 2] Медичні професіонали з різних країн і мовних груп спілкуються за допомогою абревіатур для економії часу та сприяння зрозумілості. Правильний переклад абревіатур допомагає забезпечити ефективну комунікацію між лікарями, медсестрами та іншими медичними фахівцями. Медична галузь є глобальною, і лікарі та дослідники співпрацюють з колегами з різних країн. Правильний переклад абревіатур допомагає забезпечити міжнародний обмін інформацією та даними. Медична наука великою мірою ґрунтується на документації і публікаціях. Неправильний переклад абревіатур у наукових текстах може призвести до нерозуміння та помилкових висновків. У багатьох країнах лікарські засоби та медичні препарати мають абревіатури на упаковці та у документації. Правильний переклад а є важливим для реєстрації та безпеки лікарських засобів. [3 с. 250]

Вплив неправильного перекладу абревіатур на безпеку пацієнтів у медичній галузі може бути серйозним і призводити до різних наслідків, які загрожують здоров'ю та життю пацієнтів. Ось деякі з них:

1. Помилки в діагностиці: Неправильний переклад абревіатур може спричинити непорозуміння між медичними фахівцями, що в свою чергу може

призвести до помилок у діагностиці. Наприклад, неправильне розуміння аббревіатури може призвести до невірної інтерпретації результатів обстеження.

2. Помилки в лікуванні: Неправильний переклад може спричинити невірне лікування пацієнта. Наприклад, неправильне розуміння аббревіатури може призвести до неправильного призначення ліків або дозування, що може бути шкідливим для пацієнта.

3. Затримка у наданні допомоги: Пошук правильного перекладу аббревіатур може затримати надання медичної допомоги у випадках термінового лікування, де кожна хвилина має значення.

4. Посилення паніки та стресу: Неправильний переклад може створити паніку серед пацієнтів або їхніх родичів, оскільки вони можуть не розуміти медичну інформацію або викликати надмірну тривогу.

5. Збільшення витрат на лікування: Виправлення помилок, що виникають через неправильний переклад, може призвести до збільшення витрат на лікування та збільшення часу, витраченого на коригування помилок.

Висновок. Усі ці аспекти підкреслюють важливість точного та професійного перекладу аббревіатур у медичних текстах. Навіть найменша помилка у перекладі може мати серйозні наслідки для пацієнтів та медичних професіоналів.

Література:

1. Дубиніна Г. С. "Особливості перекладу аббревіатур в медичних текстах англійською та українською мовами," Мовознавство, 2017.

2. Вітченко Л. П. "Проблеми перекладу латинських аббревіатур в медичних текстах," Мовознавство, 2018.

3. Стеценко Л. В. "Теорія і практика медичного перекладу," Львів, 2016.

4. Ковальова І. О. "Особливості перекладу аббревіатур в медичних текстах," Мовознавство і мовна освіта, 2018.

Недоходюк К.Ю

Гнучке навчальне середовище для підвищення ефективності індивідуалізації у процесі вивчення англійської мови

*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно- педагогічна академія» ,
Харків*

Гнучке середовище навчання передбачає, що школа адаптує використання таких ресурсів, як персонал, простір і час, щоб найкраще підтримувати індивідуалізацію навчального процесу. Це поєднання різних структур, навчальних стратегій і підходів до навчальної програми, які дозволяють дитині мати доступ до того, що їй потрібно, коли їй це потрібно, знати, які її наступні кроки в навчанні, і шукати сильні сфери та інтереси [5]. Це найскладніша для реалізації, але й найперспективніша модель. Вона вимагає сформованість навчально-стратегічної компетентності, тобто в учнів повинні бути розвинені навички самоорганізації, тому гнучку модель найчастіше застосовують у старших класів. Загалом, гнучке навчальне середовище розширює вибір щодо того, що, коли, де та як особистість навчається. Таке середовище підтримує різні стилі навчання, включаючи електронне навчання.

Основна ідея гнучкої моделі полягає в тому, що учні не обмежують кількість часу на той чи інший вид навчальної діяльності. Натомість у кожного школяра є гнучкий графік роботи, який змінюється залежно від необхідності. У більшості випадків гнучке навчальне середовище асоціюється з фізичним простором. Однак, сучасні гнучкі навчальні середовища також стосуються інших елементів навчального середовища, таких як групова робота та гнучке використання навчального часу. Гнучкі технології передбачають динамічність, гнучкість, режим найбільшого сприяння для реалізації індивідуальних інтересів, можливостей і здібностей студентів. Усувається багатопредметність, надається можливість вивчати дисципліни послідовно або паралельно.

Гнучке навчальне середовище охоплює: час і темп навчання, місце навчання, зміст, що вивчається, стиль навчання, прийнятий учнем, конкретні форми оцінювання, можливість співпрацювати з іншими або навчатися самостійно, укомплектованість навчання.

Основною умовою є поєднання усіх вищезазначених факторів, що використовується в будь-якому курсі в межах структури, яка підтримує надійні та послідовні академічні стандарти.

Гнучке навчальне середовище загалом сприяє покращенню навчального процесу, оскільки міждисциплінарні зв'язки дозволяють вчителям розвивати спільну мову для навичок, які виходять за межі предметних областей. Наприклад, написання доповідей, підтверджених доказами та використання міркувань трапляються майже в усіх предметних областях, хоча не завжди в абсолютно однаковому форматі. У гнучкому навчальному середовищі вчителі легше калібрують свою мову, а учні встановлюють відвертий зв'язок між змістом предметної області та навичками. Хоча це може не відобразитися явно в результатах стандартизованого тесту, однак учні розвивають свою здатність бачити світ взаємопов'язаним. Крім того, використання гнучкого групування та часу дозволяє учням розвиватися далі в їхніх сильних сферах і отримувати додатковий час і підтримку в складних сферах.

До того ж, гнучке навчальне середовище підвищує ефективність діяльності вчителя, оскільки партнерські відносини з колегами допомагають побачити ті моменти, що часто залишаються поза увагою. Тісна співпраця з кимось над спільною метою стає підґрунтям до підвищення продуктивності навчання і виховання дітей, оскільки спільно прийняті рішення можуть реалізуватися результативніше. Коли вчителі більше співпрацюють разом, вони навчаються один в одного та частіше отримують відгуки про свою навчальну діяльність. Рівень прозорості в гнучкому середовищі заохочує вчителів працювати на найвищому можливому рівні. Вчителі відчувають колективну підтримку і відповідальність за навчання всіх учнів.

Гнучке навчальне середовище дозволяє студентам мати індивідуальний шлях навчання. Окрім того, що пропонує їм можливість вибирати свої курси, це також означає, що школа адаптує використання таких ресурсів, як персонал, простір і час, щоб найкраще підтримувати персоналізацію. Сучасні дослідження підтверджують цей факт, зазначаючи, що гнучке навчальне середовище адаптує потреби учнів і є ключовим аспектом персоналізації, за допомогою якого вчителі можуть реагувати на потреби учнів і дозволяти учням йти різними шляхами через зміст навчання.

Щодо ролі гнучкого навчального середовищу у навчанні англійської мови, то воно передбачає поєднання як широко доступних технологій «Google», так і спеціальних технологій «Grammarly», «Лінгвалео», «Language Perfect». Іншими словами, гнучке навчальне середовище у процесі оволодіння англійською мовою створює умови для ефективної інтеграції різних технологій, оскільки вивчення другої мови відрізняється від вивчення рідної мови. Гнучке навчальне середовище у процесі оволодіння англійською мовою забезпечує умови індивідуалізації, передбачаючи гнучкість і адаптацію відповідно до окремих студентів.

Таким чином, у загальному вигляді модель гнучкого навчального середовища охоплює у поєднанні такі аспекти, як час, темп, місце, зміст, стиль навчання, оцінювання, співпраця, кадрове забезпечення. Гнучке навчання є багаторівневим і багатогранним. Його головна мета полягає в тому, щоб збільшити можливості та варіанти, доступні для учнів, і надати їм більший контроль над своїм навчанням за допомогою різноманітних режимів навчання та взаємодії. Це не альтернативний спосіб навчання, а головна рушійна сила, яка надає учням більше вибору.

Література:

1. Bigum C., Rowan L. Flexible learning in teacher education: myths, muddles and models. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*. 2004. 32(3). P. 213-226.

2. Deakin University Teaching and Learning Functional Area Plan. 2009. [електронний ресурс] : <http://www.deakin.edu.au/vice-chancellor/assets/resources/teaching-and-learning-plan-2009.pdf>.
3. Jacobs H.H., Alcock M. Bold moves for schools: How we create remarkable learning environments. Alexandria, VA, USA : ASCD, 2017.
4. Pane J., Steiner E., Baird M., Hamilton L. Continued Progress: Promising Evidence on Personalized Learning. RAND Corporation, 2015. doi:10.7249/rr1365
5. Wall G. The Impact of Physical Design on Student Outcomes (New Zealand, Department of Education). 2016. [електронний ресурс] : <https://www.education.govt.nz/assets/Documents/Primary-Secondary/Property/School-property-design/Flexible-learning-spaces/FLS-The-impact-of-physical-design-on-student-outcomes.pdf>.

Несмашний М.М.

Особливості німецько-українського перекладу політичних промов

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків

Політична діяльність визначає місце та статус країни на міжнародній арені, а політичні виступи політиків є важливим інструментом для спрямування послань як до міжнародної спільноти, так і до власних громадян.

Політичні промови, виголошені німецькою мовою, відіграють ключову роль у політичній комунікації та формуванні громадської думки, оскільки дозволяють політикам виразити свої погляди, представити політичні програми та переконати виборців у важливості своїх рішень [4].

Мобілізація виборців через політичні промови німецькою мовою є важливою складовою політичного процесу, оскільки вони сприяють залученню громадян до участі у виборчих процесах, підтримці конкретних кандидатів та

партій, збільшенню політичної активності та формуванню політичних союзів та ініціатив.

Промови, виголошені німецькою мовою, впливають на громадську думку, формуючи погляди громадян на важливі політичні питання та стимулюючи публічний діалог.

Політичні промови служать інформаційним каналом для громадян, розповсюджуючи інформацію про політичні питання, програми та події, і таким чином сприяють інформованому громадянському участию.

Засіб демократії у промовах німецькою мовою відіграє ключову роль у підтримці демократичних цінностей, свободи виразу поглядів та публічного нагляду за діяльністю влади.

Політичний дискурс представляє собою складну форму спілкування, де політичні актори використовують мову для впливу на переконання та погляди слухачів, і межі між політичним та іншими видами дискурсу можуть бути нечіткими.

Політичний дискурс включає в себе важливі характеристики, такі як структурована мова, спрямована на інформування аудиторії про політичні питання, а також високий стильовий реєстр та патетичний стиль, що допомагають ораторам впливати на аудиторію та завоювати її увагу та підтримку.

Політичний дискурс є інституційним типом дискурсу, який визначається цілями (завоювання та утримання влади) та учасниками (політиками та виборцями). Він має великий вплив на формування суспільної свідомості та уявлень про світ.

Політичний дискурс є складним текстом з різними структурними складовими, і його переклад виникає з труднощами, пов'язаними з невизначеністю меж між різними типами політичних текстів у наукових дослідженнях, вимагаючи від перекладача володіння фоновими знаннями, специфічними термінами та концептами, а також використання різних тактик аргументації для переконання аудиторії та впливу на суспільну думку.

Переклад німецькомовного політичного дискурсу вимагає уваги до специфічної термінології та спеціалізованої лексики, збереження структури аргументації, забезпечення однозначності та відповідності специфічності аудиторії [1].

Переклад німецькомовного політичного дискурсу обумовлюється увагою до оцінки неологізмів, культурними відмінностями, та аудиторією як теоретичними особливостями, що впливають на процес перекладу.

Емоції відіграють важливу роль у перекладі німецькомовного політичного дискурсу через вплив на емоційний вираз оригінального тексту, стиль мови та виразність, а також вимогу до політичної коректності, аналіз тексту відображається у розумінні семантики, змісту, термінології, аргументів та риторичних прийомів [5].

Конфіденційність та безпека інформації вирашають важливу роль у перекладі німецькомовного політичного дискурсу, вимагаючи від перекладача дотримання вищих стандартів конфіденційності, захисту від кіберзагроз, відповідності законодавству та нормам, а також етики та професійної відповідальності, що надає особливу актуальність цьому процесу.

Використання транскрипції в перекладі суспільно-політичної термінології забезпечує максимальну точність звучання термінів і робить текст більш зрозумілим для аудиторії, сприяючи адекватному та зрозумілому передаванню суспільно-політичної лексики. Наприклад:

der Demokrat – демократ;

die Diktatur – диктатура;[3]

Специфічні особливості перекладу політичних промов, включаючи використання афіксації та просодії, мають великий вплив на сприйняття інформації аудиторією та вимагають від перекладача глибокого розуміння політичної термінології та мовленнєвих особливостей.

Переклад політичних неологізмів включає в себе застосування різних методів, таких як калькування, транскрипція та транслітерація, що вимагає від перекладача глибокого розуміння контексту та особливостей оригіналу.

Важливою частиною процесу є адекватне відтворення риторичних прийомів, історичних та культурних посилянь у політичних промовах. Переклад неологізмів вимагає креативності та відповідальності перекладача, оскільки він повинен знаходити оптимальні рішення для кожного випадку, враховуючи внутрішню логіку і вимоги мови перекладу [5].

Переклад політичних промов вимагає від перекладача глибоких знань як в мові оригіналу, так і в культурних аспектах політичного дискурсу, а також відповідних перекладацьких стратегій для збереження точності та адекватності перекладу, а також передачі тону та стилю мови оригіналу, навіть у текстах, які можуть бути риторично складними та нестандартними у виразі.

Перекладачам політичних текстів необхідно дотримуватися великої компетентності та вдумливого підходу для збереження сенсу, стилю та інтенції оригіналу, пристосовуючись до українського контексту та аудиторії.

Переклад політичних текстів вимагає уважної уваги до метафоричних висловлювань та фразеологічних виразів, оскільки їх точне та образне відтворення може бути складним завданням, а відповідність контексту і збереження сенсу є важливими для збереження інтегритету оригіналу в перекладі. Наприклад, фраза "Sie, Herr Gerken, haben auch auf einige ordnungsrundliche Sünden auf nationaler Bühne hingewiesen" перекладається як "Ви, пане Геркен, також вказали на деякі порушення національної сцени". У цьому випадку слово "Bühne" використовується в метафоричному значенні "політична арена" [2].

Література

- 1) Волкова, А. Ю. Текстуальні особливості німецькомовних політичних новин (у перекладацькому аспекті) : дипломна робота ... бакалавра : 035 Філологія / Волкова Анна Юріївна. Київ, 2020. 79 с.
- 2) Дмитренко, О. В., Шинкаренко, О. М. Особливості політичного дискурсу Ангели Меркель . Імідж сучасного педагога, (2(197)). 2023. С. 23-27.

3) Кононенко А. Ю. Структурно-семантичні особливості німецьких політичних термінів та їх збереження в українському перекладі. Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка». 2022. 139 с.

4) Крапива, Ю. В. Політична промова як різновид політичної комунікації. Закарпатські філологічні студії : науковий журнал. Ужгород. Видавничий дім "Гельветика". 2019. Т. 2. Вип. 11. С. 42-45.

5) Моїсеєва Н. О. Особливості перекладу неологізмів у текстах німецькомовного політичного дискурсу. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер. : Філологічні науки. 2014. Кн. 3. С. 114-118.

Несмашний М.М.

Запозичення як засіб поповнення словника англійської мови

Національний технічний університет «Харківський політичний інститут», Харків

Англійську мову слід вважати германською, а не романо- германською, доказовою базою для цього є побутове мовлення з низькою часткою вживання прямих або опосередкованих запозичень (прекрасна пропорційна характеристика!), яких мовознавча статистика налічує біля 70%, хоча північним діалектам поталанило зберегти чимало кельтського і англосаксонського неограненого матеріалу. Тим паче, на даному етапі англійська мова перебуває в статусі "домінуюча"—роздача перевищує приймання.

Мета дослідження: скласти пазли картини на тему "Запозичення як фактор формування, утворення, зміцнення і подальшого розвитку моделі англійської мови".

Мова "в один чи інший спосіб переробляє його (запозичене слово) і вмикає його в мережу своїх внутрішніх системних відношень"[10;188]. Запозичене усною або письмовою лінією передачі слово починає жити за законами мови, що прийняла його в своє лоно, зазнаючи акцентних, звукових, морфемних,

лексичних змін і мутацій: *sport—desport—disportus*; утиснувшись у родину синонімів, іноді стає "вигнанцем" або ж "гонителем", а часто займає свою персональну нішу, мирно співіснуючи зі своїми сусідами [14;11-17]

Swincan^{англ}||swincan^{англ}+ labourer^{фр}||labourer^{фр}+labourer^{фр}

Входження чужого слова часто викликало ланцюжок перетворень у синонімічних, метонімічних, стилістичних гніздах мови :

Scrud^{ст.-англ}одяг||+habit^{фр}одяг||-scrud^{ст.-англ}одяг||+scrud^{ст.-англ}притулок.

У запозичених старофранцузьких словах на рівні морфеміки відбулось зникнення відмінкових закінчень, спостерігалася стійкість основ до утворення чергувань у них, а в разі появи чергувань доводиться говорити про їхній атиповий характер, законсервували гостьовий вигляд французькі префікси й суфікси (*dis-*, *des-*, *en-*, *em-*, *mis--al*, *-ance*, *-ence* тощо), а на рівні синтаксису змінювався старофранцузький порядок розміщення членів речення. До формування нинішньої англійської складної орфоепічної системи причетні "руки" французької мови, яка не скупилася на постачання буквосполучень.

Запозичення – це входження у одну мову структур різного рівня (фонетичних, морфемних, стратегічно-дискурсивного і т. ін.), присвоєння їм рис мови-реципієнта у меншому чи більшому ступені та закріплення у мовній системі ймовірною трьохетапною адаптацією (етапи інновації, віртуалізму й інновації[4;164]). Різновид мовної дифузії не на вирівнювання, а на уподібнення, асиміляцію до своїх стандартів і типажів. Запозичення може бути відповіддю на запит екстралінгвістичної пошукової паузи (неможливість підібрати слово через недосконалість чи відсутність у системі). Приклади на підтвердження "гіпотези недостатч" Качру [1;139]: зі спеціями чи тканинами типу *curri* чи *calico* не доводилося стикатися на теренах Туманного Альбіону–ясне діло, у випадку ж із лексемами *pundit* (*мудрець*) та *thug* (*бандит*) можна говорити не про відсутність філософів та розбійників на британських островах, а про невідомі типажі та методи діяльності даних представників суспільства для носіїв англійської мови.

Поділ запозичень за мірою достовірності за Е.Гаугеном демонструє нам такі типи як **loanword** (запозичене слово) і **calque** (калька). Приклад 1 типу:

saruccino^{im} → *saruccino*^{англ} (імітація внутрішньої і зовнішньої будови). Приклади 2 типу: *pale-faced* (калька з індіанської мови на позначення зі зневажливим відтінком у значенні представника європеїдної раси почала означати тимчасово бліду людину, перебуваючу в стані емоційної нестабільності); *fair sexe*^{англ} ← *beau sex*^{фр} (фразеологічна калька на позначення *прекрасної статі* способом буквального перекладу); *draught*^{ст.} ^{англ} *радість* || *dream*^{англ} *СНОВИДІННЯ* ← *drøm*^{норв} *сновидіння* (запозичення нового значення, різновид непрямой метонімії); *futurist*^{англ} *біблійний пророк* + *futurist*^{англ} *митець-футурист* ← *futurista*^{im} *митець-футурист* (різновид метафори; спільна сема—образ майбутнього).

Власномовними корінними словами прийнято вважати англосаксонські за походженням, принесені у V сторіччі англами, ютами і саксами: *boy, bench, shoulder, swine, garlic, gate, cliff, black*, — серед них немало односкладових [15; 5-8], власномовне слово *hood* почало перебувати у складі слів у якості дериваційного суфікса (*hood-каптур, капюшон+childhood-дитинство*).

За походженням і періодом запозичення в англійській мові поділяють на кельтські, латинські першої, другої та третьої хвиль, скандинавські, старофранцузькі та новофранцузькі, та запозичення з решти мов. Окремі дослідники особняком кладуть давньоанглійську, англосаксонську і кельтську лексику, бо носії цих мов були першозаселенцями Британських островів.

Кельтські запозичення. Є підстави на основі аналізу вмісту європейських мов говорити про немалий проникаючий вплив кельтських мов, оскільки бойї, брити, белги та інші кельтські племена заселяли територію Центральної Європи до середини I міленіуму до н. е. Приклади запозичень із кельтської мови: *bog* (*болото*), *loop* (*петля*), *shamrock* (*трилистник*); із валлійської—*crowd* (*натовп*), із гельської—*loch* (*затока*), *slogan* (*гасло*); з ірландської—*Tory* (*консерватор*); із бретонської—*poldavy* (*парусина*). У кельтських джерелах варто шукати витoki таких інтернаціональних слів як *caricature, carry, career*— дослідження показали, що в кельтських мовах слово *caricature* служило для позначення земельної площі,

для річного обробітку якої задіювали 1 плуг і 8 волів. Крупне число теперішніх і попередньовікових жіночих і чоловічих імен—це "подарункова спадщина" кельтських мов (*Maylore, Ekub, Gladys, Malin, Bodloan, Eldad*) [3;1-2]

Латинські запозичення. Про нижній ярус запозичень мало точної інформації. Середній ярус допомогла спорудити християнська церква з латинською граматиною в руках (*mice, basalt, linen, mantle*). Укладання третього ярусу почалося в XV-XVI віці. Деякі з цих слів залишилися у запозиченому вигляді (*formula, superior, animal*), у деяких відбулась ампутація суфіксів й відмінкових закінчень (*consultāre-āre=consult*). При деяких запозиченнях передавання проводилось через посередництво французької мови: *externus*^{лат}→*external*^{фр}→*external*^{англ}.

У коренях слів переважно не відбувалося переінакшень: *collect, produce*[13]. Проте переінакшення траплялися під час подвійних проникнень тих самих слів:

I. *episcopus*^{лат}→*episcopus*^{англ}→*bishop*^{англ}

II. *episcopus*^{лат}→*episcopus*^{англ}

Історія зафіксувала випадки неповного, в тому числі суто кореневого запозичення: *adeptus*^{лат. д.-прикм}→*to adept*^{англ. д.-сл}+*adept*^{англ. ім}+*adept*^{англ. прикм}

Ось зразки із ряду широкоживаних скорочених латинізмів: *a. d (anno domini)*— нашої ери, *a. m (ante meridiem)*— до полудня, *i. e (idest)*—тобто.

Налічується близько двохсот латинізмів з вимогою передачі їх виключно мовою оригіналу [2;56-63].

"Третьою особою" у передачі грецизмів англійській мові стала латинська мова: *aloe, lotus, amphora*; деякі знані європейські власні імена —грецької етимології (*Basil, Andrew, Cyrill*).

Норманське завоювання (поч. 1066 р.) не сильно похитнуло позицію латинської мови у сферах діловодства й релігії на Британських островах [8]. Французька мова займала статус державної мови Англії до переломного 1262 року із постановою розглядати державні та судові справи англійською [9]. До того часу міцний вплив нормандської мови спровокував зміни ба навіть у

термінах родинної спорідненості (*niece*^{англ} *небіжка* ← *neptis*^{англ} *онучка*). Сильний вплив французької позначився на збереженні власної категорії перехідності й неперехідності дієслів у тканині чужої мови (*bill, shange, continue*).

Провідну позицію в плані зовнішнього заповнення англійської мови французька перестала займати з другої половини ХХ століття. Свіжачком, до прикладу, стало слово на позначення прибічника геноцидної політика–*genocidaire*.

Германські запозичення. Дохідливість запозичень зі скандинавських мов пояснювалася спорідненістю контактуючих одиниць [5;2-6], на практиці це означало розуміння коренової частини слова та неясність розуміння значення некоренових морфем (*dage*^{сканд}–*dæg*^{дн-англ}, *sunr*^{сканд}–*sunu*^{дн-англ}, *faper*^{сканд}–*fæler*^{дн-англ}). Констатують факт цілковитої заміни давньоанглійських займенників скандинавськими аналогами (*they, them, their*) й існування донині службових частин скандинавської природи походження (*till–до, same–те саме, though–хоча*) [6]. Вплив цієї мови закарбувався у близько тисячі географічних найменувань, однак військово-морським термінам не судилося дожити до сьогодення в активному статусі вжитку, проте трапляються скандинавізми-довгожителі, зокрема ряд слів із сполученням *sk*: *sky–небо, skill–вправність, scrape–скобління* [7]. А ще вчені говорять про занижений вік такої низки слів: *take–брати, get–отримувати, birth–народжувати*. І говорять про скандинавізми в англійській як про здебільшого побутово-розмовне явище: *axle–вісь, call–кричати, ill–недужий*, яке могло проходити через треті, французькі і не тільки, руки слів *baggage, bet*.

Були введені у англійську мову давньоверхньонімецькі та тевтонські запозичення: *attach, boulevard, banner* (первинно– *стяг*), *abandon* (одне зі значень– *нестриманість*), *sturgeon* (словники подають і значення *осетер*, і значення *білуга*) [12;113-119]. Вплив німецької проявився і в галузях хімії та мінералогії: *bismuth, gneiss, quartz*. Військово-воєнний словниковий фонд під час

обох світових війн теж поповнився: *hurrah* (ура переможцю), *tellermine* (дискосва міна), *U-boat* (підводний човен).

Слов'янські запозичення. Хоча слов'янські та германські мови належать до різних мовних груп, усе одно знаходяться спільні риси і проглядається вплив. Зокрема, полонізми культурно- традиційної тематики набули поширення; *koszula* (сорочка), *pierogi*, *vodka* [11]. Деякі українські історизми й етнографізми стали екзотизмами в англійській мові: *cossack*, *kvas*, *bandura*.

Відбулось проникнення богемізмів у мистецькому і культурному плані: *pilsner* (пиво), *robot*, *bohemian*.

Тенденції сучасних запозичень. У кулінарно-гастрономічній царині розширився вплив італійської мови, в країні макаронів зародився кулінарно-антиглобалістський кулінарний рух, який охрестили англійським словом *slow food* (за повільну їжу). Англійську мову щедро "приправили" італізмами: *lampredotto*, *panica'mensa*, *morzeddu*. А військово-морський флот зарахував до свого багажу одиниці з італійського мовного корпусу: *alarm* (тривога), *brigand* (бандит), *squadron* (ескадрон). Поняттями, що виникли у проекції спрямування на політичну площину були германізми *ossi* (східняк), *wessi* (західняк), *new Lander*, *guestworker* (←*gastarbeiter*)–мігрант–нелегал. Вважається, що німецька мова в ролі посередника дала матеріал грецького походження, лексему приналежну НТР– науково– технічній ієволюції– *cyber*, яке стало достойним конкурентом слова *super*.

Марковані як політично забарвлені, себто, демонструючи негативне відношення до позначуваних явищ і об'єктів, потрапили в англійський мовний простір латиноамериканізми або ж у широкому ракурсі–іспанізми: *peronista*, *sandinista*, *somocista*. Явища, позначувані цими словами, по своїй суті є диктаторськими, ліво соціалістичними, антикапіталістичними, отже, ворожими англомовним західним політичним устроєм. Хід історії може змінитися і політичний престол на англомовному Заході може обійняти інша сила, а в такому разі теперішнє значення даних слів може змінитися на нейтральне або

навіть на схвально-позитивне, тобто, можемо стикнутися із антонімізацією в рамках одного слова.

У активній фазі знаходиться у західних країнах експансія бойового мистецтва родом із Далекого Сходу: *taekwondo, judo, kickboxing, sushi, muay thai, kendo, aikido*. Наступ японської цивілізації у мовному поході ведеться на релігійному (*shinto, Zen, bonze*), мистецькому (*origami, bonsai, kabuki*), кулінарному (*fugu, tofi, nori*) та на інших фронтах, обумовлюючи уже на англійському мовному континенті парадигмові групи (*sushi: sushi bar, sushi story, sushi master*).

Перші місця у списку *тематичних* груп-лідерів із кількісного числа запозичень посіли суспільно-політична, культурна, фінансово-економічна, кулінарна, наукова, фізкультурно-спортивна, медична, суднокерувальна лексики.

Структурну будову англійської мови можна визначити як складний комплекс, сформований із великого пласту матеріалів багатьох європейських мов і меншого пласту внесків інших мов. В основному плані англійська мова є рідкісним вдалим схрещенням германської та романської мовної органіки.

Список використаної літератури

1. Артеменко Ю.О. Дієслівні індикатори імплікатур в англійськомовному дискурсі: структурно-семантичний та лінгвопрагматичний аспекти : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Ю.О. Артеменко. – Харків, 2015. – 20 с.
2. Балла М.І. Англо-український словник. - К., 1996.
3. ЕТИМОЛОГ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.doc//Національний транспортний університет.–2019.–08.–14. URL: <https://studfile.net/preview/8847025/page:8/>
4. Зацний Ю. А. Сучасний англійськомовний світ і збагачення словникового складу / Ю. А. Зацний. – Львів: ПАІС,2007. – 228 с.
5. Іваненко І.М., Берещук О. Білінгвізм як ознака мовної ситуації в сучасній Україні // Українська мова і література в школах України. – 2018. – № 6. – С. 2-6.

6. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства. Київ: Видавничий дім "КМ Академія", 2006.
7. Малишев В.Ф. Петраковский О.Ю. Англо-український словник. - Х., 2001.
8. Мисик Л.В. Українсько-англійський словник правничої термінології. - К., 1999
9. Сергєєва Г. А. Англомовні запозичення в українській правничій термінології : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 / Г. А. Сергєєва; ХНУ ім. В.Н. Каразіна. – Х., 2002. – 16 с.
10. Теркан Тектен Заимствование как универсальное лингвистическое явление / Тектен Таркан // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. Лінгвістичні науки. - 2011. - № 12. - С. 181-193
11. Buchanan A. C. 1000 Voices That Shared Our Souls. Wisdom to Guide Our Future / A. C. Buchanan, B. Klingsporn. – Bloomington : Front Porch Books, 1999. – 159 p.
12. Hitchings H. The Secret Life of Words / H. Hitchings. – London : John Murray, 2008. – 440 p.
13. McArthur, T. (2004). The Oxford Companion to the English Language. Oxford University Press.
14. Ola Hafetz Phonological and Morphological Integration of Loanwords into Egyptian Arabic [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://journals.openedition.org/ema/1958>
15. Trask, R. L. (2007). Language and Linguistics: The Key Concepts (2nd ed.). RRoutledge.. ЕТИМОЛОГ АНГЛ МОВИ.doc//Національний транспортний університет.–2019.–08.–14. URL: <https://studfile.net/preview/8847025/page:8/>

Оболєнська С. К., Агібалова Т. М.

Білінгвізм як ознака сучасного освітнього простору

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут», Харків

Постановка проблеми. За умов існування сучасного цифрового суспільства, аби набути навичок вільного володіння іноземною мовою, студенти застосовують різні прийоми й методи, розуміючи, що занурення у простір іншої культури передбачає багатоканальний зв'язок учасників комунікації та інформаційний обмін на рівні впевненого у власній компетенції користувача. Такий підхід є актуальним у контексті полізадачності як диференційної ознаки сучасної освіти, адже в пошуках найдієвіших методик і найочікуваніших результатів не може бути якогось одного «правильного» рішення. Звісно, що знання й професійна ерудиція дозволяють орієнтуватися швидше, бути більш продуктивним і конкурентоспроможним будь-якому вмотивованому студенту, проте вміння білінгвів однаково слушно розумітися на категоріях із різних концептуальних картин світу надає їм суттєву перевагу над однолітками вже від самого початку процесу навчання [2]. Можна стверджувати, що здатність до опрацювання інформації в умовах багатозадачності притаманна їм «від природи». На думку науковців, у білінгвів «когнітивні процеси, пов'язані з виконанням двох або більше завдань, накладаються в часі» [1].

Актуальність дослідження. Мовна політика, мовні контакти в багатонаціональних суспільствах є доволі популярними питаннями сьогодення. Завдяки вдосконаленим методикам вивчення іноземної мови й підвищеній мотивації мовців проблема можливості чи неможливості досягнення рівня носія спричиняє потребу в подальших і більш детальних дослідженнях білінгвізму, щоб визначити й описати диференційні категоріальні риси мозку двомовної людини.

Виклад основного матеріалу. У 1930-х роках Леонард Блумфілд визначив двомовність як повний контроль над двома мовами, наче кожна з них є рідною.

Це ідеалізоване бачення досконалого, збалансованого білінгвізму передбачає еквівалентні навички письмового й усного володіння обома мовами. Відповідно до такої логіки, білінгв є сумарною комбінацією двох монолінгвів. У 1930-1950-х роках науковці намагалися довести, що двомовність не перешкоджає правильному розвитку психіки й не псує здоров'я дітей. У такий спосіб, вони поділили учасників на дві групи – білінгви й монолінгви, щоб продемонструвати різницю у їхніх здібностях через вербальні й невербальні завдання. Фактично, очікувалося, що дослідження мало довести однакову успішність учасників у обох групах, причому в завданнях, пов'язаних саме з мовною компетенцією, одномовні мали б бути на порядок вищими. Натомість, всупереч початковим прогнозам, експеримент показав, що двомовні діти краще справлялися як із першим, так і з другим типом завдань.

У 2011 році дослідження білінгвізму дорослих, проведені Еллен Білосток (Е. Білосток, 2011), створили новий напрям у психолінгвістичному полі цієї проблеми, акцентуючи увагу на тому, що білінгви успішніше ідентифікують та інтерпретують об'єкти іншої культури. Це також було доведено в 2015 році завдяки експерименту, проведеному дослідниками нейролінгвістичної лабораторії, у двомовних і одномовних групах (П. Атанасопулос, 2015). Науковці закодували певні слова в одиниці неіснуючої мови й попросили учасників розшифрувати повідомлення, що містяться в цих символах, щоб дізнатися їх справжнє значення. Найкращий результат показали білінгви, які, за їх власним твердженням, не намагалися аналізувати чи порівнювати корені та закінчення, а робили це інтуїтивно. Учасники експерименту також довели, що білінгви краще і швидше переходять з однієї мови на іншу. Так, двомовних учасників просили переказати інформацію, подану обома мовами. Виявилося, що респонденти використовували першу мову, аби переказати представлену за допомогою першої мови інформацію, і застосовували другу мову до інформації, поданою засобами другої мови, причому без будь-яких затримок і вагань.

Висновок. Установлення граничних меж іншомовної свідомості, так само, як і відмінностей між картинами світу білінгва й монолінгва, є актуальним

завданням сучасної освіти, психолінгвістики й методики. Це не лише дозволить правильно підібрати навчальні методи й завдання, а стане суттєвою перевагою на етапі контролю й оцінювання.

Література:

1. Азарова Л. Є., Король Д. С. Наявність білінгвізму в Україні. Вінниця. Вінницький національний технічний університет, 2022.
2. Obolienska S. Bilingualism Matters. «Україна і світ: гуманітарно-технічна еліта та соціальний прогрес»: [матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції студентів та аспірантів 19–20 квітня 2023 р.]. Харків, 2023. С. 364–366.
3. Савченко Л. В. Міжмовні комунікації: проблеми білінгвізму в Україні. Запоріжжя. Гуманітарний університет “ЗІДМУ”, 2022. С. 3–4.

Овчаренко М.І

Особливості впровадження Project Based Learning у процесі навчання англійської мови

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія», Харків

Проектне навчання (Project Based Learning) розглядають як підхід, який сприяє навчанню, орієнтованому на учня, шляхом дослідницької, інтерактивної та творчої діяльності, що виходить за межі класу [2]. У Project Based Learning (PBL) учні активно беруть участь у навчальному процесі шляхом поглибленого дослідження, аналізу даних, вирішення проблем, створення висновків, створення продуктів і обміну знаннями [1; 3].

На уроках англійської мови, коли зміст уроку пов'язаний з досвідом і спільнотою учнів, вони стають більш зацікавленими та можуть глибше зрозуміти зміст [5]. PBL заохочує автентичне використання цільової мови в класі, що має відношення до життя студентів, прийняття рішень учнями та самостійності, і це

приносить ряд переваг, включаючи покращення мови, академічних і реальних навичок, багаторазові можливості для взаємодії, і інтенсивність мотивації, залучення, творчості та задоволення [6]. Крім того, оволодіння англійською мовою з використанням PBL сприяє розвитку критичного мислення і творчості, умінню співпрацювати і, загалом, формуванню комунікативної компетентності.

У процесі наукового пошуку з'ясовано, що окремі аспекти досліджуваної проблеми було висвітлено у працях таких науковців: Beckett G.H., Miller P.C., Fried-Booth D.L., Gras-Velázquez A., Kemaloglu-Er Elif, Sahin Muazzez Tugce, Saenz B.F., Florez K., Gomez T., Acevedo M.R., Suarez S.T., Stoller F., Myers C.C, але власне особливості впровадження цієї проблеми у процесі навчання англійської мови висвітлено недостатньо.

У кожному процесі проекту виокремлюють певні кроки діяльності вчителів і учнів:

1. дослідження,
2. взаємодія,
3. отримання результатів,
4. усна презентація,
5. інтерактивний зворотній зв'язок [4, с. 39].

Відповідно до визначених кроків необхідно:

1. сформувати групу,
2. збирати дані з запропонованої теми (наприклад, шляхом дослідження через Інтернет),
3. взаємодіяти з членами своєї групи та іншими людьми для більш глибокого розуміння теми,
4. створити власний результат / продукт (усну презентацію, часто із супровідним візуальним матеріалом, наприклад, плакат),
5. представити його своєму класу,
6. отримати зворотній зв'язок від вчителя та однокласників,
7. зробити самооцінку своєї презентації [4, с. 39].

Теми проекту зазвичай пропонуються паралельно до тих, що визначені в

навчальній програмі. Так, наприклад, після опрацювання кожної теми можна виконувати проєкт під керівництвом вчителя. У цьому випадку роль вчителя змінюється, оскільки вчитель виступає у ролі гід, який супроводжує учнів у процесі підготовки і виконання проєкту. Крім того, спочатку вчитель повинен навчати учнів керівним принципам проєкту та тому, як робити усні презентації. Учитель також підтримує учнів, коли вони потребують допомоги, надавала відгуки про їхні письмові, усні та візуальні продукти.

Прикладом проєктної роботи у старших класах може бути створення газети з метою порівняння газет в Україні й Англії (виявлення схожих і відмінних рис). Для початку учні діляться на групи, разом з вчителем визначають що саме необхідне для створення газет і які кінцеві строки виконання проєкту. Також можна зарезервувати час наприкінці декількох уроків для роботи над проєктом. Учні створюють власні статті, ілюстрації або фото для них, визначаються з тематикою статей, розподіляють свої обов'язки. У цьому випадку PBL сприяє формуванню навчально-стратегічної, комунікативної, лінгвокультурологічної і соціокультурної компетентностям.

Ідеї для створення проєкту можуть бути різними. Так, наприклад, створити і записати пісню разом за пропонованою темою; створити опитування, що пропонує учневі шукати відповіді від членів сім'ї та/або друзів; створити постер (наприклад, рекламний) відповідно до певної теми; написати вірші і створити збірку власних рим; створити буклет (наприклад, "Enjoyable Journey") чи книгу (віртуальну чи друковану); написати рецензії до певних книг; розробити уявний телемарафон "Environmental Protection"; підготувати і провести "Star Interview"; розробити програму до дня спорту "Ready! Steady! Go!".

Таким чином, впровадження PBL у процес навчання англійської мови має величезний потенціал, оскільки учні навчаються досліджувати необхідний матеріал англійською мовою, покращуються навички використання сучасних технологій, розвивається креативність і автономність у прийнятті рішень; загалом покращується рівень володіння англійською мовою (сприйняття на слух, використання нової лексики, вільне читання і письмо англійською мовою,

створення доповідей), що сприяє ефективному формуванню комунікативної компетентності. Крім того, PBL надає натхнення учням у процесі виконання проекту і створює умови не лише для запам'ятовування, але й для отримання насолоди від навчання.

Список використаних джерел:

1. Beckett G.H., Miller P. C. Project-based second and foreign language education: Past, present, and future. Greenwich, CT : Information Age, 2006. 304 p.
2. Fried-Booth D.L. Project work. New York : Oxford University Press, 2002. 127 p.
3. Gras-Velázquez A. Project-based learning in second language education: Building communities of practice in higher education. New York: Routledge, 2020. 276 p.
4. Kemaloglu-Er Elif, Sahin Muazzez Tugce. Project-Based Learning in English Language Teaching at a Rural School: A Case Study from Turkey. *Novitas-ROYAL (Research on Youth and Language)*. 2022. 16(1). P. 34–55.
5. Saenz B.F., Florez K., Gomez T., Acevedo M.R., Suarez S.T. Implementing a community-based project in an EFL rural classroom. *Colombian Applied Linguistics Journal*, 2018. 20(2). p. 274-289.
6. Stoller F., Myers C.C. Project-based learning: A five-stage framework to guide language teachers. *Project-based learning in second language acquisition – Building communities of practice in higher education* : ed. A. Gras-Velázquez. New York : Routledge, 2020. P. 25-47.

Омельник М. Д.

Гендерна специфіка прояву авторської індивідуальності в сучасній англійській мові: аспекти перекладу

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків

Актуальність теми дослідження: економічні, політичні, соціальні зміни, що відбулися у ХХ ст., внесли низку значних перетворень у розуміння соціокультурних ролей чоловіка та жінки та стали причиною трансформацій

стереотипних уявлень про маскуліність та фемінність, і призвели до диференціації понять «стать» та «гендер». Науковий інтерес до проблеми гендера не слабшає, а підвищується, оскільки для сучасної культури характерні процеси зміни та зміни статево-рольових моделей поведінки чоловіка та жінки, вивчення статевої ідентичності; На сьогоднішній день проблеми соціальної статі є винятково актуальними.

Гендерні дослідження у гуманітарних науках займають одне з провідних місць за значимістю, важливістю та актуальністю, починаючи з другої половини ХХ століття.

До дослідників гендерного питання можна включити такі відомі імена: Агеєва В. П., Горностай П. П., Маланчук-Рибак О. З., Оксамитна С. М., Фоменко О. С., Лавриненко Н. В., Чухим Н. Д. та ін.

Гендер – досить складне поняття, оскільки розкриває багатоаспектний зміст явища. У науковій літературі воно вживається в кількох значеннях:

- Гендер як соціально-рольова й культурна інтерпретація рис особистості та моделей поведінки чоловіка і жінки, на відміну від біологічної;
- Гендер як набуття соціальності індивідами, що народилися в біологічних категоріях жіночої або чоловічої статей;
- Гендер як політика рівних прав і можливостей чоловіків та жінок, а також діяльність зі створення механізмів щодо її реалізації [1, с. 32]

У найширшому розумінні гендер можна визначити так: «це змодельована суспільством та підтримувана соціальними інститутами система цінностей, норм і характеристик чоловічої й жіночої поведінки, стилю життя та способу мислення, ролей та відносин жінок і чоловіків, набутих ними як особистостями в процесі соціалізації, що насамперед визначається соціальним, політичним, економічним і культурним контекстами буття й фіксує уявлення про чоловіка і жінку залежно від їх статі» [2, с. 17].

З кожним роком помітно розширюються семіотичний обсяг поняття «гендер» та межа його застосування. Про це говорить величезна кількість похідних від слова «гендер» в українській мові, що охопили різні частини мови:

«гендерна асиметрія», «гендерно маркований текст», «гендеролог», «гендерологія», «гендероцентризм», «гендерлект», «етногендер» та ін. В одному лише «Словнику термінів міжкультурної комунікації», виданому у 2013 році, налічується 26 офіційних термінів, похідних від слова «гендер» [3]. Цей факт свідчить про внутрішню потребу «гендерних студій» розвинути свій власний термінологічний інструментарій для більш тонкого та точного аналізу соціокультурних явищ та художніх текстів.

Вчені відзначають також появу неологізмів, покликаних компенсувати деякий дефіцит способів жіночого самовираження через давні патріархальні канони. Так, «у слові *history* (“історія”) шляхом реверсії було виділено два компоненти – *his* (“його”) і *story* (“історія”), потім чоловічий займенник *his* замінено на “жіночий” *her*. Отриманий в такий спосіб неологізм “*herstory*” висловлює заклик переглянути історію, включивши у ній і жінок – розповісти жіночу історію людства» [4].

Незважаючи на те, що зазвичай гендерна ідентичність текстів мовою оригіналу розпізнається чітко, при роботі з перекладами деякі з них викликають багато труднощів. Жіночий текст – це текст чутливий та емоційний. У такому тексті, як правило, працює особлива система епітетів, що створює особливу, неповторну атмосферу деталізованості. У цьому випадку спрацьовує гендерний стереотип, який часто згадується і в житті: жінкам властиво продумувати все до дрібниць, до ледве вловимих подробиць.

Чоловічий текст – навпаки – текст зосереджений. Він більш фактично точний, лаконічний, стриманий. Навіть окремі стилістичні постаті несуть у собі “чоловічий характер”. Зазвичай читач сприймає гендерні особливості ідіостилю на стилістичному рівні. Граматичний та лексичний рівні ідіостилю також є показниками гендеру, незважаючи на те, що вони унікальні в межах кожного конкретного ідіостилю.

Таким чином, дане дослідження має потенціал для подальшого розвитку, адже вимагає подальшого вивчення проявів гендеру на інших рівнях художнього тексту.

Література:

1. Архангельська А. М. До проблеми словотвірної фемінізації в українській мові новітньої доби: традиція і сучасність. Мовознавство. 2013. № 6. С. 27–40.
2. Горностай П. П. Психологія особистості: Словник довідник/ П. П. Горностай, Т. М. Титаренко. – К.: Рута, 2001. – 320 с.
3. Hirschauer St. Dekonstruktion und Rekonstruktion. Plädoyer für die Erforschung des Bekannten, 1993 // Feministische Studien, 1993.– №2.
4. Dorval B. (ed.). Conversational Coherence and Its Development. Norwood, NJ: Ablex, 1990.

Пиріг В. В

Військова лексика як різновид спеціальної лексики

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
Харків*

В наш час невід’ємним елементом кожної суверенної держави є наявність армії. Цілком очевидним є той факт, що кожна з цих армій має свої характерні особливості, які проявляються не лише на структурному та організаційному рівні, а й у військових звичаях і традиціях. Всі ці особливості мають своє вираження і на мовному рівні військовослужбовців різних країн, особливо у сфері військового документування і слензі. При передачі реалій, характерних для військового формування певної країни, іншою мовою можливе викривлення змісту цих реалій, що є неприпустимим для військового перекладу.

Військова лексика, як одна з підкатегорій спеціальної лексики, містить не лише спеціалізовані терміни, аббревіатури та аббревіатури, а й деякі мовні засоби, що відображають умови життя та служби військовослужбовців.

З викладеного вище матеріалу ми розуміємо, що іноземні військові словники прийнято класифікувати з точки зору мови та країнознавства:

- Терміни, що виражають ту саму закордонну дійсність, що й Україна
- В українській дійсності відсутні термінології, що репрезентують зарубіжну дійсність, але українські термінологічні відповідники є загальноприйнятими.

- Термінології, що виражають іншомовні реалії, яких немає в українській дійсності та зазвичай не отримують українських термінологічних відповідників.

Для перекладу англійських термінів, які зустрічаються в американських і британських військових документах і використовуються для вираження істини, виділяють трансформації перекладу, а саме: описовий переклад, стеження, послідовний переклад, транскрипція, заміна граматики та порівняння.

Вважаємо, що військовий сленг можна назвати найкращим зразком військової лексики, забарвленої мовним та краєзнавчим забарвленням, адже для його розуміння необхідно мати певні базові знання про умови праці, військові традиції та їх сферу застосування. переваги

Після перегляду заяв американських і британських військовослужбовців були виявлені наступні характеристики:

- 1) використання скорочень і аббревіатур;
- 2) замінити задані слова та словосполучення смішними фразами;
- 3) наявність іронічного, іронічного забарвлення деяких висловів;
- 4) використовувати протиставлення для позначення певних предметів і подій;
- 5) отримання кредиту від злочинця;
- 6) Запозичення з інших сфер людської діяльності супроводжується повною заміною значення змістом, так чи інакше пов'язаним з життям військовослужбовців.

Американські та британські військовослужбовці мають сильний мовний бар'єр для перекладачів, щоб зрозуміти, які знання потрібні не лише у військовій, а й в інших сферах життя. Тісно пов'язаний з військовою справою. Крім того, важливо враховувати умови військових.

Вивчення та розуміння мовних особливостей, зазначених у військовій лексиці, сформує у військового перекладача певний багаж базових знань, який допоможе йому уникнути проблем під час перекладу.

Перспективним напрямком для цієї роботи є додавання до списку військового життя в Сполучених Штатах і Великій Британії, яке створює проблеми під час перекладу та під час двомовного спілкування.

Література:

1. Артюх В. До питання особливостей перекладу військової лексики [Електронний ресурс] / В. Артюх. // Теоретична і дидактична філологія. – 2010 - №8 – с. 15. – Режим доступу:
http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Tidf/2010_8/11_21.pdf
2. Балабін В.В. Основи військового перекладу: (англ. мова) підручник / В.В. Балабін, В.М. Лісовський, О.О. Чернишов. – Київ: Логос, 2008. – 587 с.
3. Бахтин М.М. Проблема сленгу/ М.М. Бахмут –Київ:Мистецтво , 2016. – 570 с.
4. Гарбовский Н. К.Переклад сленгу / Н.К.Гарбовский – Харків: Наука, 1988. – 141 с.
5. Military Jargon Database [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.jargondatabase.com/category/military>
6. Military Slang Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.urbandictionary.com/define.php?term=military%20slang>
7. Unofficial Unabridged Dictionary for Marines [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://4mermarine.com/USMC/dictionary/a.html>

Сапегіна. А. М

Про деякі аспекти загальних проблем перекладу

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
Харків*

Переклад – це процес передачі змісту тексту з однієї мови на іншу, зберігаючи при цьому його смислову структуру та інтенцію. Питання перекладу завжди були актуальними, оскільки мови є основним інструментом спілкування людей і народів. В ході перекладу виникають численні проблеми, які вимагають глибокого розуміння мови, культури та контексту. Наша робота присвячена розгляду основних проблем перекладу та способів їх вирішення.

Однією з основних проблем перекладу є відповідність між мовними одиницями оригіналу та перекладу. Важливо знати, як краще передати смисловість, граматичну структуру та стилістику оригіналу. Це означає, що перекладач повинен мати глибокі знання як мови, з якої відбувається переклад, так і мови, на яку перекладається текст.

Мови тісно пов'язані з культурою. Тому при перекладі текстів виникають проблеми, пов'язані з різницею в культурних звичаях, традиціях та концепціях. Перекладач повинен враховувати ці аспекти, щоб зберегти вірність духу оригіналу.

Технічні аспекти перекладу також мають важливе значення. Використання перекладацьких програм та інших інструментів може допомогти в автоматизації деяких завдань перекладу, але це також може призвести до неточностей. Тому важливо вміти користуватися технічними засобами та одночасно контролювати якість перекладу.

Під час перекладу часто виникають проблеми вибору еквівалентних слів та виразів. Це особливо складно у випадку, коли вирази мають численні значення або відсутні прямі відповідники в іншій мові.

Перекладач повинен враховувати структуру тексту, щоб зберегти його зв'язок та послідовність. Проблеми можуть виникнути при перекладі складних абзаців або структурованих текстів.

Переклад – це складний процес, що вимагає від перекладача глибоких знань мови, культури та контексту. Проблеми, які виникають під час перекладу, можуть бути різними – від лінгвістичних до культурних. Вирішення цих проблем вимагає професійності та досвіду. Тим не менш, з правильним підходом і методикою перекладу, багато з цих проблем можна вирішити.

Література:

1. Baker Mona Translation and Conflict: A Narrative Account. 2019
2. Maranhão Tullio Translation and Ethnography: The Anthropological Challenge of Intercultural Understanding. 2015
3. Palazhchenko Pavel Translation as Problems and Solutions. 2011
4. Snell-Hornby Mary Culture and Translation: Selected Papers from the EST Congress, Prague 1995. 1997
5. Venuti Lawrence The Translation Studies Reader. 2020

Сапегіна А.М.

Способи вживання мовленнєвої моделі прохання в німецькій мові

(науковий керівник – к. філол. наук. доц. Шевченко В.М.)

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків

До проблеми вивчення директивних мовленнєвих актів прохання неодноразово зверталися вітчизняні та зарубіжні лінгвісти, Ф. С. Бацевич, О. І. Беляєва, А. Вежбицька, Л.Р. Турик, які займаються дослідженням прагматики, семантики та загальної теорії комунікації. Однак досі не було визначено основні способи вживання мовленнєвої моделі прохання в німецькій мові.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що її проблематика перебуває в рулі сучасних лінгвістичних досліджень, а також недостатнім вивченням особливостей мовленнєвого акту (далі – МА) прохання в німецькомовному дискурсі.

Об'єктом дослідження постає директивний МА прохання, який досліджується на **предмет** виокремлення структурних моделей в німецькомовному дискурсі.

Мета роботи полягає у дослідженні функціонального аспекту вивчення мовленнєвої моделі «прохання» та визначенні її структурних моделей.

Мовленнєвий акт прохання є спонукальним мовленнєвим актом, спрямованим на те що, щоб схилити адресата до скоєння певної дії, що у інтересах співрозмовника. При цьому виконавець передбачуваної дії може вільно вибирати, чи буде його виконувати чи ні. Прохання може також полягати у спонуканні адресата до відмови від будь-якої запланованої дії.

Перформативний мовленнєвий акт прохання в класифікації Дж. Остіна входить до групи екзерситивів, у типології Дж. Сьорля – до групи директивів. Інші дослідники, досліджуючи спонукальні перформативи, об'єднали в одну групу прохання, пропозиції, поради, попередження, пророкування, вимоги, накази, заборони, дозволи [1; 4].

На сьогодні, мовознавці описали прохання як пом'якшене спонукування, що здійснюється в інтересах адресанта у структурно-семантичному та комунікативно-прагматичному аспектах. Але якщо ввічливе прохання висловлюється мовцем із вищим соціальним статусом, то воно набуває функціонального смислу наказу, вимоги чи вказівки. Інтонаційний контур таких прохань відповідає інтонації категоричного акту, а не пом'якшеного. Отже, комунікативне значення висловлювання має більшу вагу, ніж семантичне [5].

Комунікативний акт прохання серед інших директивних актів має наступні ознаки: волевиявлення відбувається в інтересах адресанта з нижчим соціальним та комунікативним статусом; дія, про яку просять, може бути виконана або не виконана (за невиконання дії адресату не загрожують жодні санкції). Загалом,

ситуація прохання характеризується заданою нижчою позицією адресанта і вищою адресата, що дозволяє віднести директивний акт прохання також до соціально фіксованих мовленнєвих актів.

В німецькій мові мовленнєва модель «прохання» реалізується в таких моделях, як:

- моделі з імперативними конструкціями: «*Bitte kauf mal Brot auf dem Heimweg!*» – «Будь ласка, купи хліба по дорозі додому»;
- експліцитно-перформативні моделі з модалізацією і без: *Ich möchte dich bitten, die Übersetzung bis morgen zu machen.* – «Я хотів би попросити тебе зробити переклад до завтра»;
- імпліцитно-перформативні моделі, переважно у формі запитань:
- *Darf ich dich bitte, mir bei dieser Arbeit zu helfen?* – «Чи можу я попросити тебе допомогти мені з цією роботою?».

Щодо моделі з імперативними конструкціями, то висловлювання з дієсловом в імперативі вживаються в німецькій мові переважно для реалізації незначного прохання. Імператив позначає дію, виконання якого бажано для того, хто говорить: «*Bitte machen Sie mal die Tür auf!*» – «Будь ласка, відкрийте двері!».

Варто також зазначити, що особливістю німецької мови є можливість вживання інфінітиву замість імперативної конструкції, зазвичай у поєднанні з розмовною часткою *bitte*. Такі конструкції в німецькій мові досить уживані: «*Alle Fahrgäste, bitte aussteigen!*» = «*Alle Fahrgäste, steigen Sie bitte aus!*» – «Усі пасажери, будь ласка, виходьте!»; «*Und bitte nicht böse sein, wenn ich einen Fehler gemacht habe!*» = «*Und bitte seien Sie mir nicht böse, wenn ich einen Fehler gemacht habe!*» – «I, будь ласка, не гнівайтесь, якщо я зроблю помилку!»

При вираженні негативного прохання у німецькій мові дієслово заперечується тільки в тому випадку, якщо воно стоїть у фокусі висловлювання, інакше негативне значення мають інші члени речення: «*Sag niemandem, wo ich gestern gewesen bin*» – «Не кажи нікому, де я був вчора», «*Rauche bitte nicht, mich stört das*» – «Будь ласка, не кури, мене це бентежить».

В експліцитно-перформативних моделях з модалізацією та без в проханні використовується ілокутивне дієслово «*bitten*» (*просити*). У разі необхідності посилення ілокуції можуть бути використані також дієслова «*flehen/anflehen/beschwören*» (*благати*). Іменний варіант перформативної формули утворюється виключно з іменником і «*Bitte*». [2]

Компонент дії маркується за допомогою перформативного дієслова. Німецьке дієслово «*bitten*» відповідає українському дієслову «просити/попросити»: «*Wir bitten Sie, den Fehler zu entschuldigen*» – «*Просимо вибачення за помилку*».

Також у німецькій мові перформативне дієслово може бути модифіковано за допомогою префікса *-er*, що впливає на семантику та стилістику дієслова: «*erbitten*» належить до високого стилю і означає, «чемно просити про щось», «наполегливо вимагати»: «*Ich erbitte nun Ihre Aufmerksamkeit für die letzte Rednerin*» – «*Тепер я прошу вашої уваги до останнього доповідача*».

Компонент розмовляючого, як правило, виражається за допомогою займенника першої особи однини чи множини, вживання якої є для німецької мови обов'язковим.

Крім того, у німецькій мові при дієсловах «*bitten*», «*flehen*»/«*anflehen/beschwören*» компонент адресату також стоїть у знахідному відмінку, при дієслові «*erbitten*» він вводиться за допомогою прийменника «*von*»: «*Ich beschwöre dich, Geliebter, kehre zurück und erwarte den Major*» - «*Благаю вас, коханий, повернутися і дочекатися майора*», «*Ich erbitte von Ihnen eine klare Auskunft, warum Sie meine Fragen in der Vergangenheit nicht beantwortet haben*» - «*Прошу від Вас чіткої інформації, чому ви не відповіли на мої запитання в минулий раз*» [3].

Компонент побажання може виражатися за допомогою іменника, інфінітиву/інфінітивної групи або додаткового речення. Іменний компонент реалізується у формі прийменникового об'єкта: «*Ich bitte um...*» - «*Я прошу...*».

Вживання інфінітивних конструкцій та додаткових речень у функції компонентів побажання конкурує з використанням прийменникового або без

прийнятного об'єкта: «*Ich bitte um Aufmerksamkeit/aufmerksam zu sein*» - «*Прошу вашої уваги/бути уважним*», «*Ich bitte, dass Sie aufmerksam sind*» - «*Прошу, щоб ви були уважні*», «*Ich bitte Sie, das Gelände zu verlassen*» - «*Я прошу вас покинути приміщення*».

Так, у німецькій мові компонент адресату може опускатися: «*Wir bitten um Hilfe und Unterstützung*» - «*Просимо допомоги та підтримки*».

Натомість компонент побажання знаходиться у фокусі перформативного висловлювання, оскільки він відображає зміст прохання, тому його вживання є обов'язковим.

Щодо імпліцитно перформативних моделей у формі запитань, то імпліцитна модель реалізується в обох мовах найчастіше у формі питальних речень. Такі питання містять, як правило, модальні дієслова - *können* у дійсному або умовному способі: «*Können Sie bitte nach der Patientin am Fenster schauen, sie hat Beschwerden am Arm?*» - «*Можете подивитись на пацієнтку у вікно, у неї проблеми з рукою?*»

У німецькому запереченні модальне дієслово можливе, але не типове: «*Könnten sie nicht einfach sofort zur Sache kommen?*» - «*Не могли б ви просто перейти до справи?*».

Таким чином, мовленнєва модель «прохання» в німецькій мові виражається через три основні конструкції, які найбільш виражені в реченнях, а саме: моделі з імперативними конструкціями, експліцитно-перформативні моделі з модалізацією і без та імпліцитно перформативні моделі, що виражаються переважно у формі запитань.

Література:

1. Михайлова Л. В. Класифікація директивних мовленнєвих актів / Л. В. Михайлова // Вчені зап. Харків. гуманітар. ун-ту «Нар. укр. акад.». – Харків, 2015. – Т. 21. – 451–456 с.
2. Попович О. В. Номінація ілокуції при вираженні прохання (на матеріалі німецької та української мови) // Іноземна філологія : Український

- науковий збірник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2008. Вип. 120. С. 161–167.
3. Турик Л. Р. Семантико-прагматичний аналіз мовленнєвих актів прохання // Мова і культура : науковий журнал. Київ : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2009. Вип. 11. Т. XII (124). С. 17–23.
  4. Hindelang G. Auffordern. Die Untertypen des Aufforderns und ihre sprachlichen Realisierungsformen. Göppingen : Kümmerle, 1978. 572 S.
  5. Önnarfors O. «Kleine Bitte» und Deklarativsatz - ein Vergleich Schwedisch-Deutsch // Satz und Illokution / ed. I. Rosengren. Bd. 2. Tübingen : Niemeyer, 1993. S. 79-108.

Сірик Р.П.

**Особливості німецько-українського перекладу інфінітивних
конструкцій**

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний
інститут», Харків*

Інфінітив – це форма дієслова, яка не виражає конкретного часу, способу або особи, і є невизначеною за цими параметрами. Інфінітивні конструкції – це вирази, які включають в себе інфінітив. В українській мові інфінітивні конструкції широко використовуються і можуть виконувати різні функції в реченні. Також вони можуть бути включені до складу складних речень, виконуючи роль підрядної частини.

За бібліографічним довідником з перекладознавства, інфінітив – це форма дієслова, яка не вказує на конкретний час, спосіб виконання або особу, яка виконує дію. В інфінітиві відсутні граматичні характеристики, такі як особа, число, час, спосіб, стан чи вид [1, с.512].

Інфінітив утворюється шляхом додавання певних суфіксів до основи дієслова, таких як -ти, -тись, -ти(ся), як, наприклад, в дієсловах "читати," "іти," "сміятися."

Інфінітивні конструкції – це граматичні структури, що включають інфінітив. Вони можуть виконувати різні функції в реченні, в залежності від контексту та специфіки використання.

На думку Білінської Л. В., у конструкціях з модальними дієсловами, інфінітив функціонує як додаток до модального дієслова. Модальні дієслова виражають різні модальні значення, такі як можливість, необхідність, обов'язок, ймовірність тощо [2, с.180].

При перекладі конструкцій з модальними дієсловами з німецької на українську мову необхідно враховувати, що в українській мові модальні дієслова часто поєднуються з інфінітивом. Наприклад:

- Німецька: Ich kann Deutsch sprechen.
- Українська: Я можу говорити німецькою.

У конструкціях з дієсловами, які вимагають інфінітива, інфінітив є додатком до головного дієслова і виражає різні значення, такі як мета, бажання, намір, вимога тощо.

При перекладі конструкцій з цими дієсловами з німецької на українську мову також використовується відповідний інфінітив. Наприклад:

- Німецька: Ich will Deutsch lernen.
- Українська: Я хочу вивчати німецьку.

У деяких конструкціях дієслова можуть використовуватися як із інфінітивом, так і з дієсловом-присудком, залежно від контексту та виразного нюансу.

Обов'язкові інфінітивні конструкції – це вирази, в яких інфінітив не може бути замінений дієсловом-присудком, оскільки вони виконують важливу синтаксичну або семантичну роль.

У наукових текстах інфінітивні конструкції мають різні застосування, такі як:

- Вираження наукових понять і явищ.
- Створення логічної структури тексту.
- Передача точного значення оригіналу.

Нижче подані приклади перекладу з німецької на українську мову, які ілюструють використання інфінітивних конструкцій:

- Німецька: Die Erde dreht sich um die Sonne.
- Українська: Земля обертається навколо Сонця.

У цьому прикладі інфінітивний зворот використовується для вираження наукового поняття "обертатися навколо".

- Німецька: Der Beweis dieser These ist einfach.
- Українська: Доведення цієї тези просте.

У цьому прикладі інфінітивний зворот використовується для створення логічної структури тексту.

- Німецька: Die Formel für die Berechnung der Kreiszahl lautet $\pi = 3,14$.
- Українська: Формула для обчислення числа π має вигляд $\pi = 3,14$.

У цьому прикладі інфінітивний зворот використовується для передачі точного значення оригіналу.

Ці інфінітивні конструкції допомагають науковим текстам бути більш точними та логічно структурованими, дозволяючи передавати наукову інформацію з відповідними нюансами.

Для аналізу перекладу інфінітивних структур у наукових текстах важливо враховувати такі критерії:

- Точність перекладу: перекладач повинен акуратно передати семантику інфінітива з оригіналу.
- Адекватність перекладу: перекладач повинен вибрати такий спосіб перекладу, який відповідає стандартам і стилю мови, в якій відбувається переклад.
- Наукова точність: перекладач повинен правильно передати наукове поняття або явище у своєму перекладі.

Переклад інфінітивних структур у наукових текстах є складним завданням, яке вимагає від перекладача глибокого розуміння німецької та української мов, а також здатності враховувати особливості наукового тексту.

Таким чином, вивчення особливостей перекладу інфінітивних структур з німецької на українську мову стає основною задачею для лінгвістики та практикуючих перекладачів. Отримані результати допоможуть висвітлити специфіку цих структур у обох мовах і виявити труднощі, з якими стикаються перекладачі під час їх перекладу.

Глибокі знання німецької та української мов, в поєднанні з глибоким розумінням контексту та текстової специфіки, є важливими передумовами для успішного перекладу. Ця дослідницька робота вносить суттєвий внесок у поліпшення практики перекладу та розширення розуміння процесу перекладу інфінітивних структур між німецькою та українською мовами.

Література:

1. Бібліографічний довідник з перекладознавства. Редакція В.І. Горлова. Київ. Либідь, 2007. 512 с.
2. Білінська Л. В. Спеціальна література з мовознавства. Київ. Видавництво Українського католицького університету, 2022. 180 с.

Телицин С. С.

Лексичні труднощі перекладу історичних текстів українською мовою

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
Харків*

В умовах глобалізації, а також за активної політичної та культурної взаємодії на початку двадцятих років двадцять першого століття України з іншими державами, у тому числі англомовними, стала більш частою і взаємодія наукових спільнот, наприклад українських та іноземних істориків. У результаті перегляду багатьма фахівцями своїх поглядів на історію України, з'явилася необхідність у додаткових дослідженнях в області історії західноєвропейських держав, що веде до потреби у дослідженнях англомовних історичних текстів і

перекладі їх українською мовою. Проте переклад англomовних історичних текстів несе за собою ряд труднощів і нюансів, з якими перекладач мусить бути знайомий.

Історичним текстом називається будь-яка письмова розповідь про минулі події, яка має відповідати дійсності та містить нарративне пояснення цих подій у вигляді безперервної історії або ж серії пов'язаних епізодів і яка відображає точку зору та цінності автора та/або суспільства за якого текст було написано. Історичні тексти використовуються як одне з найгрунтовніших джерел для вивчення різних аспектів життя минулого та важливих історичних подій [5].

Для перекладача, як і для будь-якого дослідника історичних текстів, важливо враховувати поняття інтерпретації, що являє собою важливу складову розуміння, а також принципи, які лежать в основі складання та використання матеріалів, що описують минуле [6].

Основними особливостями історичного тексту є:

- Виклад фактів у часовому порядку
- Увага до подій, що мали велике значення в контексті історії
- Інтерпретація фактів
- Узагальнення та систематизація інформації
- Аналіз причинно-наслідкових зв'язків
- Рефлексія
- Специфічна лексика [1]

Специфічну лексику в історичних текстах неможливо розглядати без аналізу того, звідки вона береться і як з'являється в мові. Словниковий склад мови є особливо чітким показником її історичного розвитку, якому сприяють дуже різні чинники. Запас слів не тільки постійно і безупинно поповнюється в результаті контакту та взаємодії з іншими мовами, але й слова, які вже давно використовуються, піддаються змінам у значенні, що може бути наслідком різноманітних важливих історичних подій або культурних змін. Такі зміни можуть бути пов'язані з політичними і соціальними перетвореннями, розвитком

технологій, переїнами у науці, мистецтві та інших галузях людської діяльності [4].

Однією з особливостей історичного тексту є унікальна лексика, а саме історизми, архаїзми та діалектизми.

Історизм - це слово або вираз, що втратив своє первісне значення та набув специфічного вживання, пов'язаного з певним історичним періодом і подією. Історизми є важливим показником часу, до якого вони належать, та, очевидно, є характерними для історичних текстів. Такі слова та вирази свідчать про епоху, у якій вони були вжиті, та про важливі історичні події того часу. По ним часто можна доволі точно відстежити в який час даний матеріал було написано [3].

Архаїзмами називають застарілі слова, які майже не вживаються в сучасній мові, але зберігаються у тих чи інших лексичних, фразеологічних або ж ідіоматичних зв'язках. Ці слова мають вкрай важливе значення для вивчення історії мови, оскільки їх можна назвати свідками певного історичного періоду, що відображають його особливості. [3].

Діалектизм - це слово або якийсь вираз, що вживається в певному діалекті або говорі і з великою ймовірністю має обмежене поширення в інших діалектах або говорах. В англійській мові діалектизми можуть бути різними залежно від місця їхнього вживання. Діалектизми є складовою частиною абсолютно всієї історії англійської мови. Вони не лише вказують на місцезнаходження мовця, а й розповідають про історію формування мови [3].

Як було зазначено вище, історизми, архаїзми та діалектизми є основними видами специфічної лексики в історичних текстах в цілому і в англомовних історичних текстах у тому числі, а це означає, що на їхній переклад слід звернути особливу увагу при роботі з відповідними матеріалами.

Для того, щоб правильно перекласти історизми, перекладач повинен бути знайомий з історичними, культурними та соціальними контекстами, які оточують вихідний текст. Історизми часто включають слова, фрази та конструкції, що вживалися в минулому, але більше не вживаються в сучасній

мові. Тому вкрай необхідно знати їхні значення та контекст вживання, щоб не використовувати застарілі вислови неправильно або не зовсім правильно.

Архаїзми в свою чергу здатні бути ще складнішою задачею для перекладача, оскільки значення та контекст вживання архаїзмів можуть бути дуже специфічними та залежати від конкретного історичного періоду. Перекладач повинен володіти досить широким запасом знань про історію та культуру тієї країни, а також того регіону, про який йде мова в матеріалах, щоб правильно розуміти та перекладати ці слова.

Діалектизми також можуть містити в собі нюанси регіональної мовної практики. Їх важко перекласти точно без знання контексту, адже можуть існувати різні варіації мовлення у різних регіонах та часах. Тому перекладач повинен мати високу мовну компетенцію та володіти знаннями про діалекти, щоб перекласти ці слова належним чином [2].

Тобто, для грамотного перекладу специфічної лексики історичного тексту перекладач зобов'язаний ознайомитися з історичним контекстом, зібрати якомога більше інформації про текст і користуватися нею при перекладі.

Отже, можна зробити висновок, що історичні тексти виділяються великою кількістю особливостей, основною з яких є специфічна лексика, яка потребує особливого підходу, ознайомлення з історичним контекстом і оригінальним текстом.

Література:

1. Зубко О. Вступ до історії: навч. Посіб: Київ: Академвидав 2014
2. Карабчевська Н., Криницька Н. Основи теорії та практики перекладу. Київ: Видавничий дім "Слово" 2010
3. Мельник, Н.І. Історична лексикологія англійської мови. Київ: Академвидав, 2010
4. Vaugh A.C. A History of the English Language 6th Edition: Abingdon: Routledge 2012
5. Kelleher W. Writing History: A Guide for Students 4th Edition: Oxford Oxford University Press 2012

6. Winesburg S. Historical Thinking and Other Unnatural Acts: Charting the Future of Teaching the Past (Critical Perspectives On The Past): Philadelphia: Temple University Press 2001

Тонка В. О.

Способи перекладу назв суспільних організацій

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків

У науці про мову існує спеціальний розділ, цілий напрямок лінгвістичних досліджень, присвячений іменам, назвам, найменуванням – ономастика.

Ономастичні дослідження допомагають виявляти шляхи міграцій та місця колишнього розселення різних народів, мовні та культурні контакти, давніший стан мов та співвідношення їх діалектів. Ономастичний простір може бути поділений на своєрідні сектори, всередині яких виділяються окремі зони, або поля. Цей поділ об'єктивно необхідний, оскільки весь ономастичне простір загалом важкооглядний. [1, с. 7]

Більшість лінгвістів сходяться в думках щодо того, на які категорії слід ділити власні назви, проте є певні відмінності, які необхідно враховувати в дослідницьких роботах. На мій погляд, найбільш яскраво такі відмінності представлені у класичному розподілі імен О. В. Суперанської та особливому підході Д. І. Єрмоловича. [3, с. 34]

У словнику ономастичної термінології Н.В. Подольської представлена класифікація імен, яка включає оніми (вигадані та реальні об'єкти), реаліоніми (назви космічних та земних просторів), топоніми (географічні назви). У рамках вивчення реаліонімів Н.В. Подольська виділяє також ергоніми і дає таке визначення: Ергонім - назва підприємств або організацій, які здійснюють діяльність у різних сферах життя суспільства (політичної, економічної, соціальної, духовної). Прикладами подібних ділових об'єднань громадян можуть

бути творчі спілки, міжнародні організації, навчальні заклади, спортивні товариства, фірми, корпорації. [2, с. 83]

Функції ергонімії впливають зі специфіки власних імен загалом, а також із розуміння значення власного імені. Виділяються такі функції ергонімів: номінативна, інформативна, рекламна, меморіальна, естетична та функція охорони власності.

Зіставлення словникового складу мов показує, що у всіх мовах є групи лексичних одиниць, які не мають відповідностей у словниковому складі інших мов, значення яких може бути передано з допомогою лексико-семантичних трансформацій. Такі лексеми називають безеквівалентними.

У літературі підкреслюється, що термін «безеквівалентна» лексика вживається лише у сенсі відсутності відповідності тій чи іншій лексичній одиниці у словниковому складі цієї мови, а не у сенсі «неможливості перекладу» даної лексики.

Назви організацій є власними назвами, тому способи їх перекладу збігаються. Нині немає єдиної класифікації перекладу назв організацій. Однак можна виділити чотири основні способи передачі власної назви з англійської та інших мов: транслітерація, перекладна транскрипція, калькування та змішаний спосіб.

Для перекладу назв суспільних організацій найчастіше застосовується калькування. [6] Детально розглянемо приклади перекладу назв суспільних організацій України, а також назв зарубіжних суспільних організацій.

<p>1) "All-Ukrainian Council of resuscitation and emergency medical care" (UCR).</p>	<p>1) «Всеукраїнська рада реанімації та екстреної медичної допомоги» (ВРР)</p>
<p>2) All- Ukrainian Public Association "The Fishermen Community of Ukraine"</p>	<p>2) Всеукраїнська Суспільна Організація «Громада Рибалок України»</p>

<p>3) Ukrainian Advocates' Association</p> <p>4) The National Tourism Organization of Ukraine</p> <p>5) National Union of Artists of Ukraine</p>	<p>3) Асоціація адвокатів України</p> <p>4) Національна туристична організація України</p> <p>5) Національна спілка художників України [6]</p>
--	--

Також розглянемо приклади перекладу назв зарубіжних суспільних організацій, які відомі у всьому світі.

<p>1) International Medical Corps (USA)</p> <p>2) International Center for Transitional Justice(USA)</p> <p>3) International Bridges to Justice (Switzerland)</p> <p>4) Innovations for Poverty Action(USA)</p> <p>5) National Sculpture Society</p>	<p>1) Міжнародний медичний корпус (США)</p> <p>2) Міжнародний центр правосуддя перехідного періоду (США)</p> <p>3) Межнародні мости до правосуддя (Швейцарія)</p> <p>4) Інновації для боротьби з бідністю (США)</p> <p>5) Національне суспільство скульпторів [5]</p>
--	---

Часто під час перекладу назв організацій зустрічаються аббревіатури. Основне завдання аббревіатур – це економія мови та письмового тексту. При пошуку еквівалентного українського скорочення перекладач знаходить українське опорне джерело, максимально наближене за своїм змістом до мікроконтексту скорочення, і встановлює наявність (або відсутність) еквівалентного українського скорочення. У разі відсутності українського еквівалента перекладач передає зміст кореня за допомогою одного із наведених способів: запозичення англійського скорочення, передача скорочення шляхом транслітерації, передача скорочення методом транскрипції, описовий переклад англійської скорочення, створення нового українського скорочення.

1) WHO World Health Organization	ВООЗ Всесвітня організація охорони здоров'я
2) WTO World Tourism Organization	ВТО Всесвітня туристична організація
3) SFWA Science Fiction Writers Association of America	АПНФ Асоціація письменників наукової фантастики Америки
4) AAUS American Association for Ukrainian Studies	ААУ Американська асоціація україністики
5) UPSS	ОСКЦР

United Postal Stationery Society	Об'єднане суспільство колекціонерів цілісних речей [4]
----------------------------------	--

Література:

1. Дзира Я. І. Ономастика // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. К. : Наукова думка, 2010. Т. 7 : МЛ-О. С. 599.
2. Карпенко Ю. О. Літературна ономастика
3. Категорія: Громадські організації США – Вікіпедія
4. Категорія: Громадські організації Великобританії – Вікіпедія
5. Категорія: Громадські організації України – Вікіпедія

Третякова Ю. Ю.

Трансформації та особливості англо-українського перекладу науково-популярних текстів (на матеріалі журнальних видань)

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків

Науково-популярні тексти займають особливе місце у сучасному суспільстві, оскільки вони спрощують складні наукові поняття та допомагають зрозуміти сучасні наукові дослідження широкому колу читачів. Англо-український переклад науково-популярних текстів відіграє важливу роль у розповсюдженні знань українською мовою. У цій статі ми розглянемо особливості та трансформації, що відбуваються під час англо-українського перекладу науково-популярних текстів журнальних видань.

Метою нашого дослідження є виявлення та порівняння особливостей відтворення граматичних, лексичних та стилістичних явищ та трансформацій при перекладі англomовних науково-популярних текстів журнальних видань українською мовою.

З метою розкриття проблематики перекладу науково-популярних текстів ми вивчимо особливості мовного підстилю цих текстів, проаналізуємо трансформації, які можуть відбуватися під час англо-українського перекладу, та наведемо приклади трансформацій на матеріалі журнальних видань.

Оскільки науково-популярні тексти мають свої особливості та специфіку, перекладачам необхідно враховувати їх для досягнення максимальної точності та зрозумілості перекладу. Особливості науково-популярних текстів мають важливе значення для англо-українського перекладу. Розуміння цих особливостей допоможе перекладачам краще адаптувати текст для української аудиторії та забезпечити успішне поширення науково-популярних знань у суспільстві.

Зазначимо основні особливості науково-популярних текстів:

1 спрощення складних понять та заміна вузькоспеціалізованих понять [1, с. 13];

2 доступність, простота, конкретність та ясність викладу інформації [2, с. 34];

3 динамічність та емоційність, яка досягається техніками авторського відступу та риторичних запитань [2, с. 34];

4 образність, конкретність та суб'єктивно-об'єктивний характер висловлювання;

5 використання засобів наукового, художнього та розмовного мовлення, зокрема, метафори, епітети, порівняння, парафрази, тощо, а також багатство форм і значень дієслів [2, с. 204–208];

6 візуалізація тексту, яка досягається використанням ілюстрацій, діаграм та інших графічних елементів.

Після вивчення особливостей науково-популярних текстів, переходимо до розгляду трансформацій, які відбуваються під час англо-українського перекладу. Врахування цих трансформацій дозволить перекладачам виявити та адаптувати науково-популярні тексти, зберігаючи при цьому наукову точність та зрозумілість для української аудиторії.

Більшість вчених розрізняють чотири типи перекладацьких трансформацій:

1 граматичні трансформації, які включають в себе прийоми перестановки, опущення і додавання елементів, переформулювання, заміни пропозицій, пасивізації, об'єднання та роз'єднання/членування речень;

2 стилістичні трансформації, що включають в себе такі прийоми, як синонімічні заміни та описовий переклад, компенсація та інші методи заміни для досягнення стилістичних адаптацій;

3 лексичні трансформації, що охоплюють прийоми генералізації, конкретизації, додавання, заміни, диференціації, смислового розвитку та цілісних перетворень;

4 семантичні трансформації, які передбачають синонімічні або метафоричні заміни, логічний розвиток понять, антонімічний переклад та використання прийому компенсації [4, с. 148-149].

Також можна визначити наступні трансформації, які використовуються при перекладі та передачі власних назв: транслітерація; фонетичний переклад (транскрипція); калькування; описовий переклад; приблизний переклад (зведення до схожих понять); трансформаційний переклад [5, с. 169].

У свою чергу, вчений Я. Й. Рецкер розрізняє всього два типи трансформацій: граматичні, які включають в себе заміни частин мови або складових речення, і лексичні, які охоплюють конкретизацію, узагальнення, розрізнення значень, а також компенсацію втрат, які виникають під час процесу перекладу [4, с. 149].

З метою кращого розуміння процесу перекладу та проблем, з якими можуть зіткнутися перекладачі, розглянемо приклади (табл. 1.1) трансформацій у перекладі науково-популярних статей екологічної тематики [6-8].

Таблиця 1.1 Приклади трансформацій у перекладі науково-популярних текстів

Оригінал (англійська)	Переклад (українська)	Тип трансформації
1 Climat 2 Environmentalists	Клімат Екологи	Застосування міжмовних та перекладацьких відповідностей
Ditch 4K video	Дивись кіно у гіршій якості	Антонімічний переклад
CCm says it produces CO ₂ -based fertiliser at roughly the same price as the conventional product	Компанія CCm заявляє, що виробляє добрива на основі CO ₂ приблизно за тією ж ціною, що і звичайну продукцію	Додавання
The Indian Ocean	Океан	Генералізація
To fight climate change	Допоможи врятувати планету	Компенсація
Scientists have unravelled a mystery surrounding one of nature's most incredible journeys	Вчені розкрили таємницю однієї з найнеймовірніших подорожей природи	Опущення
Peter Hammond	Пітер Геммонд	Транслітерація при перекладі власних назв
Crisps firm Walkers has adopted a technique it says will	Фірма з виготовлення чіпсів Walkers застосувала	Конкретизація

slash CO2 emissions from its manufacturing process by 70 %	технологію, яка, за її словами, зменшить викиди CO2 в процесі виробництва на 70 %	
And they say the information will help in the conservation of the critically endangered species	Ця інформація допоможе зберегти вид, що перебуває під загрозою зникнення, переконані вчені	Перестановка
Ancient eel migration mystery unravelled	Подорож довжиною в життя. Вчені розгадали таємницю міграції вугрів	Цілісне перетворення
1 The European eel is classed as critically endangered 2 Can shave a little off your carbon emissions	Вугор європейський перебуває під загрозою зникнення Може допомогти вам зменшити вуглецевий слід	Граматичні та функціональні заміни

Проаналізувавши особливості перекладів науково-популярних статей, було виявлено, що найпоширенішими трансформаціями є зміна порядку слів у реченні, повна трансформація структури речення та пропуск компонентів речення.

Отже, трансформації та особливості англо-українського перекладу науково-популярних текстів мають важливе значення у поширенні наукових знань серед україномовної аудиторії. Успішний переклад залежить від здатності перекладача враховувати науковий та культурний контекст, а також від ретельної редакційної роботи. Професіоналізм перекладачів та редакторів дозволяє

створювати якісні науково-популярні тексти українською мовою, що відкривають нові горизонти знань для широкого кола читачів.

Література:

1. Афоніна І. Ю. Засоби інтимізації науково-популярного тексту. Теоретична і дидактична філологія. 2017. № 25. С. 13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tidf_2017_25_4.
2. Nurken A. Distinctive features of popular science discourse. International Scientific and Practical Conference World science. 2017. Vol. 2, no. 11. P. 34.
3. Соколовська С. Ф. Функціонально-комунікативний аспект науково популярного дискурсу. Вісник Житомирського державного університету. 2006. С. 204–208.
4. Журавель Т. В., Хайдарі Н. І. ПОНЯТТЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ТА ПРОБЛЕМА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЇ. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2015. Т. 19, № 2. С. 148–149.
5. Горда В. В., Пушик Н. В. ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ВІДТВОРЕННІ ОНОМАСТИЧНОГО ПРОСТОРУ АВТОРСЬКОГО ТЕКСТУ. Закарпатські філологічні студії. № 16. С. 169. URL: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.16.31>.
6. Harrabin R. Ditch 4K video and new tech to fight climate change. BBC News. URL: <https://www.bbc.com/news/technology-55164410>.
7. Harrabin R. Beer and crisps used to help tackle climate change. BBC News. URL: <https://www.bbc.com/news/science-environment-55207597>.
8. Briggs H. Ancient eel migration mystery unravelled. BBC News. URL: <https://www.bbc.com/news/science-environment-63259738>.

Чепурна В. Є.

**З історії англомовних і німецькомовних військових запозичень
в українській мові**

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
Харків*

Зміни в лексиці та словотворенні в українській мові, що викликані внутрішньо- та зовнішньомовними чинниками, лексика того чи іншого історичного періоду містить широку інформацію про особливості економічного, політичного, культурного життя цієї епохи.

Метою нашого дослідження є вивчення особливостей запозичень з германських мов в українській мові, зокрема у військовій галузі.

Для аналізу запозичень у роботі використано як загальнонаукові, так і лінгвістичні методи дослідження. Для наукової інтерпретації фактичного матеріалу ми послуговувалися такими загальнонауковими методами, як спостереження над мовним матеріалом та аналіз і синтез (обґрунтування теоретичних положень).

Дослідженню запозичень у різних галузях присвячено роботи наступних українських дослідників у галузі мовознавства та перекладу: М. М. Костюк, І. О. Крилова, І. О. Литовченко, Я. Рибалки, Л. В. Туровської, І. В. Усової, С. М. Фролова, Г. О. Хант, А. О. Чугай, Н. О. Яценко та ін.

Ставлення науковців до появи запозичень неоднозначне. Як зазначає В. П. Пономаренко, «лексичний корпус будь-якої мови є об'єктивним показником ступеня її історичного розвитку. З одного боку, поява нових слів і виразів є абсолютно логічним і природним явищем. Проте, з другого боку, постає проблема доцільних, виправданих соціальною й мовною логікою меж, адже аксіоматичною є думка про те, що за будь-яких умов кожна мова має зберігати свою своєрідність і неповторність» [1, с.354].

Запозичення слів з інших мов – об'єктивний історичний процес, зумовлений постійними й різноманітними контактами між народами, зокрема культурними, історичними та військово-політичними.

Досліджуючи особливості генези термінології сучасного українського війська, Л. В. Туровська [2] зазначає, що історичний погляд на українську військову термінологію показує, що військова лексика є однією з найдавніших фахових термінологій.

Мовознавці серед причин запозичень називають відсутність в українській мові еквівалентного слова для позначення нового поняття, предмета, явища. Одним з внутрішніх чинників науковці називають тенденцію до вживання одного запозиченого слова замість описового звороту та потребу в деталізації відповідного значення, розмежування його смислових відтінків шляхом закріплення їх за різними словами [3, с.154].

Запозичення з германських мов відбувалися за різних часів, їхня інтенсивність визначалася історичними подіями та зумовлювалася потребою номінації нових реалій військової справи.

Як зазначає у своїй праці Л. В. Туровська, «вагому роль у засвоєнні міжнародних термінів практично в усіх галузях діяльності відіграють сучасні мови – англійська, німецька, французька. Мовні зв'язки між українською та англійською мовами не були постійними й мали найчастіше опосередкований характер: головними посередниками були французька, німецька, російська та польська мови. Процес запозичення англіцизмів мав багатоступінчастий характер, іноді спостерігалось паралельне запозичення тих самих лексичних одиниць через посередництво різних мов на заході та сході України» [2, с.54].

Запозичення слів із німецької мови потрапляли до української внаслідок як військових конфліктів, так і економічних та культурних контактів.

Аналізуючи статті словника іншомовних слів [4], спостерігаємо наявність в українській військовій лексиці таких лексем німецького походження, як-от:

Солдат (нім. *Soldat*, від *soldare* – наймати) – 1) рядовий військовослужбовець; 2) воїн.

Бомбардувати (нім. *bombardieren*, від фр. *bombardier*) – скидати бомби з літака, щоб уразити ціль.

Диверсія (нім. *Diversion*, від лат. *diversio* – відхилення) – направлена на послаблення держави дія підривного характеру з боку агентів іншої держави або класово ворожих організацій, виражена у виведенні з ладу об'єкта військового чи господарського значення; військова операція, що проводиться із метою відволікти увагу противника від місця нанесення головного удару.

Комендатура (нім. *Kommandantur*) – установа, очолювана комендантом, а також приміщення цієї установи.

Марширувати (нім. *marschieren*) – 1) ходити, іти маршем; 2) іти помірним кроком, по-військовому.

Мундир (нім. *Montur*, від фр. *monture* – забезпечення) – верхня частина військової або цивільної форми.

Для запозичень з німецької мови основною диференційною ознакою є такі:

- звукосполучення [шт]:

Штаб (нім. *Stab*) – 1) орган управління військами в частинах (на кораблях), з'єднаннях і об'єднаннях усіх видів збройних сил, підпорядкований відповідному командуванню і очолюваний начальником штабу.

Штабквартира (нім. *Stabsquartier*) – 1) місце, де розташовується військовий штаб.

Штабсканітан (нім. *Stabskapitan*) – офіцерський чин у піхоті, інженерних військах, артилерії.

Штабофіцер (нім. *Stabsoffizier*) – старший офіцерський чин.

- звук [ц] на початку слова:

Цапфа (нім. *Zapfen*) – невеликий циліндричний виступ на стволі гармати, який вставляють в особливе гніздо лафета.

Цейхгауз (нім. *Zeughaus*, від *Zeug* – зброя + *Haus* – будинок) – заст. військовий склад для зберігання запасів зброї, спорядження, обмундирування, продовольства та ін.

Цепелін [нім. *Zeppelin*, від *F. Zeppelin* – прізвище німецького конструктора (1838-1917)] – дирижабль із металевим каркасом, обшитим тканиною.

- творення складних слів без єднальних голосних як збіг приголосних звуків -йхг-, -птів-, -тці- та ін.:

Блокгауз (нім. *Blockhaus*) – польова споруда з бетону, сталі, дерева з бійницями, пристосована для самостійної кругової оборони.

Гауптвахта (нім. *Hauptwache*) – 1) приміщення для утримання під арештом військовослужбовців; 2) сторожове приміщення із майданчиком для виведення варту в укріпленні, місті (17-19 ст.).

Шутцпункт (нім. *Schutzpunkt* – точка захисту) – пост охорони біля стратегічних об'єктів.

- інтегральною ознакою складних номенів цейхгауз, блокгауз є друга частина -гауз.

І. О. Литовченко зазначає, що в першій половині ХХ ст. вплив німецької мови спостерігається в соціолектизмах українців з австрійської та німецької армій, а також наводить такі приклади: *броцак* – «хлібна сумка» (нім. *Brotsack*); *вахцимбра* – «вартівня» (нім. *Wachzimmer*); *твер* – «рушниця» (нім. *Gewehr* – рушниця); *лазар* – «шпиталь» (нім. *Lazarett* «військовий шпиталь») [3, с.158].

За допомогою англійської запозичувалися переважно назви порівняно сучасної військової техніки та приладів Серед англійських запозичень трапляються назви споруд (бункер) і вибухових речовин (напалм, тротил).

Фонетичною особливістю військових назв англійського походження є звукосполучення [ай], [ей].

Наведемо приклади запозичень з англійської мови:

Браунінг [англ. *browning*, від *J. Browning* – прізвище американського конструктора (1855-1926)] – невеликий автоматичний пістолет особливої системи.

Блокада (англ. *blockade*) – оточення міста військом противника з метою припинення його зв'язків із зовнішнім світом і примусом до капітуляції.

Дредноут (англ. *dreadnought* – букв. *безстрашний*) – великий швидкохідний броненосець перших десятиліть ХХ ст. із могутньою артилерією, попередник сучасного лінкора.

Локатор (англ. *locator*, від лат. *locator* – який віддає в позику) – спеціальне обладнання для визначення місця розташування об'єкта за допомогою відображених від нього звукових і електромагнітних хвиль або за його власним випромінюванням.

Снайпер (англ. *sniper*, від *snipe* – стріляти з укриття) – стрілець, який вміло володіє зброєю, уміє вдало маскуватися.

Отже, аналіз наукової літератури з досліджуваної проблеми та словника іншомовних слів української мови дає підстави зробити висновок, що запозичення з германських мов зумовлене певними подіями суспільно-політичного життя Європи, так само як і розвитком науково-технічної думки. Запозичення з германських мов мають характерні морфологічні, фонетичні та семантичні ознаки.

Література:

1. Пономаренко В. П. Новітні запозичення в українській мові: соціокультурні аспекти. Людино- й культурознавчі пріоритети сучасного мовознавства: напрями, тенденції та міждисциплінарна методологія. С. 354-361 URL: <http://surl.li/kqrib>
2. Туровська Л. В. Дещо про генезис сучасної української військової термінології. *Філологічні науки. Наукові праці*. Том 67. Випуск 54 URL: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/philology/2007/67-54-18.pdf>
3. Литовченко І. О. Динамічні процеси у військовій лексиці української мови (назви зброї, амуніції, споруд): монографія. Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2016. 206 с. URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/0564/515>
4. Новий словник іншомовних слів : близько 40000 сл. і словосполучень. К. : Арій, 2008. 672 с.

Шантаренко В. В., Агібалова Т. М.

**Вплив неологізмів, запозичених із англійської мови,
на сучасне фахове середовище**

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
Харків*

Постановка проблеми. Мова людини передає широкий спектр понять, позначаючи за допомогою вже існуючих слів реалії життя, почуттєву сферу, професійні категорії. Водночас, оскільки розвиненість мови пов'язана з функцією економії, коли вона здатна за допомогою меншого обсягу знаків і стилістичних засобів називати й характеризувати об'єкти, виникає нагальна потреба залучати нові мовні знаки з подальшою перспективою їхнього використання у розмовному чи літературному лексиконах. Саме через це закріплювати за новим словом певне значення з відповідним потенціалом культурної значущості стає в глобалізованому світі все складнішим завданням. Тим більш, якщо це пов'язано з міжкультурною комунікацією, коли перекладач може зіштовхнутися із значними перешкодами, підбираючи лексично, граматично й синтаксично досконалі категорії та еквіваленти.

Оскільки обмін інформацією існує як невід'ємна частина суспільного, професійного, освітнього середовища, мова виступає одним з найважливіших інструментів для спілкування й обміну ідеями. Як один із провідних каналів міжнародної комунікації, англійська збагачується лексичним шаром неологізмів із кожним етапом еволюції людства, із кожною подією регіонального чи світового масштабу. Існуючи в межах відповідного локусу чи фахового функціоналу, певні одиниці словника з плином часу можуть набувати контекстуального відтінку значення або докорінним чином змінювати його, декодуючи суспільні цінності й надбання, ще є актуальними й трендовими в сучасних часових рамках.

Актуальність нашої наукової розвідки визначається тим, що вивчення неологізмів є необхідністю у будь якій галузі, адже з кожним роком вплив англійської мови на всі сфери життя тільки поширюється. Така лексика характеризується певною нетиповістю і часто потребує неабияких зусиль від

професійного перекладача. В умовах сьогодення, експерти майже в кожній фаховій ієрархії часто змушені вивчати специфіку перекладу й роботи з іншомовними контекстами, аби не втратити конкурентоспроможність на ринку праці.

Мета дослідження – аналіз особливостей функціонування запозичених із англійської мови неологізмів у контексті сучасного професійного мовлення. Таке дослідження є наразі необхідним і доречним, оскільки дозволяє краще зрозуміти динаміку сучасної професійної комунікації й принципи лінгвістичної адаптації такої термінологіки, що віддзеркалює концептуальні картини світу мовців.

Виклад основного матеріалу. Сучасний світ швидко змінюється в різних аспектах, напрямках і параметрах, і однією з ключових компонент цих змін є мова. Англійська має особливе значення в глобальній комунікації і є мовою міжнародного обміну впродовж багатьох десятиліть. Цей її особливий статус призводить до появи нових слів і фраз, що пов'язані з різними галузями знань і активно збагачують сучасний словник. Проте залежно від сфери їхнього вжитку такі одиниці можуть суттєво або у незначній мірі змінювати своє значення й контекстуальне наповнення. У межах цієї розвідки ми розглянемо вплив англійських неологізмів на сферу інформаційних технологій, що відображає зміни ціннісної парадигми представників цифрового суспільства.

Залучення неологізмів часто пов'язане з нагальною потребою більш влучного найменування або характеристики об'єктів нової реальності, у такий спосіб їхню появу можна вважати результатом впливу англійської культури, технологій і наукових досліджень на українське суспільство. Зазвичай це запозичення англіцизмів, створення спеціального жаргону, використання метафор і адаптація англійських відповідників.

Сфера ІТ так само, як і будь-яка інша, рясніє великою кількістю лексики, що належить до професійного сленгу. Особливістю саме неологізмів ІТ-комунікації є те, що часто це калька або пряме запозичення англійського слова з його до певної міри "одомашненням" у мові перекладу, хоча треба зауважити, що таке одомашнення відбувається не завжди й залежить від певних причин.

Розглянемо неологізми ІТ-сфери:

Так, **«дедлайн»** – пряме запозичення з англійської мови *«deadline»*. Звісно, переклад цього слова буде не «мертва лінія», а **«термін здачі проекту, завдання»**. Тобто цей неологізм не має прямого однослівного відповідника в українській мові, і саме через це він увійшов до нашої мови і вже активно вживається в усіх галузях. **«Деві»** – походить від англ. слова *«developers»*, що означає **розробники**. **«Мітинг»** – пряме запозичення англ. слова *«meeting»*, воно має еквівалент в українській мові, але в ІТ-сфері не прийнято вживати «зібратися на нараду», натомість перевага надається вислову «збираємось на мітинг».

«Фіча» – походить від англ. слова *«feature»*, але означає **«нова функція»** у проекті. **«Оффер»** – пряме запозичення англ. слова *«offer»*, пропозиція щодо співбесіди й подальшого працевлаштування. **«Хард скілл»** – походить від англ. слів *«skill»* і *«hard»*, прямого перекладу не має, сукупно цей неологізм означає **«професійна навичка»**, тобто знання інструментів, мов програмування, баз даних, того, що потрібно саме для роботи.

«Софт скілл» – походить від англ. слів *«skill»* і *«soft»*, прямого перекладу не має, загалом означає **«комплекс загальних, неспецифічних для конкретної професії якостей і навичок»**. Людина, що володіє ними, ефективніше справляється зі своїми завданнями, будує комунікацію з командою, партнерами і клієнтами. **«Саппорт»** – походить від англ. слова *«support»*, але має декілька значень у сфері ІТ. Це запозичення переростає в термін, в залежності від контексту вживання. Наприклад, «саппорт-проект» – це вже термін, який означатиме «проект на стадії підтримки», тобто на стадії виправлення помилок. У ІТ-сфері англіцизм «саппорт» буде означати не «підтримку», а саме **«виправлення багів, помилок у коді»**. **«Майнінг»** – походить від англ. *«mining»* (видобуток корисних копалин), але в ІТ-сфері означає **«діяльність із підтримки розподіленої платформи і створення нових блоків з можливістю отримати винагороду у формі емітованої валюти і комісійних зборів у різних криптовалютах, зокрема в Біткоїнах»**. **«Реліз»** – походить від англ. *«release»*,

що перекладається як «звільнити», але в ІТ-сфері значення вкрай інше: **«анонс, запуск проєкту, до якого все повинно бути готовим».**

Висновки. Підсумовуючи, стверджуємо, що неологізми у сфері ІТ – як слова, що здебільшого походять з англійської мови і є запозиченнями, – явище доволі поширене у просторі сучасної професійної комунікації. Перекладаються неологізми методом калькування, транслітерації, іноді з додатковим розлогим або схематичним поясненням задля точного розуміння аудиторією контекстуального вжитку такої одиниці. Зрозуміло, що в галузі техніки й науки поява нових термінів і концепцій часто пов'язана з інноваціями й передовими розробками. Нові слова й вирази відображають такі сучасні технології, процеси й методики, спрощуючи в такий спосіб обмін інформацією між фахівцями.

Із більшим ступенем влучності й семантичної ємності, неологізми водночас можуть створювати бар'єри для продуктивного інформаційного обміну, у разі якщо не всі учасники (звісно, так само, як і перекладач, який здійснює адаптацію цього поняття для носіїв іншої ментальності) володіють навичками міжкультурної комунікації, не здатні розуміти й аналізувати фаховий словник, мають недостатню компетенцію в мові походження оригінальної термінології. Саме тому дуже важливо уважно стежити за розвитком лексики у своїй сфері й ураховувати її вплив на сучасний зріз професійної комунікації.

Література

1. Іщук Є. О. Поява неологізмів чи новотвори у мові сучасних студентів богемістики та україністики. Львів, 2022. 51с.
2. Федорова Ю. Г., Овчаренко Д. І. Особливості мовної репрезентації неологізмів у сфері “наука”. Маріуполь, 2017. 275с.

Шкурченко А. Ю.

Відтворення інтертекстуальності в англомовних сучасних науково-технічних текстах українською мовою

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків

Сучасне розуміння стилістики науково-технічного тексту суттєво відрізняється від того, що склалося ще в минулому столітті. Досі категорія інтертекстуальності повноцінно розглядається лише у сфері літературознавства [4, с. 82]. Саме тому актуальне дослідження має на меті підтвердити сучасний погляд на явище інтертекстуальності як стильову рису наукового стилю та довести тезу про постійну наявність або навіть навмисне використання засобів інтертекстуальності (логічної експресивності, діалогічності) у текстах науково-технічного стилю різного галузевого спрямування. Сучасні дослідження з тематики характеризують ці категорії як «інтертекстуальні» [2, 3, 4], хоча частота їх використання не надто висока, на відміну від проявів прямих чи непрямих засобів актуалізації інтертекстуальності, але характеризується посиленням передачі та сприйняття інформації, що є важливим для успішного обміну науковою інформацією. Використання інтертекстуальних утворень у науково-технічних текстах можна вважати прийнятним не тільки в контексті наукової комунікації, але й для передачі логічної експресивності викладу матеріалу та посилення його об'єктивності та достовірності.

Відповідно, **актуальність** дослідження визначається спрямованістю сучасної лінгвістики на вивчення інтертекстуальності як стильової риси наукового тексту, яка ще не знайшла достатнього висвітлення в україномовному науковому дискурсі.

Об'єкт дослідження – лексичні та текстові одиниці з проявом інтертекстуальності в сучасних англомовних науково-технічних текстах.

Предметом дослідження є засоби передачі інтертекстуальності наукового стилю сучасних англомовних науково-технічних текстів при перекладі українською мовою.

Метою дослідження є аналіз малодосліджених стильових рис науково-технічних текстів: інтертекстуальності, діалогічності та логічної експресивності у процесі перекладу їх з англійської мови українською.

З урахуванням попередніх досліджень стильових рис англомовних наукових текстів [1–4], вважаємо за доцільне додати до їх переліку інтертекстуальність, діалогічність та логічну експресивність, які, на нашу думку, є важливими для розуміння сучасної функції науково-технічного текстового середовища для комунікації у світовому науковому просторі. Ключовим для їх передачі є визначення основних елементів їх прояву в тексті та ознак їх вираження. Це також є необхідним для вивчення механізму опосередкованої комунікації між автором оригінального тексту та читачем, а також специфіки комунікації у загальнонауковому дискурсі.

Інтертекстуальність наукового стилю проявляється саме у своєрідному натяку на діалогічність викладу інформації та комунікативність передачі думки, об'єктивність, точність і логічність викладу фактів. Це твердження стосується і стилістичних засобів її вираження. Під час відтворення перекладачем інтертекстуальності у процесі перекладу важливо пам'ятати, що передача чи непереддача інтертекстуальності залежить насамперед від специфіки сфери використання та самого тексту оригіналу.

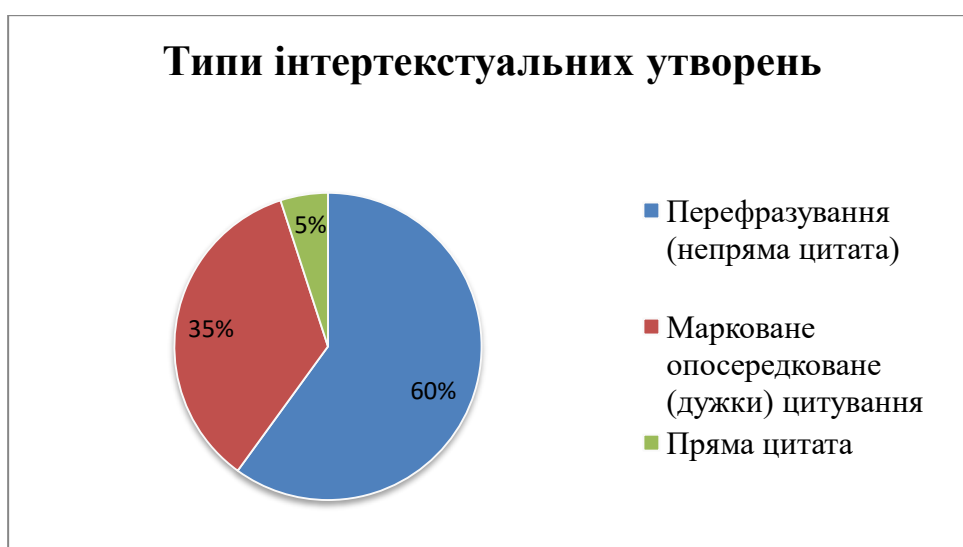
1. “Notwithstanding these subtleties, we are now ready to compute the number of points in $V(\mathbb{F}_p)$ ” [7, p. 379] – «Незважаючи на ці тонкощі, ми готові тепер обчислити кількість точок у $V(\mathbb{F}_p)$ ».
2. “We can understand Le Châtelier’s principle by returning to our Narnia and Middle Earth analogy” [8, p. 546] – «Ми можемо зрозуміти принцип Ле Шательє, повернувшись до нашої аналогії з Нарнією та Середзем’ям».

Специфіка використання конструкцій і засобів вираження в різних сферах залежить від цільової аудиторії, на яку розрахований текст. Важливо пам'ятати,

що інтертекстуальність є сполучною ланкою між авторською репрезентацією думки та читацьким сприйняттям. Тому сприйняття інформації в певні моменти цілком полягає у правильній передачі логічного підсилення інформації та діалогічного налаштування авторського викладу думки.

1. “Finally, epinephrine – which is sometimes called the “fight-or-flight” hormone – is produced by the adrenal gland in stressful situations” [6, p. 599]. – «Нарешті, адреналін, який іноді називають гормоном «бийся або біжи», виробляється наднирковими залозами в стресових ситуаціях».
2. “At the beginning, the occupation of the states indicates that in a light nucleus $Z \approx N$, since in this way the energy is lowered” [5, p. 128] – «На початку активність станів вказує на те, що в легкому ядрі $Z \approx N$, оскільки таким чином зменшується енергія».

При передачі маркерів інтертекстуальності сучасного англomовного наукового тексту важливо враховувати використання відповідних конструкцій або лексичних одиниць, підсилювальних часток і засобів передачі авторської думки в мові перекладу, які відповідають особливостям і одиницям мови оригіналу. На 230 досліджених прикладах інтертекстуальних утворень було виявлено, що 60% з них мають форму перефразування, 35% – маркованої цитати і 5% – прямої цитати.

Діаграма 1. Співвідношення типів інтертекстуальних утворень на 230 розглянутих прикладах з науково-технічних текстів

Варто зазначити, що англомовний науковий дискурс належить до інформативного/аргументативного типу дискурсу [1, с. 7], тобто його характерною рисою є іллокуція висловлювання з метою переконання читача/адресата. У цьому випадку можна навіть говорити про метадискурс, який виконує своє основне завдання завдяки іллокутивним конструкціям (наприклад, дієсловами *assure, assert, affirm, claim, testify, vouch for*, які при перекладі передаємо відповідниками «доводити», «наголошувати», «підтверджувати», «стверджувати», «свідчити», «підтримувати»), логічно-експресивним елементам (дієсловом вираження думки – *believe, think, suggest, suppose, assume* («ми впевнені», «на нашу думку», «на наш погляд», «за нашими спостереженнями», «за підрахунками»)); дієсловом сприйняття – *see, observe, feel, hear, hope* («як демонструє», «як можна спостерігати», «характерно», «за словами», «вбачаємо»), переконуючим та апелятивним словосполученням (*as can be, as you see, I suggest, we believe* – «як можна припустити», «як можете бачити», «ми пропонуємо», «ми переконані»).

При перекладі маркерів інтертекстуальності сучасного англомовного науково-технічного дискурсу ми використовували відповідні конструкції або лексичні одиниці, як підсилювальні частки, та засоби передачі авторської інтенції в мові перекладу, що відповідають маркерам та одиницям мови оригіналу. Однак найскладнішими для передачі залишаються імпліцитні авторські інтенції, вирвані з первісного контексту цитати чи перефразування, а також абстрактні формули та символічна мова різної складності. Особливу складність становлять авторизовані інтенції з їх суб'єктивною природою, оскільки вони пов'язані з інтертекстуальністю у вигляді міжсуб'єктивного звернення адресанта до адресата повідомлення. Для поглиблення вивчення цих аспектів з урахуванням зворотного читацького сприйняття варто було б розширити і поглибити дослідження обраної теми не лише з боку лінгвістики, а й прагматики перекладознавства. У чому і полягає перспектива подальших досліджень як специфіки цієї роботи, так і проблематики в загальному перекладознавчому дискурсі.

Література:

1. Гніздечко О. М. Авторизація наукового дискурсу : комунікативно-прагматичний аспект (на матеріалі англомовних статей сучасних європейських та американських лінгвістів) : дис. канд. філол. наук : 10.02.04. Київський національний лінгвістичний ун-т. Київ. 2005. 203 с.
2. Маслова Т. Б. Інтертекстуальність та інтердискурсивність наукового мовлення. Дослідження і викладання іноземних мов у глобалізованому економічному просторі : збірник матеріалів і тез першої міжнародної конференції. Київ : ВПЦ «Київський університет». 2014. С. 54–58.
3. Пільгуй Н. М. Англомовний науковий агротехнічний дискурс : лінгвостилістичний та прагматичний аспекти : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» ; Запорізький. національний університет. Запоріжжя. 2014. 238 с.
4. Шабат-Савка С. Граматичні маркери суб'єктивно-модальних інтенцій : вставні та вставлені конструкції. Філологічний дискурс. Випуск 3. 2016. С. 240–250.
5. Bertulani C. Nuclear Physics in a Nutshell. Princeton University Press. 2007. 473 p.
6. Karp G., Iwasa J., Marshall W. Karp`s Cell and Molecular Biology. Concepts and Experiments. Eight Edition. Wiley. 2016. 832 p.
7. The Princeton Companion to Mathematics / editor T. Gowers ; associate editors J. Barrow-Green, I. Leader. Princeton University Press. 2008. 1034 p.
8. Tro H. J. Introductory Chemistry. Fourth Edition. Prentice Hall. 2012. 825 p.

Шовак Д. М.

**Вплив економічного прогресу на розвиток інтелектуалізації
медійного мовлення**

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний
інститут», Харків*

Постановка проблеми. В умовах функціонування й експлуатації багатоканальних систем передачі інформації медійний стиль стає наразі одним із найбільш затребуваних шарів мовлення, оскільки уможлиблює поєднання конотативної складової авторського світогляду з інформативністю й влучністю професійної комунікації. У такий спосіб, значну частину сучасної лексики становить система термінології на позначення найактуальніших понять і реалій, із якими стикається сучасне суспільство на шляху до інтеграції у світовий економічний простір. Саме це уможлиблює доступ як до передового досвіду в численних галузях науки, так і до радикально нових чи вдосконалених технологій.

Актуальність дослідження інтелектуалізації медійного мовлення засобами економічної лексики пов'язана саме з тим фактом, що у цифровому світі для успішного існування людина повинна мати широкий спектр знань і орієнтуватися в різних сферах життя. Медійні ресурси надають доступ пересічній особистості до інформації на професійному рівні. Так, відповідна рубрика в газеті, присвячену аналізу економічних, психологічних або культурологічних аспектів, може відкрити для читача нові горизонти й зробити його більш культурно розвиненою та освіченою людиною. Особливо важливим наразі видається економічна обізнаність, сформованість економічного мислення, економічної центрованості та «Я-економічного» у сучасного покоління молоді, оскільки проінформований і наділений правами споживача соціум є двигуном еволюційних змін на державному рівні.

Мета розвідки – обґрунтувати актуальність і значущість обраної теми дослідження й визначити одиниці на позначення понять економічної галузі, що

сприяють інтелектуалізації словника англомовних медіа й характеризуються високою частотністю вживання в ЗМІ. У дослідженні ми спиралися на засадничі положення щодо визначення категорії інтелектуалізації мови та її провідних факторів і особливостей, запропоновані Л. І. Шевченко (Л. І. Шевченко, 2002), хоча вклад у цьому напрямі зроблено також зарубіжною наукою (Anthony J. Liddicoat & Pauline Bryant, 2010; L. Khumalo, 2017; Ricardo Ma. Nolasco, 2009; Bonifacio P. Sibayan, 2009).

Виклад основного матеріалу. Інтелектуалізація мови – це процес збагачення мови спеціальною термінологією і лексичними сполуками, які мають суттєвий інтелектуальний зміст. Ці мовні одиниці використовують для позначення понять у сферах культури, науки, інших галузях знань. Загалом, інтелектуалізм є характерною ознакою сучасного мовлення, особливо в медійних ресурсах, проявляючись у тому, що автор використовує у контексті власного мовлення досить широкий спектр лексики із вагомим змістовим навантаженням або термінології, завдяки чому читач має можливість розширити свій світогляд.

Інтелектуалізація як запорука прогресу й новітніх технологій здатна кинути виклик сучасній науковій спільноті, адже є потенційно проблематичною для певних секторів міжнародної співпраці, коли доцільність інтелектуалізації національної мови може суперечити використанню міжнародної академічної *linguae francae*. Дедалі частіше дослідники мають удосконалювати алгоритм цієї взаємодії, щоб повноцінно брати участь у міжнародних наукових форумах, вебінарах і спільнотах. Так, в умовах глобального освітнього середовища вміння спілкуватися міжнародною лінгва франка може бути важливішим, ніж навичкі спілкування рідною мовою, адже дозволяє уникнути наслідків ізоляції відповідної галузі знань. Саме ця нагальна потреба у пошуку надійних механізмів, що здатні уможливити співіснування двох мовних картин світу – етнічної і глобальної, призводить до того, що певна частина наукових розвідок ставить під сумнів доречність повної інтелектуалізації мови, а інші взагалі вирішують відмовитися від повної інтелектуалізації національної мови на користь використання однієї із загальновизнаних міжнародних мов як більш

досконалого засобу передачі інформації. У такий спосіб, рішення про те, чи буде певна мова повністю інтелектуалізована, є складним і неоднозначним [5].

Інтелектуалізація тісно пов'язана з демократизацією людської спільноти. Економічний розвиток відіграє одну з провідних ролей у формуванні культурного прогресу сучасного соціуму. І саме економіка зараз виходить на перший план як запорука прогресу суспільства й інформованості особистості в міжнародному вимірі, а отже, забезпечує формування однієї з найвищих ціннісних категорій сьогодення – демократизацію суспільного життя. В умовах глобальної економіки, коли кожна країна прагне зайняти своє місце на світовій арені, економічний прогрес стає необхідною передумовою для забезпечення належних умов життя громадян. Як наслідок, країни з низьким рівнем економічного розвитку переживають суттєві труднощі, пов'язані із задоволенням навіть базових потреб, наприклад, Африка або Індія, де люди страждають навіть через нестачу питної води. У таких умовах освіта, яка є однією з ключових компонентів інтелектуального розвитку, стає недосяжною мрією. Водночас, в умовах, коли країна має стабільну й розвинену економіку, відкрито шлях до покращення у всіх сферах життя. Забезпеченість ресурсами дозволяє державі інвестувати в освіту громадян, робити знання доступними для всіх прошарків суспільства. Це створює передумови для інтелектуального зростання нації, сприяє розвитку наукових досліджень, культурних ініціатив і мистецтва. Крім того, економічний розвиток дозволяє вести відкритий діалог із іншими націями, обмінюватися досвідом і знаннями, що підвищує культурну різноманітність та взаєморозуміння між народами.

Такі прогресивні зміни в суспільному житті відображаються у мові. Кожного року словники збагачуються новими словами, що відображають нові явища та реалії, які з'явилися зовсім недавно і ще не набули відповідного вживання. Засоби масової інформації відіграють важливу роль у поширенні нової лексики, оскільки часто такі поняття вперше вживаються й поширюються саме завдяки газетам, таблоїдам і щоденним або тижневим випускам новин.

Тому виникає нагальна потреба досліджувати цей лексичний шар мовлення як віддзеркалення еволюційних змін у людській спільноті.

Медіатекст – це фрагмент масової інформаційної діяльності й, водночас, інструмент впливу на свідомість певного соціуму або його частини. Сутність медійного тексту – передача інформації з метою впливу й переконання. За медіатекстом стоїть мовна особистість журналіста, його світосприйняття, інтелектуальний рівень, когнітивна спроможність [1]. Основними рисами медійного тексту є формулювання сутності явища та його оцінка, насиченість інформативна й емотивна, присутність сенсаційності. Засоби мови використовуються ЗМІ для впливу на свідомість аудиторії. Вплив на рецепієнта здійснюється не тільки через очевидні вислови з оцінкою, наприклад, *“щось – добре”* чи *“щось – погано”*, а за допомогою різноманітних лексичних засобів, що виражають соціально визначений оцінний аспект й мають значний смисловий потенціал.

Важливо відзначити, що термін “медіа” (від латинських слів “media”, “medium” – щось середнє, посередник) включає в себе різноманітність засобів передачі інформації, і це дозволяє застосовувати поняття “медіатекст” до будь-якого носія інформації. Проте, у загальному розумінні, найменування “медіатекст” найчастіше застосовується до текстових матеріалів масової комунікації. У такому медійному тексті – як фрагменті масової комунікації – уживання загальногалузевої і вузькогалузевої термінології за умов контексту, що переважною мірою орієнтований на читача або слухача без спеціальних знань, виводить мовну одиницю за межі терміносистеми, отже відбувається процес детермінологізації лексики. У площині іншого стилю мовлення ця одиниця трансформується, набуваючи нового функціонально-асоціативного звучання. На думку науковців, «розвиток семантичної структури слова, поява у нього нової комунікативної якості зумовлені не лише екстралінгвістичними (денотативними або психологічними), а й інтерлінгвістичними чинниками, зокрема синтагматичними зв'язками слів» [3, с. 76]. У зв'язку з цим дослідження термінологічної стилістики спрямовано на аналіз «використання різногалузевої

термінології в її дефінітивному значенні з можливими діахронічними екскурсами, створення необхідних авторів спеціальних слів за моделями реальних термінів», уведення переосмисленої термінології в арсенал авторських засобів (Крижановська А. В.).

У той же час, вимоги до глобального обміну актуальною інформацією, що є провідним завданням сучасних ЗМІ, актуалізують вживання термінологічних одиниць, що не належать до детермінологізованого словника й потребують спеціальних пояснень, тлумачення або експертної оцінки. Переважною мірою, звісно, це прошарок вузькогалузевої лексики, часто – неологізми, епоніми тощо. Останні потребують особливою уваги перекладача, оскільки навіть у порівнянні з неологізмами, коли за відсутності відповідника доводиться залучати описовий переклад, вони додатково мають етнічну валентність. «Відпрізвищні терміни є національними походженням та формою й міжнародними поширенням і віддзеркалюють тяжіння наукової мови до національної самобутності [2, с. 15].

Обидва шари лексики – термінологічний і детермінологізований (або частково детермінологізований) – сприяють інтелектуалізації мовлення медіа, оскільки збагачують його словами на позначення теоретично й практично вагомих здобутків людства в галузі науково-технічного прогресу [4, с. 372].

«Голослівна замкнутість термінологічних систем постійно порушується, і відповідно до сучасних мовних ситуацій можна говорити про своєрідну термінологічну експансію, яку певні вчені визначають як тенденцію до «інтелектуалізації лексики» (Володіна М. М.). Саме тому вивчення шляхів і способів реалізації інтелектуальної функції мови в англійськомовних ЗМІ вважаємо наразі актуальним завданням сучасних наукових розвідок. Треба зауважити, що ми ні в якому разі не хочемо створити враження, що історично-культурні надбання світової цивілізації залишаються поза межами інтелектуальної еволюції, але в межах нашого аналізу зосереджуємо увагу саме на професійному словнику.

Оскільки предметом нашого зацікавлення є економічна лексика, ми маємо з'ясувати, які слова є продуктивними в цій галузі для репрезентації колективних

і індивідуальних знань через персоніфіковане слово автора [4, с. 372]. Дібраний методом суцільної вибірки матеріал було розділено на групи, але в межах цієї розвідки ми визначили перелік високочастотних макроекономічних термінів, які, з одного боку, позначають поняття для відображення специфіки певної галузі, а з іншого – не потребують семантичного екскурсу, аби уможливити сприйняття широкою аудиторією.

Так, групу найуживаніших слів, що вийшли за межі вузькопрофесійного словника й стали складовою лексики сучасних медіа, серед інших складають: *inflation* – інфляція, *management* – менеджмент, *broker* – брокер, *marketing* – маркетинг, *consulting* – консалтинг, *franchise* – франшиза, *offshore* – офшор, *audit* – аудит, *dealer* – дилер, *distributor* – дистриб'ютор, *sponsor* – спонсор, *charter* – чартер, *dividends* – дивіденди, *futures* – ф'ючерс, *mortgage/hypothec* – іпотека, *tender* – тендер, *deposit* – депозит: *Overall, **inflation** has reached a 41-year high of 11.1 per cent (The Times, Nov 17, 2022); If you think what **management** consultants do is dress up common sense in jargon and flog it as vision to credulous executives, you are, according to two investigative reporters, greatly underestimating their impact (The Times, Oct 6, 2022); Life insurance **broker** Reassured has come up with eight simple ways to make money during retirement (Daily Express, Nov 10, 2022); Perhaps they began to wonder if it makes business sense that the pink pillows lose most of their value if they arrive in September, when the sales, **marketing**, and merchandising departments have moved onto green, or that twelve months later, both will be “so last year”?* (Ottawa Citizen, May 27, 2022); *The relentless rise of T20 leagues at the expense of Test and one-day cricket is only part of the story; what has really shaken the game’s tectonic plates is **franchise** owners not being content with what they held, but expanding into other leagues (The Times, August 28, 2022); Evergrande failed to deliver a preliminary restructuring plan for its **offshore** debt that was expected by the end of July, and has since said it would try to provide a specific proposal before the end of the year it (Hindustan Times, November 07, 2022); KPMG is to pay almost £5 million to the business formerly known as Quindell to settle a legal dispute over its **audit** of the company’s scandal-hit 2013 accounts (The Times, Nov 15,*

2022); *Tight supplies have allowed **dealers** to sell cars at their full list price* (*The Financial Times*, August 25, 2021); *Drugmaker Johnson & Johnson and three major **distributors** finalized nationwide settlements over their role in the opioid addiction crisis Friday, an announcement that clears the way for \$26bn to flow to nearly every state in the US* (*The Guardian*, Feb 25, 2022); *The National Gallery of Ireland apologised to the **sponsor** of a prestigious art prize after the protest in February over the award of a catering services contract to Aramark, worth €7.5 million over three years* (*The Times*, July 31, 2022); *The victims got **dividends** for a period of time, but their accounts were also drained* (*Vancouver Sun*, Nov 27, 2022); *The Securities and Futures Commission for the first time detailed criteria for authorizing crypto ETFs, which initially would only be able to invest in Bitcoin and Ether **futures** traded on CME Group Inc. Exchanges* (*Hindustan Times*, Oct 31, 2022); *It is vitally important to ask all the right questions and to secure a **mortgage** approval that will still be valid at the time your new home is complete* (*Vancouver Sun*, March 01, 2022); *In 2016, when the global **tender** was floated, no bids were received despite five extensions to the deadline* (*Daily Express*, Nov 4, 2021); *Along with the minimum **deposit**, there are fees on top of fees – before, during and after the actual purchase* (*Vancouver Sun*, March 22, 2022) [4, с. 373].

Висновки. Отже, підсумовуючи, зазначимо, що інтелектуалізація мови й економічний розвиток відіграють вагому роль у формуванні й прогресі сучасного суспільства. Мовна практика сучасних ЗМІ наразі презентує все нові зразки лексики, що прийшли з економічної сфери вжитку в контексти для широкого загалу. Чинником природньої декодифікації цих одиниць є тенденція до інтелектуалізації мовлення, що дає можливість перевірити кожен з них у синхронії і діахронії на ступінь значущості в суспільно-економічному житті.

Література:

1. Волощук І. П., Наливайко В. Г. Лексико-семантичні та структурні особливості утворення неологізмів у медіатекстах. *Молодий Вчений*. №11

- (87), листопад. 2020. С. 411–415. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/235/225> (дата звернення: 12.10.23).
2. Дзюба М. Проблеми епонімічної синонімії в українській науковій термінології. *Лінгвістика*. 2010. №1(20). С. 58–64.
  3. Шевченко Л., Томіленко Л. Мотиваційні основи та базові моделі семантичного процесу термінологізації (на матеріалі словника української мови в 20-ти томах). *Мовознавство*. 2010. №1 С. 76–85.
  4. Шовак Д., Агібалова Т. Інтелектуалізація мови ЗМІ засобами професійної лексики. *XIV Міжнародна науково-практична конференція магістрантів та аспірантів «Теоретичні та практичні дослідження молодих науковців» (14–16 грудня 2022 року): матеріали конференції* [за ред. проф. Є. І. Сокола]. Харків, НТУ «ХПІ». 2022. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/2ebee1ed-1363-4eba-9007-02308785c94a/content> (дата звернення: 01.10.23).
  5. Liddicoat, Anthony J. & Bryant, Pauline. Intellectualisation: A Current Issue in Language Planning. *Current Issues in Language Planning*. 2010. March 1(1). Pp. 1–4. URL: https://www.researchgate.net/publication/233229481_Intellectualisation_A_Current_Issue_in_Language_Planning (дата звернення: 12.10.23).

Яценко М.С.

Особливості та способи перекладу політкоректної лексики

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків

У сучасному суспільстві, де культурна різноманітність та міжкультурна комунікація стають все більше актуальними, питання політкоректності в мові набувають особливого значення. Політкоректність визнається як важливий аспект комунікації, спрямований на запобігання образам, стереотипам та

дискримінації на основі різниці в етнічному походженні, статі, віку, сексуальній орієнтації та інших характеристиках. Дослідження політкоректності в мові є актуальним завданням, оскільки вона впливає на спосіб сприйняття інших культур, сприяє соціокультурній гармонії та спільному розумінню.

Мета роботи полягає у вивченні поняття політкоректності в німецькій мові, її ролі у сучасному світі, особливостях гендерної політкоректності та визначенні евфемізмів та дисфемізмів.

Предметом дослідження є поняття політкоректності, гендерної політкоректності, евфемізмів, дисфемізмів та переклад політкоректної лексики.

Методи дослідження включають аналіз наукової літератури, аналіз текстів, порівняльний аналіз перекладів та методи лінгвістичного аналізу.

Політична коректність (*Die politische Korrektheit* – ПК) — це такого роду добровільний соціальний кодекс поведінки, який був започаткован на Заході. В його основі лежить досить похвальне бажання не образити, не зачепити почуття людини, зберегти її гідність і гарний настрій [7, с. 290].

На сьогоднішній день ми дуже часто використовуємо політичну коректність у нашому житті. Відповідно до рекомендації школи журналістики та зв'язків з громадськістю при висвітленні гендерних питань важливо дотримуватися принципу рівності. Цей принцип включає в себе кілька основних аспектів:

1. Забезпечення балансу в описах жінок та чоловіків. Якщо в повідомленні йдеться про жінку, її слід описувати так само, як і чоловіка.
2. Використання обережно підібраної лексики при описі зовнішності.
3. Використання нейтральних слів, які не виражають вподобання чи перевагу стосовно певної статі.
4. Уникання вживання слів або виразів, що містять гендерні упередження.

Ці принципи сприяють об'єктивному та справедливому висвітленню гендерних питань у медіа [2, с. 14].

За точкою зору українських дослідників, таких як М. Богачевська-Хом'як, Т. Гундорова, В. Орлов, Л. Кобелянська, гендер формується соціально та

визначається культурою конкретного суспільства в певний історичний період. Це означає, що різниці у гендері не є вродженими, а виникають у процесі гендерної соціалізації — у вихованні в ролях чоловіків і жінок, яке триває від перших днів народження до досягнення статевої зрілості [1, с. 536].

Г. Рубін наголошує, що статево-гендерна система є сукупністю угод, які дозволяють суспільству перетворювати біологічну сексуальність у результат активності людини. Підходячи до статей як до різних, але взаємодоповнюючих і нерівних, гендерна система виявляє себе як метод формування гендерної ідентичності [3, с. 336].

Таким чином, гендерна політкоректність у німецькій мові спрямована на усунення дискримінації між гендерами. Одним із найпоширеніших способів зробити мову більш гендерно-нейтральною є використання гендерно-нейтральних термінів. При перекладі з німецької мови на українську мову важливо враховувати гендерну політкоректність. У таких випадках слід використовувати гендерно-нейтральні терміни або подвійні форми.

Наприклад, слово "*Lehrer*" (вчитель) можна перекласти як "педагог", а слово "*Bürger*" (громадянин) можна перекласти як "громадяни".

У зв'язку з поняттям "політкоректність" розрізняють евфемізми та дисфемізми – дві протилежні групи мовних засобів, які використовуються для вираження або приховування певних смислових аспектів.

Евфемізм — слово чи вираз, яким замінюють у мові грубе, непристойне, з неприємним емоціональним забарвленням слово; заміна грубих слів іншими словами [6, с. 453].

Способи утворення евфемізмів дуже різноманітні. Найбільш поширений спосіб - це метонімічний перенос, тобто вираження якою-небудь однією ознакою самого поняття. Наприклад, *der/die Schwarze*. Евфемізми також утворюються за допомогою метафоричних перенесень, перифразів, переосмислень та інших засобів. Наприклад,

dritte Zähne (метафора) – третій набір зубів;

zweite Frisur (метафора) – друга зачіска;

Personen mit Psychiatrieerfahrung (перифраз) – особи, які мають досвід психіатричних проблем;

Seniorenresidenz (переосмислення) – будинок для літніх людей;

das Zeitliche segnen - statt sterben (ніти з життя - замість того, щоб померти);

das Weite suchen - statt fliehen (прагнути дистанції - замість того, щоб тікати);

in anderen Umständen - statt schwanger (за інших обставин - замість вагітності).

Дисфемізм, або дифемізм — слово чи мовний зворот, протилежний за значенням евфемізму, надає мовленню виключно грубого, іноді вульгарного вигляду [4, с. 285]. Концепція, що лежить в основі дисфемізації, є нейтральною. До таких відносяться вказівки щодо національної приналежності осіб. (« *Wie so häufig sprachen sie über Fußball, Korsen und Schwarze* – Як це часто бувало, вони розмовляли про футбол, корсиканців і чорних») [5, с. 47].

Дисфемізми можуть використовуватися в різних контекстах, включаючи повсякденне спілкування та політику. Наприклад:

Замість того, щоб сказати «*Er ist gefährlich, radikal* – він небезпечний, радикальний», можна сказати «*Er hat eine andere Sichtweise* – він має іншу точку зору»;

Замість "*Frau*" (пані) може використовуватися: *Weib* (жінка), *Mädchen* (дівчина);

Замість "*Mann*" (пан) може використовуватися: *Alter* (старий), *Kerl*"(хлопець).

У висновку можна відзначити, що переклад політкоректної лексики в німецькій мові є важливим завданням, оскільки він сприяє уникненню дискримінації та сприяє формуванню толерантного суспільства. Серед особливостей перекладу слід враховувати культурні, соціальні та правові відмінності між мовами.

Література:

1. Богачевська-Хом'як М. Основи теорії гендеру : навчальний посібник. Київ : В. Агес., Л. Кобел., М. Скорик. Київ : К.І.С, 2004. 536 с.
2. Буткевич М. Мова ворожнечі та ЗМІ: міжнародні стандарти та підходи. Київ : Проєкт «Без Кордонів» ГО «Центр «Соц. Дія», 2015. 14 с.
3. З. Шевченко. Словник гендерних термінів. Черкаси, 2016. 336 с.
4. Ковалів Ю. І. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. Київ : ВЦ «Акад." Т.1: А-Л., 2007. 285 с.
5. Матьє Н. ДІТИ ЇХНІ : роман / переклад з фр. Ірини Славінської. Львів, 2020. 624 с.
6. Словник української мови: в 11 томах. Т. 2, 1971. 453 с.
7. Madera B. Working and socializing internationally today. Varela Méndez, 2012. 290 p.

Колле Е.П.

Загальні принципи англо-українського перекладу технічних текстів у галузі машинобудування

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків

Майже всі галузі машинобудування – автомобілебудування, суднобудування, авіабудування, залізничне машинобудування є сферами, де державні та приватні компанії потребують послуг перекладу. Величезна кількість великих компаній (Volkswagen, Nissan, Toyota та ін.) співпрацюють з українськими фірмами, дилерськими центрами з продажу та обслуговування техніки. Для успішної співпраці потрібно не тільки володіння усним мовленням, а й вузькоспеціалізований технічним перекладом.

Актуальність теми обумовлена ростом технічних контактів з англомовним світом та зростанням обсягів перекладу різного роду англійських технічних текстів. У світі високо розвинено машинобудування, оскільки це сприяє науково-

технічному прогресу, полегшує працю робітників, поліпшує її умови. Отже, я вважаю, що всі наведені чинники зумовлюють актуальність цієї курсової роботи.

Об'єктом є англomовні технічні тексти у галузі машинобудування.

Предмет – лексичні особливості перекладу технічної літератури у галузі машинобудування.

Метою даної роботи є виявлення граматичних, лексичних та стилістичних особливостей перекладу лексики машинобудівної тематики з вихідної мови на мову перекладу.

Теоретичне значення дослідження виявляється в тому, що його узагальнення поглиблюють засади перекладознавства. Описані закономірності роблять певний вклад у теорію та практику перекладу науково-технічних текстів.

Перекладацькі лексичні трансформації - це різного роду зміни лексичних елементів мови оригіналу під час перекладу з метою адекватної передачі їх семантичних, стилістичних і прагматичних характеристик із врахуванням норм мови перекладу та мовленнєвих традицій культури мови перекладу. На основі класифікацій І.Я. Рецкера, Л.С. Бархударова, В.Н. Комісарова, П. І. Копаньова, Т. Р. Левицької, А. М. Фітермана, В.І. Карабана та інших дослідників, можна здійснити спробу створення власної класифікації, розглядаючи кожний вид лексичної трансформації окремо:

1. Конкретизація

Значення слова, як відомо, перекладається не окремо, сам по собі, в ізоляції від речення та тексту, де він вживається, а в сукупності його контекстуальних зв'язків та функціональних характеристик.

2. Генералізація

Генералізацією, Л. С. Бархударов та В. Н. Комісаров, називають явищем протилежним до конкретизації, – заміну одиниці вихідної мови, яка має вузьке значення, одиницею мови перекладу, з більш широким значенням.

3. Додавання слова

Розглядаючи цю трансформацію, ми повинні зробити наступне застереження. Як відомо, перекладач не має права щось додавати від себе до змісту тексту, що перекладається. Коли йдеться про додавання як лексичну трансформацію, мають на увазі експліцитне вираження частини імпліцитного смислу оригіналу в тексті перекладу.

4. Вилучення слова

Вилучати можна лише ті елементи смислу, що певним чином дублюються в оригіналі за нормами мови оригіналу або передача яких мовою перекладу може порушити норми останньої.

5. Заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови

Через різного роду лексичні та граматичні особливості мов оригіналу та перекладу та розбіжності у мовленнєвих нормах перекладачу доводиться застосовувати трансформацію заміни частини мови, коли, наприклад, іменник замінюється у перекладі на прикметник, а прикметник – на дієслово тощо.

6. Заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови

Через різного роду лексичні та граматичні особливості мов оригіналу та перекладу та розбіжності у мовленнєвих нормах перекладачу доводиться застосовувати трансформацію заміни частини мови, коли, наприклад, іменник замінюється у перекладі на прикметник, а прикметник – на дієслово тощо.

В основі складних словосполучень лежить модель простого словосполучення. На основі цього виділяють три типи складних словосполучень:

1) просте словосполучення + залежне від нього окреме слово;

2) ядерне слово + залежне від нього словосполучення;

3) ядерне слово + два залежних слова, не пов'язаних між собою, і таких, які не утворюють словосполучення. Значно менше досліджувана термінологія представлена чотирьохкомпонентними номінативними одиницями.

Трьохкомпонентні терміни в галузі машинобудування переважно утворюються за наступними моделями:

1) прикметник + іменник + іменник (Adj. + N + N): – linear displacement sensor – датчик лінійного переміщення, high precision lathe – верстат токарний прецизійний.

2) іменник + іменник + іменник (N + N + N): – gang type lathe – верстат токарний із багатоінструментним супортом – bevel gear cutter – верстат для нарізання конічних коліс;

3) прислівник + дієприкметник + іменник (Adv.+P.II+N.): – statically determined system – система статично визначена. частини мови співпадають при перекладі українською мовою, – independently operated robot – робот автономний.

4) дієприкметник + іменник + іменник (P.I + N + N): – cutting tool production – промисловість інструментальна, – cutting force component – сила різання (складова);

5) дієприкметник + іменник + іменник (P.II + N. + N): – integrated machine system – система верстатна інтегрована, – finished goods warehouse – склад готових виробів;

Терміни-аббревіатури галузі машинобудування можна класифікувати наступним чином:

1. Ініціальна аббревіація

AP – axial pitch «осьовий крок»; AC – alternating current «змінний струм»; FPD – factual pitch diameter «фактичний діаметр різьби»; OD – outside diameter «зовнішній діаметр»

2. Аббревіація, подана у вигляді комбінації ініціальної аббревіатури з повним словом.

ED-grinding – electrical discharge grinding «електроерозійне шліфування»; OD-gage – outside diameter gage «пристрій для вимірювання зовнішнього діаметру»; T-beam – tee beam «тавровий профіль»; V-shaped belt – vee-shaped belt «клиноподібний ремінь»; V-weld – vee-weld «V- подібний шов»; UHV-chamber – ultra-high-vacuum chamber «надвисоковакуумна камера».

3. Аббревіація у вигляді урізання є результатом відкидання закінчення від вихідної лексичної одиниці.

Act – actual «фактичний»; clar – clarification «розпізнання»; deg. – degree «градус»; dupl – duplicate «запасна деталь»; incr. – increase «збільшення»; op – operation «технологічна операція»; st – station «виробнича установка», «станція»; start – starter «стартер».

4. Внутрішньослівна аббревіація однослівних термінів

ct – circuit «схема»; dbl. – double «подвійний»; gt – great «великий»; hf. – half «половина»; Std – steady «сталий стан»; tb – table «стіл».

5. Аббревіації, відмінною рисою яких є елімінування

PSI – pounds per square inch «фунтів на квадратний дюйм»; DC - distance between centers «дистанція між центрами»; CFM – cubic feet per minute «кубічних футів за хвилину».

Таким чином, виходячи із структурного аналізу багатокomпонентних термінів з машинобудування, можемо зробити висновок, що: ця термінологія є досить розвинутою, і сьогодні перебуває в стані пошуку найбільш оптимальних способів термінотворення. Структура терміносполучень різноманітна. При перекладі англomовні багатокomпонентні терміни можуть залишатися багатокomпонентними, можуть скорочуватись, а можуть додавати компоненти. Велика кількість термінів при перекладі змінює порядок компонентів з правого розгортання на ліве. Подальші перспективи досліджень бачимо у дослідженні перекладу машинобудівельних термінів-аббревіатур. Також доцільно дослідити функціонування синонімів в англomовній машинобудівельній термінології та їх вплив на переклад українською мовою.

Список використаної літератури

1. Бережна М. В., Лозовська К. О. Етапи перекладу термінів та професіоналізмів (на матеріалі текстів металургійної тематики). – Science and Education a New Dimension. Philology. VIII (72). Issue 241. 2020. – P. 7–20.
2. Гречина Л.Б. До проблем лексичних труднощів перекладу науково-технічної літератури. Вісник Житомирського державного університету. 2011. – 169с.

3. Квітко І. С. термін в науковому документі / І.С. Квітко - Л.: Вища школа, 1976. – 125с.
4. Кияк Т.Р. Функції та переклад термінів у фахових текстах. 2007.– 187с.
5. Шапран Д. Багатокомпонентні терміни в сучасній українській маркетинговій термінології: нормалізаційний аспект. Українська термінологія і сучасність. Київ, 2009. Вип. VIII. С. 110–112.

Сербіненко Ю. І.

Деякі проблеми англо-українського перекладу науково-технічних текстів.

Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут”

Наукова спеціалізація – яскрава ознака сучасного світу. У зв'язку з цим, як зазначають лінгвісти, зараз, «як правило, досліджуються не мови взагалі, а вхідні до їх складу функціональні стилі, які виконують різні конкретні функції спілкування між людьми (розмовний, суспільно-політичний, офіційно-діловий, художній, науково-технічний)». У даний час існує необхідність у виділенні науково-технічного перекладу не тільки як особливого виду перекладацької діяльності та спеціальної теорії, що досліджує цей вид діяльності, а також присвоєння науково-технічного перекладу статусу самостійної прикладної дисципліни. З точки зору лінгвістики, характерні особливості науково-технічної літератури поширюються на її стилістику, граматику і лексику. Найбільш типовим лексичним ознакою науково-технічної літератури є насиченість тексту термінами і термінологічними словосполученнями, а також наявність лексичних конструкцій і скорочень. Доречно було б зазначити, що зміни освітньої програми, які відбуваються в Україні останніми роками, також наголошують на необхідності підготовки великої кількості висококваліфікованих філологів, у яких є сформованою перекладацька компетентність. Знання філологом іноземної мови є базовою, але далеко не достатньою умовою його професійної компетентності.

Основне завдання науково-технічного перекладу полягає в гранично ясному і точному доведенні до читача інформації, що повідомляється. Це досягається логічно обґрунтованим викладенням фактичного матеріалу, без експліцитно вираженої емоційності. Стиль науково-технічної літератури можна визначити як формально-логічний. Слід зазначити, що широкий та інтенсивний розвиток наукового стилю призвів до формування в його рамках численних жанрів, таких, як: стаття, монографія, підручник, патентний опис (опис винаходу), реферат, анотація, документація, каталог, довідник, специфікація, інструкція, реклама (що має ознаки та публіцистичного стилю). Кожному жанрові притаманні свої індивідуально-стильові риси, однак вони не порушують єдність наукового стилю, наслідуючи його загальні ознаки і особливості.

Серед актуальних проблем сучасного перекладознавства важливе місце займає розвиток такої галузі як переклад науково-технічних текстів, так як у зв'язку з прискореним науково-технічним прогресом даний вид перекладацької діяльності стає все більш затребуваним. Проте, на жаль, ступінь вивченості даної теми далека від бажаної повноти, зокрема, недостатньо досліджені прийоми і способи перекладу супровідної технічної документації. Актуальність теми статті зумовлена підвищенням значущості науково-технічної літератури як способу обміну і розповсюдження інформації в світовому співтоваристві. Виходячи з актуальності, була визначена мета проведеного в даній роботі дослідження, яка полягає у вивченні лінгвостилістичних особливостей науково-технічних текстів.

Актуальність і необхідність вивчення лінгвостилістичних особливостей науково-технічних текстів пояснюють теоретичну значимість дослідження проведеного в даній роботі.

Поява і формування науково-технічного стилю пов'язані з розвитком науки і техніки. Широке застосування даного стилю стимулювало зародження нових жанрів, таких, як: стаття, монографія, підручник, патентний опис, реферат, анотація, документація, каталог, довідник, специфікація, інструкція, реклама (що має ознаки і публіцистики).

Ознакою науково-технічного тесту є насиченість термінами. Термінологічна лексика зазвичай становить 15-25% загальної лексики, використаної в роботі. Велику роль у стилі наукових робіт відіграє використання абстрактної лексики. Лексику наукової мови складають три основні шари: загальноповсякденні слова, загальнонаукові слова і терміни. У науково-технічних текстах вживається велика кількість спеціальних термінів. Крім термінів, науковий стиль використовує загальнонаукові і загальноповсякденні слова [1]. Наукова і технічна література має кілька градацій. Наукові та технічні тексти відрізняються один від одного не тільки по області науки чи техніки, до якої вони належать, але і за ступенем їх спеціалізації. Таким чином, вимоги, що пред'являються до науково-технічного стилю української мови в англо-українському перекладі, складають самостійну теоретичну і практичну проблему, вирішення якої вимагає глибоко аналізу і вивчення [2].

Єдина функція наукового стилю – інтелектуально-комунікативна, інші функції факультативні. Науковий стиль характерний для текстів, призначених для повідомлення точних відомостей з якої-небудь спеціальної області, і для закріплення процесу пізнання. Саме цією обставиною і визначається характер особливостей наукового стилю в англійській мові. Вже найбільш загальні властивості науково-технічного викладу не можуть не відобразитися на синтаксичній структурі висловлення. У науково-технічних текстах відзначається широке вживання таких дієслів-операторів, як *effect, assure, perform, obtain, provide, give, involve, entail, imply, result in, lead to, to be ascribed to, to be attributed to, etc.*, значення і переклад яких цілком залежить від іменників, що несуть основне смислове навантаження в реченні. Також науково-технічні тексти насичені підсилювальними прислівниками, які виступають в якості основного модально-експресивного засобу. Такі прислівники: *clearly, completely, considerably, essentially, fairly, greatly, significantly, markedly, materially, perfectly, positively, reasonably*. У науковому стилі помітна перевага віддається пасиву.

Наприклад:

The amount of energy that has to be dissipated is clearly enormous. – Кількість енергії, яку потрібно розсіяти, явно величезна.

The energy loss is markedly reduced. – Кількість втрати енергії помітно зменшується.

Порівняльний аналіз перекладів показує, що найбільші труднощі в адекватній передачі прагматики оригіналу наукового тексту пов'язані з підбором українських еквівалентів для англійської загальнонаукової лексики

Фах перекладача передбачає складну психологічну підготовку, витримку, здатність до інтенсивної розумової діяльності, яка потребує специфічних знань, умінь і навичок. Через це підготовка професійних перекладачів повинна містити низку не лише педагогічних, методично-організаційних заходів, але й брати до уваги психологічний аспект фахової підготовки майбутніх фахівців у галузі міжкультурної та іншомовної міжособистісної комунікації. Ці аспекти у сукупності й визначають рівень сформованості перекладацької компетенції [4].

Також доречно виокремити те, що до науково-технічної літератури можна віднести ділову документацію, що, у свою чергу, можна віднести до ділового дискурсу [3]. Діловий дискурс відіграє особливу роль серед різних типів мовного спілкування та є невід'ємною частиною суспільства. Незважаючи на міжкультурні та специфічні відмінності в нормах спілкування та історично сформовані традиції, існує тенденція до уніфікації мовного спілкування у професійній сфері. Особливо це яскраво виражено в англійському діловому дискурсі, оскільки нині англійська є однією з провідних мов міжнаціонального спілкування. Сучасні наука та техніка, а також сфери ділових відносин знаходяться у постійному розвитку та розширенні своїх кордонів, разом з ним змінюється і його мова. Перекладачеві варто враховувати властивості тексту і його насиченість термінами/спеціалізованою лексикою у процесі перекладу для відтворення цілісності оригінального тексту мовою перекладу, а також для отримання адекватного перекладу.

Література:

1. Ключник О., Грицик Г. Труднощі науково-технічного перекладу [Електронний ресурс] : стаття з наукової конференції / О. Ключник, Г. Грицик. Київ, 2013. 4 с. – Режим доступу до статті : <http://conferences.neasmo.org.ua/node/1408>
2. Дерді Е. Т. Причини низької якості науково-технічного перекладу та шляхи їх подолання / Е. Т. Дерді, А. С. Сахро // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки, 2011. С. 34–39.
3. Юхимець С. Ю. Особливості перекладу науково-технічного дискурсу (на матеріалі перекладів з англійської мови українською). Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. 2018. №27. С. 223–232.
4. Абрашкевічус Г. Вплив міжкультурної комунікації на проблеми ідентичності / Галина Абрашкевічус // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. “Проблеми культурної ідентичності : глобальний та локальний виміри”, 23– 24 квіт. 2010 р. Острог : Вид-во нац. ун-ту “Острозька академія”, 2010. С. 16–28.

Тарабукіна А.С.

Загальні принципи англо-українського перекладу комп'ютерної термінології

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків

З розвитком сфери інформаційних технологій сформувався особливий пласт спеціальної лексики. З кожним роком у термінологічних словниках, сфери комп'ютерних технологій різних країн світу, з'являються нові слова і терміни. Звичайно, новоутворені терміни проходять певний процес становлення у мові оригіналу, а вже потім починають розповсюджуватися країнами світу, шляхом перекладу. Тож треба зазначити, що за рахунок цього повною мірою зросла потреба у вдосконаленні методів та принципів перекладу комп'ютерної термінології як фахового, так і повсякденного вжитку.

Актуальність дослідження. Актуальність і вагомість дослідження перекладу англomовних комп'ютерних термінів є очевидною. Адже компютерна термінологія стала об'єктом уваги вчених-мовознавців, перекладознавців, оскільки, як можна помітити з інших галузей науки, спеціальна лексика іноді проникає в літературну мову і закріплюється в ній на довгі роки. Вона зумовлена прогресуючими процесами комп'ютеризації

Постановка мети і завдань. У ході аналізу специфіки перекладу англійських комп'ютерних термінів на українську мову, **метою** роботи є створення моделі перекладу термінів комп'ютерних технологій

Об'єкт дослідження – комп'ютерні терміни.

Предмет дослідження – структурно-семантичні особливості комп'ютерної термінології, засоби перекладу комп'ютерних термінів.

Наукова новизна – вироблення моделі перекладу англійських комп'ютерних термінів на українську.

Теоретична новизна дослідження полягає у визначенні місця комп'ютерної термінології у системі лексичних одиниць мови, у систематизації наукових знань про термін як одиницю перекладу.

Практична новизна роботи полягає в дослідженні комп'ютерної терміносистеми з погляду її семантики та структурних особливостей.

Говорячи про термінологію, лінгвісти, як правило, розрізняють [16, с. 67]:

а) розділ мовознавства, що вивчає терміни (у цьому значенні все частіше використовують слово «термінознавство»);

б) фахову лексику в складі усіх слів певної мови (ми говоримо, наприклад, «німецька термінологія»);

в) спеціальну лексику або галузеву термінологію, що обслуговує певну галузь науки чи техніки («лінгвістична термінологія», «будівельна термінологія»).

Галузеві термінології називають терміносистемами. Системність термінології зумовлена двома типами зв'язків, які надають множинам термінів системного характеру:

1) логічними зв'язками (то терміни, які називають поняття, мають теж бути системно пов'язаними);

2) мовними зв'язками (їм властиві всі ті зв'язки, які характерні для загальноповживаних слів – синонімічні, антонімічні, словотвірні, полісемічні, граматичні, родовидові та ін.) [16, с. 8].

Таким чином, термінологія – це не хаотична множина слів, а організована на логічному й мовному рівні система спеціальних назв. Системність є однією з найважливіших умов існування терміна.

Серед основних ознак терміна (або вимог, які висуваються до термінів) можна виділити такі [27, с. 89]:

1. Системність.

За межами своєї терміносистеми термін може мати зовсім інше значення, наприклад: термін *storage* позначає «пам'ять» в обчислювальній техніці, а в інших сферах активно вживається у значеннях «склад», «сховище» та ін.

2. Наявність дефініції.

Кожний науковий термін має дефініцію (визначення), яка чітко окреслює, обмежує його значення. Так, дефініцією терміна *machine conditions* є вислів «умови, в яких працює верстат».

3. Точність.

Термін повинен якнайповніше передавати суть поняття, яке він позначає, наприклад: *accuracy analysis* – аналіз точності, *package body* – тіло пакета.

4. Стислість.

5. Однозначність.

6. Незалежність від контексту.

7. Відсутність синонімів.

8. Відповідність правилам і нормам певної мови.

9. Експресивна нейтральність.

У своїй більшості терміни позбавлені емоційно-експресивного забарвлення. Але причинами певної інтенсивності деяких семантичних складових термінів можуть бути намагання підкреслити елітарність уявлення

того, хто говорить, або намагання сховати свої наміри, наприклад: *black hole*, *black box*, *black humor* [25, с. 76].

10. Милозвучність.

Термін повинен бути милозвучним (вимога евфонії).

Способи термінотворення

Для словотвірної архітекτονіки термінологічних одиниць більшості мов характерні в цілому ті ж самі принципи, що й для загальноживаних одиниць. А.С. Д'яков та Т.Р. Кияк пропонують таку класифікацію словотворчих типів термінів [6, с. 183]:

1. Терміни – кореневі слова:

- корінна непохідна лексика (*nose*, *ніс*);
- запозичена непохідна лексика (*atom*, *атом*).

2. Похідна лексика:

- терміни, утворені за допомогою суфіксації (*explosion*, *жабка*);
- терміни, утворені за допомогою префіксації (*unemployment*, *відбій*).

3. Терміни-складні слова (*turbogenerator*, *самоокупність*).

4. Терміни-словосполучення (*direct current*, *обчислювальна машина*).

5. Терміни-абревіатури (*NMR – nuclear magnetic resonance*, *РОЦ – регіональний обчислювальний центр*).

6. Літерні умовні позначення (*g = Gramm*).

7. Символи (знаки) – математичні, хімічні, астрономічні, ботанічні та інші (*% = Prozent*).

8. Номенклатура.

Для перекладу термінів-словосполучень використовують:

- описовий спосіб:

*When removing **the power plug**, make sure that all the lamps on the Operation Panel are not lit before removing the plug* [29, с. 8]. *Виймаючи **штпелсель шнура живлення**, переконайтеся, що всі індикатори на панелі керування вимкнено.*

- прийом транскрибування:

A USB cable is necessary to connect the machine with your computer [29, с. 16].

USB-кабель використовується для підключення апарата до комп'ютера.

- прийом калькування:

Lift the Scanning Unit (Cover) and fix it with the Scanning Unit Support [28, с. 19]. **Підніміть модуль сканування (кришку) та зафіксуйте його за допомогою підпори модуля сканування.**

Отже, переклад термінів є однією з найскладніших проблем перекладознавства, бо термінологія постійно розвивається. Термінологія ІТ має попит у фахівців та вимагає особливої уваги. Деколи виникають труднощі в процесі їх перекладу, бо переклад є неможливим без спеціальних знань, що пов'язані з особливостями перекладу термінів. Переклад потребує доброго знання ІТ галузі, розуміння змісту англомовних термінів і знання термінології українською. В процесі перекладу термінології виділяють етапи з'ясування значення терміна і переклад значення рідною мовою. При перекладі терміну, можна не зосереджуватись на контексті(але є важливим для загального, інтуїтивного розуміння), бо еквівалентом терміну буде тільки термін, але не завжди перекладом терміну буде проста заміна англійського слова українським. Тому, існує декілька способів перекладу ІТ термінів: калькування, транс кодування, описовий та еквівалентний переклад.

Література:

1. Англо-український словник комп'ютерних термінів [Електронний ресурс].
2. Білозерська Л.П. Термінологія та переклад / Білозерська Л.П. – Вінниця: Нова Книга, 2010. – 232 с.
3. Бондаренко Н. Ю. Особливості словотвору лексичних інновацій сфери комп'ютерних технологій та деякі проблеми їх перекладу / Н. Ю. Бондаренко // Філологічні трактати. – 2010. – № 1. – С. 6 – 12.

4. Грицькова Н. В. Проблеми перекладу технічних текстів комп'ютерної тематики / Н. В. Грицькова // Вісник Дніпропетровського ун-ту. – 2013. – № 19. – С. 8 – 10.
5. Зацний Ю. А. Інновації у словниковому складі англійської мови початку ХХІ століття: англо-український словник / Зацний Ю. А. – Вінниця: Нова Книга, 2008. – 360 с.
6. Карабан В.І. Переклад англійської науково-технічної літератури / Карабан В.І. – Вінниця: Нова книга, 2004. – 576 с.
7. Черноватий Л. М. Переклад англійської технічної літератури.– Вінниця: Нова Книга, 2006. – 296 с.
8. Catford I. C. A Linguistic Theory of Translation / I.C. Catford. – London: Oxford University Press, 1990. – 103 p.
9. Internal Optical Drive [Quick Installation Guide in 33 Languages]. – First Edition V1. – July 20007. – 41 p.

Збірник матеріалів
Всеукраїнської науково-практичної конференції
студентів та молодих науковців
«Проблеми розвитку гуманітарних наук в контексті глобальних
трансформацій сучасного комунікаційного простору»
ХАРКІВ, 27 жовтня, 2023
(лист Інституту модернізації змісту освіти від 10.01.2023 № 21/08-9)

7

Відповідальний за випуск

В.В. Самаріна

Комп'ютерна верстка

А.Л. Тихонравов